

DHC

Den Haag Centraal

Donderdag 26 november 2020 jaargang 14 nummer 695 | €2,90

ADVERTENTIE

**RECORD
GOUDPRIJS**

€51,⁵⁰
per gram
(basis fijnoud)

ZIE PAGINA 16

WWW.DENHAAGCENTRAAL.NET

[WWW.FACEBOOK.COM/DENHAAGCENTRAAL](https://www.facebook.com/denhaagcentraal)

[@DENHAAGCENTRAAL](https://twitter.com/denhaagcentraal)

[WWW.INSTAGRAM.COM/DEN_HAAG_CENTRAAL](https://www.instagram.com/den_haag_centraal)

Buiten wachten op hulp

Den Haag telt honderden zwervjongeren. Ze stuiten op ellenlange wachtlijsten, ziet de jeugdpsycholoog. 'Ik hoop dat de burgemeester opstaat.'

4/5

| Illustratie: Liam van Dijk

| Foto: DHC

Heimwee naar Seinpost?
Met Gert-Jan Cieremans haal je een ster in huis

13

Nostalgische voetbalkalender

Advocaat en Mansveld krijgen kleur op de wangen

Foto: Kick uitgevers - Ton den Haan; kleurimpressie Jakob Lagerweij

Tuffen op vieze brommer is verleden tijd

7

| Foto: DHC/Sam Sampat

Aukje van Roessel

Autodrukke

Er lag een envelop op de mat. Met het logo van de gemeente Den Haag. Even dacht ik: ze zijn wel erg vroeg met de stembiljetten voor de Tweede Kamerverkiezingen van komend jaar. Maar het was een draagvlakonderzoek, een ander woord voor enquête. Of ik en alle andere bewoners van mijn wijk ervoor zouden voelen hun eigen auto of die van hun bezoek te parkeren in de parkeergarage van het World Forum. Blijkbaar is daar altijd wel een plekje vrij. Om de bewoners van mijn wijk warm te laten lopen voor het plan staat er nadrukkelijk bij vermeld dat het parkeren in het World Forum gratis zal zijn. En dat je ook nog in de eigen straat terecht kunt. Mits je een parkeervergunning hebt uiteraard. Dat de parkeerdruk in mijn wijk groot is, is mild uitgedrukt. De automobilisten proppen hun wagens zo dicht op elkaar dat je er met een gewone fiets al niet meer tussen door kunt om bij je eigen voordeur te komen, laat staan met een bakfiets. Wat dan weer tot gevolg heeft dat die bakfietsende ouders met hun veel te zware fietsvoertuig hele stukken over het trottoir rijden waardoor je als voetganger groot gevaar loopt. Om je als voetganger, fietser of automobilist te verplaatsten in mijn wijk is op sommige momenten van de dag alsof je je in een jungle begeeft waar het recht van de sterkste geldt. U weet wel wie er dan wint. Minder geparkeerde auto's, minder autoverkeer, makkelijker op straat kunnen komen met je fiets of bakfiets, misschien zelfs minder fietsen die op de stoep in de weg staan omdat er parkeerplekken vrij komen, dat klinkt aanlokkelijk. Helemaal als het gratis is. Dus ging ik op onderzoek uit. Tijdens een zondagse wandeling liep ik bewust langs het World Fo-

rum, pakte daar mijn telefoontje uit mijn jaszak, klokte de tijd en begon met fikse pas naar huis te lopen. Onderweg had ik vier stoplichten. Twee keer heb ik braaf gewacht, mijn onderzoekje was me geen ongeluk waard. Twee keer trok ik bij rood licht een sprintje naar de overkant. Ik was blij dat ik geen schoenen met hoge hakken aan had, geen bagage bij me had of kleine kinderen aan de hand. Na precies 21 minuten kon ik thuis de voordeur openen. Wie in mijn straat wil dat gaan

Alsof je je in een jungle begeeft waar het recht van de sterkste geldt

doen? Een van de straten trouwens met de grootste parkeerdruk. Stel dat je zeven keer in de week je auto gebruikt, dan moet je rekening houden met zeven keer veertig minuten wandeltijd, heen en terug namelijk. Wie zou dat zien als vrijetijdsbesteding en goed voor de gezondheid? Is dat parkeren bij World Forum niet vooral een lekkermakertje voor de autobezitters die daar vlakbij wonen? Voordat u nu denkt dat ik hier aan het preken ben voor eigen parochie: ik heb niet eens een auto.

Aukje van Roessel, politiek redacteur van de Groene Amsterdammer, schrijft op deze plek een wisselcolumn met Casper Postma.

Weer geen vreugdevuren

Ook deze jaarwisseling gaat niet gepaard met vreugdevuren. Burgemeester Jan van Zanen kan vanwege de coronabeperkingen geen vergunningen afgeven.

Het besluit, dat de burgemeester dinsdagavond bekendmaakte, lag in de lijn der verwachting. Sinds de uitbraak van het coronavirus zijn grote evenementen niet toegestaan. De vuren in Duindorp en Scheveningen trokken de voorbije jaren tienduizenden bezoekers. 'Zelfs met een eventuele verlichting van de coronamaatregelen later dit jaar wordt de voorbereidings-tijd voor zowel bouwers als gemeente te kort om de vreugdevuren ordelijk en veilig te laten verlopen,' schrijft Van Zanen in een brief aan de gemeenteraad. Afgelopen jaarwisseling vonden de vreugdevuren evenmin plaats. Dat was vanwege het harde oordeel van

de Onderzoeksraad voor Veiligheid over de editie 2018-2019, toen het Scheveningse vreugdevuur een deel van de wijk in brand zette. Dat echec kostte burgemeester Pauline Krikke de kop. Voortaan moeten de vier vreugdevuren (naast Duindorp en Scheveningen zijn er kleinere vuren in Laak en Escamp) aan een waslijst van eisen voldoen. Dit jaar lagen de organisatoren op koers voor een evenementenvergunning, maar is corona de spelbreker. 'Deze procedures zouden in een normale situatie hebben uitgemondd in de verlening van alle benodigde vergunningen,' aldus Van Zanen. Hij spreekt van 'een domper' voor alle partijen.

Lees meer over dit onderwerp op

www.denhaagcentraal.net

De positie van Arno van Roosmalen als directeur van Stroom Den Haag is onhoudbaar geworden. | Foto: Piet Gispen

Directeur Stroom vertrekt na conflict

Door Herman Rosenberg

Directeur Arno van Roosmalen verlaat volgende maand het kunstcentrum Stroom Den Haag. Hij kan niet meer door één deur met het bestuur van de instelling.

Stroom maakte dat vrijdag bekend. In een verklaring schrijft de instelling dat het directeurschap van Van Roosmalen al 'geruime tijd' ter discussie stond. Een gesprek met het bestuur 'leidde tot de wederzijdse conclusie dat de standpunten hieromtrent zodanig uit elkaar liggen dat een afscheid onvermijdelijk is'.

Officieel is er geen verband met de recente commotie over de Haagse kunstenaar Julian A., die ondanks klachten van vrouwen over mishandeling en verkrachting, toch twee keer bij Stroom op de Hogewal mocht exposeren. Maar het bestuur stelt wel dat deze kwestie intern 'een grote impact [heeft] gehad' en daarmee 'het proces tussen het bestuur en de heer Van Roosmalen [heeft] versneld'.

Arno van Roosmalen is zestien jaar directeur geweest van Stroom. In die tijd, zo constateerde de gemeentelijke adviescommissie voor het Kunstenplan onlangs, heeft de instelling zijn kerntaken goed uitgevoerd. Dat zijn de zorg voor kunst in de openbare ruimte, het verdelen van atelier-ruimte en het organiseren van tentoonstellingen.

Vernietigend

Maar Van Roosmalen wilde het allemaal anders gaan doen. Een volledig tentoonstellingsprogramma zorgde voor 'successtress' bij zijn mensen, schreef hij in de subsidieaanvraag voor de periode 2021-2024. Hij wilde de focus van Stroom verleggen naar 'experimenteren en faciliteren'. In plaats van kunst laten zien, zou er aan de Hogewal meer gedebatteerd moeten worden. Extra kosten: zes ton, boven op de 2,1 miljoen euro die Stroom tot nu toe kreeg.

Maar het hele feest gaat niet door. De adviescommissie oordeelde vernietigend over de nieuwe koers die Van Roosmalen wilde gaan varen. Zij zag 'weinig toegevoegde waarde' voor de Haagse kunstsector en kon er geen 'missie, visie en strategie' in ontdekken. Stroom moet het dus doen met zijn bestaande subsidie. Deze kwestie verzwakte de positie van Van Roosmalen en maakte dat het bestuur onder leiding van oud-SP-politica

Sharon Gesthuizen steeds meer moeite met hem kreeg.

Andere affaire

De spanningen namen verder toe door de affaire rond Julian A. NRC Handelsblad onthulde zaterdag dat Van Roosmalen ook voor een andere problematische kunstenaar de rode loper uitrolde. Deze Egyptisch-Nederlandse Gamal E. werd in 2009 veroordeeld tot achttien maanden gevangenisstraf wegens het verkrachten en mishandelen van zijn ex-vrouw. Toen hij vrijkwam, mocht hij bij Stroom exposeren en werd er in 2012 een boekje over hem uitgegeven. Tegelijk zag de instelling zich gedwongen E. uit zijn atelier te zetten omdat hij daar een brandgevaarlijke chaos veroorzaakt had, bovendien intimideerde hij andere kunstenaars.

De adviescommissie oordeelde vernietigend over de nieuwe koers die Van Roosmalen wilde gaan varen

Arno van Roosmalen was niet bereid DHC persoonlijk te woord te staan. Hij verwijst naar de gezamenlijke verklaring van hem en het bestuur. Daarin zegt Van Roosmalen 'met plezier' terug te kijken op een periode waarin hij met het team van Stroom mooie projecten heeft kunnen realiseren als 'Foodprint. Voedsel voor de stad' en 'The Congo Tribunal' van Milo Rau. Ook de ondersteuning in algemene zin van Haagse kunstenaars is volgens Van Roosmalen 'iets voor het gehele team om trots op terug te kijken'. Van Roosmalen denkt nu na over zijn toekomst waarin hij 'wil onderzoeken in hoeverre hij zijn visie op het belang van kunst kan realiseren binnen een bredere maatschappelijke context', aldus de verklaring.

Verhuizing Parkpop naar Malieveld stuit op kritiek

Door Kim Andriessen en Herman Rosenberg

Parkpop verhuist van het Zuiderpark naar het Malieveld. De aankondiging van eerder deze week leidt tot kritiek van omwonenden en gemeenteraadsleden.

De organisatie zocht een nieuwe locatie voor het gratis popfestival omdat ‘de beperkte infrastructuur rond het Zuiderpark verdere ontwikkeling in de weg staat’. Claudia Raven, woordvoerster van festivalorganisator Ducos uit Rotterdam, legt uit: “Het park ligt decentraal en is daardoor minder goed bereikbaar met het openbaar vervoer. Ook zorgde het evenement voor veel parkeeroverlast in de omliggende wijken (Leyenburg, Rustenburg-Oostbroek en Moerwijk/Morgenstond, red.). Bovendien heeft het Zuiderpark vele ingangen, waardoor het relatief lastig te beveiligen is. Dat kunnen we op de nieuwe locatie een stuk eenvoudiger organiseren.”

Het Malieveld is volgens Raven de ideale locatie om Parkpop ‘nog grootser neer te kunnen zetten’. “Wij willen verder groeien, tot de evenknie van

‘Wij willen verder groeien, tot de evenknie van Pinkpop’

Pinkpop.” Hoewel het evenement in het Zuiderpark de laatste jaren gemiddeld zo’n 200.000 bezoekers trok en de maximale capaciteit van het Malieveld aan de 80.000 personen grenst, ziet Raven geen problemen. “Bezoekers van een gratis festival komen veel meer ‘zappenderwijs’, ze gaan naar hun favoriete artiest, gaan daarna weer weg om later terug te komen. Vorig jaar was de piekbelasting van het veld 60.000 mensen. Als je het zo bekijkt,

Een eerdere editie Parkpop in het Zuiderpark. | Foto: Den Haag Marketing

kunnen we op het Malieveld uitbreiden. Bovendien is het zicht op de podia op de nieuwe locatie veel beter. In het Zuiderpark hadden we last van de vijvers en bomen, terwijl je op het Malieveld van alle kanten goed het podium kunt zien.”

Kritiek

De aankondiging van de verhuizing stuit op stevige kritiek. Enny Kleikamp van de Werkgroep Nassaubuurt wijst erop dat het alleen maar lijkt alsof er geen woonhuizen in de buurt van het Malieveld liggen. “Niet alleen bewoners van een groot deel van het Benoordenhout, maar ook van de Denne-

weg en omgeving liggen te schudden in hun bed als er een groot festival is. De overlast wordt nu verplaatst van het Zuiderpark naar de rand van het centrum. Maar wij hebben ook rechten.” Kleikamp heeft een protestbrief gestuurd aan de burgemeester en de gemeenteraad.

De aankondiging van de verhuizing komt over als een voldongen feit. Maar dat is het niet, als het aan de Haagse Stadspartij (HSP) ligt. De partij bereidt schriftelijke vragen voor. Fractievoorzitter Joris Wijsmuller betwijfelt of het Malieveld groot genoeg is. Bovendien heeft hij kritiek op de procedure. “Het is belachelijk dat we als raad gepasseerd

zijn. En wat is eigenlijk het evenementenbeleid van de gemeente?”

Parkpop-fan en oud-vrijwilliger Sjaak Bral is ook tegen de verhuizing. In zijn column in AD Haagse Courant van woensdag zegt hij te vrezen dat bezoekers straks moeten betalen. “Zulks zal uiteindelijk geschieden,” aldus de cabaretier die wijst op een mogelijk aandringen van de rol van concertgigant Mojo, die sinds 2018 medeorganisator is van het festival. Maar Ducos ontkent met klem dat dit zal gebeuren. Overigens staat niet vast of de veertigste editie van Parkpop doorgaat op 13 juni 2021. Dat hangt af van de coronasituatie op dat moment.

Ambassade verkrot verder na verkoop

De houten gevelelementen verkeren in beroerde staat.

| Foto: DHC/Sam Sampat

Door Jeroen van Raalte

Eindelijk zou de villa aan de Groot Hertoginnelaan 30 worden opgeknapt, zo leek het vorig jaar. Maar de verkoop van het vervallen monument is vastgelopen in de Kroatische bureaucratie.

Na jaren van verwaarlozing door eigenaar Kroatië werd in de zomer van 2019 de statige stadsvilla verkocht aan een gefortuneerde particulier. Die zou het pand betrekken na een grondige renovatie, meldde deze krant destijds. Ruim een jaar later is de situatie onveranderd. Uit het kadaster blijkt dat Kroatië nog altijd de eigenaar is. Aan onderhoud is intussen niks gebeurd, constateert Hart voor Den Haag/Groep de Mos. De partij heeft het stadsbestuur schriftelijke vragen gesteld over de aftakeling van het gemeentelijke monument.

De verkoop is blijven hangen in de Kroatische bureaucratie, vertelt de betrokken makelaar Peter van Straaten van Verra Real Estate. “We zijn nog in afwachting van de handtekening vanuit Kroatië. Officieel is het pand gewoon verkocht, maar bepaalde procedures moeten worden doorlopen door ambtenaren in Kroatië. Laten we zeggen dat in een voormalig Oostblokland zoiets niet helemaal gaat volgens de Nederlandse verwachtingen.” De villa stond voor een

miljoen euro te koop, maar is voor een flink hoger bedrag verkocht. “Er staat een serieuze zak geld klaar,” zegt Van Straaten. “Het is mij een raadsel waarom Kroatië die niet aanneemt.”

Dwangsom

Wat Hart voor Den Haag-raadslid Arjen Dubbelaar betreft, legt het stadhuis een last onder dwangsom op. “De gemeente laat zich terugfluiten door het ministerie van Buitenlandse Zaken. Het zou de relatie vertroebelen. Maar wie vertroebelt hier de relatie? Ons erfgoed gaat

‘Er staat een serieuze zak geld klaar’

naar de knoppen.” Vanwege diplomatieke verdragen kan de gemeente een betaling niet afdwingen, weet Dubbelaar, maar met een dwangsom geeft de gemeente wel een signaal af. “Met verkeersboetes doen we precies hetzelfde. De gemeente kan die niet innen, maar verstuurt ze wel.” Deze maand bevestigde de Hoge Raad dat een Bulgaarse diplomaat een parkeerboete niet hoeft te be-

talen, zoals de gemeente had geëist.

Het pand aan de Groot Hertoginnelaan is ‘onderwerp van gesprek’ tussen het stadhuis en het ministerie van Buitenlandse Zaken. Zulke vastgoedprojecten ‘kunnen veel tijd in beslag nemen’, verklaart een woordvoerder van het departement. “Mede daarom treedt het ministerie achter de schermen op om waar mogelijk processen te versnellen en indien nodig betrokken landen aan te spreken.” De gemeente wil niet aan een dwangsom, gezien de internationale verdragen die diplomaten daarvan vrijwaren. “De gemeente kiest ervoor om in deze gevallen met de betreffende diplomatieke missie in overleg te treden om onze zorgen kenbaar te maken en de eigenaar te stimuleren om passende maatregelen te nemen. Meer dwingende maatregelen zijn in strijd met het internationale recht.”

In de neorenaissancevilla zat ooit de ambassade van Joegoslavië en later, nadat de Balkanrepubliek uiteen was gevallen, die van Servië. Bij de boedelverdeling kwam het pand uiteindelijk toe aan Kroatië, dat het voor zover bekend nooit heeft gebruikt. De Kroatische ambassade huurt een onderkomen in de Surinamestraat. In 2017 werd de villa bij een uitverkiezing van Stadsherstel uitgeroepen tot ‘grootste krot van Den Haag’. De ambassade heeft niet geantwoord op vragen van deze krant.

Zwerfjongeren: geen behandelplek, geen huisvesting

‘We maken ons drukker over

Jeugdzorg in de knel

Door Maja Landeweer

Door de overgang van rijk en provincie naar de gemeente raakte de jeugdzorg in grote problemen: ellenlange wachtlijsten, een torenhoge werkdruk en een flink gat in de begroting van de gemeente. Deze krant sprak vijf jaar na dato met mensen uit het veld, van de bestuurder tot de jeugdbeschermer, en maakt de balans op. Is het van kwaad tot erger gegaan of gloort er hoop?

DEEL 6: DE JEUGDPSYCHOLOOG

Er was dat meisje dat in een tuinhuisje woonde. Dat zich niet meer waste, want daar zag ze het nut niet van in. “Ze zag toch niemand.” Of die jongen die in een auto sliep. “De collega’s van het Straat Consulaat konden hem wel aan een tentje helpen, dan kon hij in het park slapen, want er was nergens een plekje in de nachtopvang.”

Een ander voorbeeld: de autistische jongen bij wie het thuis compleet escaleerde – ‘met huiselijk geweld en al’ – en die nu op een bank buiten slaapt. Hij was al jaren ‘klant’ van het Jeugd Interventie Team (JIT), waar Philip Veerman jongeren en jongvolwassenen ziet als gezondheids(gz)-psycholoog. “Duidelijk was dat die jongen geen dag langer thuis kon blijven, maar een opvangplek was in heel Den Haag niet te krijgen.”

De nachtopvang via het Daklozenloket van de gemeente is helemaal vol, zegt Veerman. “Het is zo druk, dat je niet eens meer op de plaatsingslijst kunt komen.” De kans op eigen woonruimte is nóg kleiner. Huisvesting voor jongvolwassenen, zoals begeleid wonen, is er bijna niet.

Muurvast

Joy Falkema, belangenbehartiger jongeren bij het Straat Consulaat, herkent de huisvestingsproblematiek. “Ik ken een jongere die al zestien maanden in de noodopvang verblijft. En zo zijn er veel meer. Ze kunnen niet doorstromen, het zit muurvast.” Zestig procent van de zwerfjongeren komt uit de jeugdzorg, weet ze. “Op hun achttiende stopt de zorg voor de meesten en staan ze buiten.”

Ook een behandelplek betekent wachten. Voor het Centrum Autisme Haaglanden bijvoorbeeld – waar Veerman weleens iemand aanmeldt – ‘moet je denken aan driekwart jaar’. “Dat is enorm lang. Het is een blamage voor de stad.” Afgelopen maart meldde hij een zwaar depressieve jongen aan bij Psyq. Die staat nog altijd op de wachtlijst en er is nu pas een plek in zicht. “Misschien kan hij in december voor een intake komen voor ambulante behandeling. Vele maanden wachten is geen uitzondering.”

Een woordvoerder van Parnassia bevestigt dat de wachtlijst voor Centrum Autisme Haaglanden ‘inderdaad lang’ is. “Nu zo’n 38 weken. Het is een landelijk probleem en we zien op meerdere plekken in Nederland dat de wachtlijsten en -tijden fors zijn en er eigenlijk geen plekken vrij zijn. Doorverwijzen doen we daar waar het mogelijk is en waar ruimte is.”

Hard achteruit

Gz-psycholoog Philip Veerman is bezorgd. Ernstig bezorgd. Bij die jeugdigen staat hun hele leven ‘on hold’. “Zo’n jongere woont ter overbrugging bij een vriend of vriendin en kan niet naar therapie vanwege de wachtlijsten. Hij of zij staat stil of kachelt zelfs achteruit in zijn ontwikkeling.”

De jongeren met wie Veerman werkt, hebben vaak complexe problemen. “Er speelt veel tegelijk, zoals persoonlijkheidsproblematiek en verslaving aan cannabis. Als je met zo’n dubbele diagnose al jaren de verkeerde hulp krijgt of de hulp komt te laat, dan gaat het op alle

gebieden snel mis. Ze gaan zich terugtrekken of ontwikkelen antisociale problemen.”

Daarom wil hij graag de aandacht vestigen ‘op de schrijnende, uitzichtloze situatie van kwetsbare en dakloze jongeren en jongvolwassenen in Den Haag’. Al een halve eeuw zet Veerman zich in voor jonge mensen. Meer dan twintig jaar werkte hij bij Defence for Children en kwam hij op voor de rechten van bijvoorbeeld kindsoldaten. Nu is hij 72 en ziet hij voor het JIT Haagse jongeren met veel problemen: ze hebben geen huis, geen werk, geen opleiding. Soms zijn ze vanuit het buitenland in hun eentje hiernaartoe gekomen, soms zijn ze heel jong zwanger geraakt, werden ze thuis mishandeld of kampen ze met psychiatrische problemen. Het JIT Den Haag helpt jaarlijks honderden jongeren en jongvolwassenen tus-

‘Jongeren met problemen zijn toch maar losers, is het idee’

Illustratie: Liam van Dijk

sen de 15 en 27 jaar.

De Hagenaar vertelt het in zijn werkkamer, grenzend aan de tuin van zijn jaren ‘30-benedenwoning in het Benoordenhout. Hier, omringd door boeken en zittend aan zijn klassieke, notenhouten bureau, spreekt hij elke dag jongeren via beeldbellen. Echte ontmoetingen zijn er nu niet vanwege corona. Hier hoort hij hun verhalen en probeert hij – soms met de moed der wanhoop – behandeling of begeleid wonen te regelen. Het activisme

dat hem aantrok bij Defence for Children is hij nooit kwijtgeraakt. Regelmatig stuurt de psycholoog opiniestukken naar kranten in de hoop dat de jongeren hoger op de agenda’s komen van de beleidsmakers en politici.

Partij voor de Kinderen

“In NRC stond in november 2018 een opiniestuk van mij waarin ik betoogde dat er een Partij voor de Kinderen moet komen. Ik ga niet de politiek in, maar wat ik daarmee

HONDERDEN ZWERFJONGEREN

Hoeveel zwerfjongeren telt Den Haag? Volgens de laatste peiling (31 december 2018) zijn het er 399. Volgens mensen uit het veld ligt het werkelijke aantal hoger, omdat tientallen jongeren zich niet bij het Daklozenloket melden en daarom niet worden meegeteld. De hofstad heeft de ‘flinke ambitie’ om al die jongeren onder dak te brengen. Vorig jaar startte Den Haag als een van veertien pilotgemeenten met de proef ‘100% terugdringing Dak- en Thuisloze jongeren’. Het doel van de aanpak is dat er straks nul jongeren langdurig (langer dan drie maanden) in een opvang of op straat leven. Dat moet eind 2021 zijn gerealiseerd, tot dan loopt de pilot. De gemeente hoopt dit te bereiken door een flinke omslag in de hulpverlening; meer aandacht voor preventie, de behoeften van jongeren centraal stellen en beter samenwerken met alle betrokken organisaties. Volgens de gemeente ‘is door het gebrek aan betaalbare woonruimte in de loop van 2019 een wachtlijst ontstaan van ongeveer 100 mensen die op een plek in de maatschappelijke opvang wachten’. (Uit: programmarekening 2020-2023 voor zorg, welzijn, jeugd en volksgezondheid)

dieren dan over kinderen’

ik zelf drie van die hui-zen op. Tot mijn ver-bazing kreeg ik het snel van de grond. Ook bij de overheid voelde je toen die vernieuwingsdrang.” Het optimisme en de hoop van toen lijken vervaagd, aldus de gz-psycholoog. Of hij denkt dat het nog goed gaat komen? “Voor mijn gevoel doen we nu steeds een stap vooruit en dan weer twee stappen achter-uit, bijvoorbeeld met de transitie van jeugdzorg naar de gemeente, enorm ingewikkelde subsidierege-lingen en de verdergaande bureau-cratisering, die het plezier in het

‘We doen nu steeds een stap vooruit en dan weer twee stappen achteruit’

STRIJDER VOOR KINDERRECHTEN

Gz-psycholoog Philip Veerman zet zich al een halve eeuw in voor jonge mensen en hun rechten. Hij was vijf jaar voorzitter van Defence for Children International (DCI) in Genève. Voor die organisatie werkte hij ook zeventien jaar in Israël en was hij in de burgeroorlog in Sierra Leone. Hij hield zich bezig met de problematiek van kindsoldaten. Toen hij terug-keerde naar ‘het rijke Nederland’, was het een verrassing, zegt hij, om ‘juist in de stad van vrede en recht zoveel onrecht te zien’.

wilde zeggen was dat jongeren geen prioriteit hebben. Niemand lijkt ze belangrijk te vinden. We maken ons in Nederland drukker over dieren – die wel een partij hebben – dan over kinderen. Jongeren met problemen zijn toch maar losers, is het idee. Daar vecht ik tegen.” Het zou niet moeten kunnen, vindt de gz-psycholoog, dat er ‘in een beschaafd land als Nederland jongeren op straat moeten bivakke-ren’. De jongere staat in de zorg te weinig centraal, constateert Veer-man. “Bestuurders vinden het pa-pierwerk en de afvinklijstjes soms belangrijker dan het kind. Er zou

eens iemand met zijn vuist op tafel moeten slaan. Dat er iemand op-staat die zegt: we gaan dit varkentje even wassen. Gelukkig is wethou-der Bert van Alphen (GroenLinks, maatschappelijke opvang, red.) bezig met een actieplan en ik hoop dat de burgemeester ook opstaat.” Ondanks de uitdagingen haalt Veerman nog altijd veel voldoe-ning uit zijn werk. “Als ik verbete-ring zie, ben ik hartstikke blij. Ook al zijn het kleine stapjes die een jongere maakt. Dat zo’n jongen of meisje tóch het eindexamen haalt of bijna klaar is met studeren, on-danks een heel moeilijke situatie

waarbij een kind is mishandeld door ouders. Dan ben ik supertrots. Dan vind ik dat zo knap, die veerkracht, maar er zijn ook heel veel kwets-bare mensen die die veerkracht niet hebben, bij wie je als maatschappij een beetje moet stutten en steu-nen.”

Jaren zeventig

Het systeem zit ‘compleet vast’, ziet Veerman. Ooit was dat anders, weet hij. Toen Veerman in de jaren ze-ventig afstudeerde, ‘had je het idee dat het allemaal beter ging worden, dat je de wereld kon veranderen’. “We zochten naar oplossingen. Er kwamen vernieuwende concepten, laagdrempelige voorzieningen waar een jongere zo binnen kon lopen.” Zelf reisde hij in 1969, toen hij nog studeerde, naar Canada, waar ze bezig waren met ‘gezinshuizen’, intieme units in plaats van grote in-ternaten, ook nu weer in opkomst. Jongeren woonden er in kleine groepjes, gewoon in de wijk, met groepsleiders die de rol van gezins-hoofd hadden. “In Amsterdam zette

werk wegnemen. Er zijn heel veel regels en het worden er steeds maar meer. Vreselijk optimistisch ben ik niet, maar ik blijf hopen dat er iemand naar voren treedt die zich hard maakt voor deze jongeren.” Ook het Sociaal en Cultureel Planbureau concludeerde deze maand dat er vijf jaar nadat er is gestart met de nieuwe Jeugdwet ‘nog steeds knelpunten zijn in de jeugdzorg’. ‘De resultaten blij-ven achter bij de verwachtingen,’ meldt de instantie. Een aantal kwetsbare groepen in de samen-leving trekt aan het kortste eind, stelt het SCP. ‘Zo zijn er lange wachtlijden voor jongeren met complexe problemen.’

- Deel 1:** De inleiding, op donderdag 10 september
- Deel 2:** De jeugdbeschermers, op donderdag 24 september
- Deel 3:** De bestuurders, op donderdag 8 oktober
- Deel 4:** Het gezinshuis, op donderdag 22 oktober
- Deel 5:** De gesloten instelling, op donderdag 5 november
- Deel 7:** De wethouder, op donderdag 10 december

C O L D C A S E

Deel 1: Mohamed Baksoellah (12 november) | Deel 2: Louis 'Loek' van Dam (19 november)
Deel 3: Robin van Clingendael (26 november) | Deel 4: Fatiha Hasnaoui (3 december)
 Deel 5: Petronella Huijbens (10 december) | Deel 6: Edward Moonen (17 december)

Babylijkje gevonden op landgoed Clingendael

‘Dit laat zelfs doorgewinterde rechercheurs niet onberoerd’

Door Kim Andriessen

De politie verspreidt in 2020 voor het vierde en laatste jaar op rij in gevangenis en tbs-klinieken kalenders met oude, onopgelooste misdrijven. Zes van deze cold cases spelen in of nabij de hofstad. DHC neemt het sextet 'Haagse zaken' onder de loep.

Een paar meter naast de ingang van het algemene gedeelte van begraafplaats Persijnhof in Wassenaar staat een klein grafsteentje. Op de grond eromheen baden drie bloemen en twee engelenbeeldjes in gevallen bladeren. Op de steen staat de naam Robin van Clingendael. En een datum: 4 juni 2009.

Op die dag, ruim elf jaar geleden, liet even na het middaguur een vrouw haar hond uit in Park Clingendael, op de grens van Den Haag en Wassenaar. In de buurt van de vleermuisbunker begon het dier even plotseling als fanatiek te blaffen. Toen de vrouw een kijkje nam waar haar dier zo heftig op reageerde, vond ze een plastic zak met daarin een babylijkje. Het bleek het lichaampje van een pasgeboren kindje. “Niet meer dan een paar weken oud,” vertelt coldcase-rechercheur Leo Simais in de kantine van het hoofdbureau van de Eenheid Den Haag. De politieman heeft de zaak onder zijn hoede, omdat de identiteit van de moeder van de boreling nog onbekend is. Ondanks vele billboards en talrijke items in opsporingsprogramma’s weet de recherche niet wie het pasgeboren kindje dood achterliet in Clingendael. Ook is onbekend onder welke naam de baby ter wereld kwam. In overleg met de gemeente Wassenaar is het kindje in 2009 ‘Robin van Clingendael’ gedoopt, naar de vindplaats. “En Robin is zowel een jongensnaam als een meisjesnaam,” vertelt Simais, die het geslacht van het kindje niet bekend wil maken. “Dat is een vorm van daderinformatie.”

Hulp

De rechercheur staart even in de lege kantine. Dan, op bedachtzame toon: “Weet je, ik praat nu over ‘dader’, maar daar wil ik een kanttekening bij plaatsen. Het gaat ons er, simpel gezegd, helemaal niet om dat iemand de gevangenis in draait. Nee, wij willen de moeder vinden

De plek waar het babylijkje in 2009 werd aangetroffen, ligt vlak bij de vleermuisbunker in Park Clingendael. | Foto: DHC/Sam Sampat

‘Wij willen de moeder vinden omdat zij professionele hulp nodig heeft’

omdat zij professionele hulp nodig heeft, omdat wij willen voorkomen dat ze opnieuw door heftige emoties bevangen raakt en er weer iets gruwelijks gebeurt. Dát is de reden dat deze zaak op de coldcasekalender staat. Overigens bepaalt het Wetboek van Strafrecht ook lagere straffen bij babydoding. Zo is de maximumstraf voor kinderdoodslag zes jaar en voor kindermoord negen jaar, aanzienlijk lager dan bij le-

vensdelicten op volwassenen. Maar nogmaals, het gaat ons erom dat ze in handen van de juiste hulpverleners komt.” Simais hoopt dat tips van het publiek hem zullen helpen. “Ik wil vragen aan mensen die een vrouw kennen die in april of mei 2009 hoogzwanger was en daarna om onverklaarbare redenen geen kindje had, zich bij ons te melden. Misschien hebben zij waardevolle informatie.”

Begravenis

Deze maand exact elf jaar geleden, bijna vijf maanden na de vondst in 2009, is Robin van Clingendael begraven op Persijnhof in het Wassenaarse wijkje Kerkehout, hemelsbreed zo’n drie kilometer van de vindplaats. Robert Fuchs, al bijna twintig jaar beheerder van de begraafplaats, kan zich de uitvaart nog goed herinneren. “De zaak had behoorlijk wat impact, dat vergeet je niet snel,” vertelt hij telefonisch. “Ik weet nog dat er zo’n dertig bezoekers wa-

ren, waaronder een cameraploeg van SBS6 en diverse mensen van de gemeente en de politie. Daarover gesproken, het staat mij nog goed bij dat ook de politieagenten echt aangeslagen waren, terwijl zij vanwege hun vak toch echt wel wat gewend zijn. Het zegt iets over de heftigheid van de zaak.” Dit kan coldcase-rechercheur Simais in de kantine van het politiebureau beamen. “De vondst van zo’n klein lichaampje is zo aangrijpend, dat laat zelfs doorgewinterde rechercheurs niet onberoerd.”

Betrokken

Terug naar begraafplaats Persijnhof en beheerder Fuchs, die weet dat het babylijkje in Wassenaar niet vergeten is. “Er worden nog steeds regelmatig nieuwe bloemen bij het graf gelegd. Nog steeds zijn er mensen die zich betrokken voelen bij het lot van het kindje. Met hen blijf ik hopen dat er ooit nog helderheid komt.”

Wilt u informatie doorgeven? Dan kunt u mailen naar coldcase@politie.nl of bellen met 0800-6070. Dit kan ook anoniem, via Meld Misdaad Anoniem: 0800-7000. U kunt ook contact opnemen met de redactie van Den Haag Centraal: andriessen@denhaagcentraal.net

ADVERTENTIE

Vrijdag 27 en zaterdag 28 november

PRAALDER BLACK FRIDAY

Geen aanbieding maar:

10% KORTING OP ALLES*!

* Niet geldig op lopende aanbiedingen en op basis van zelf meenemen zonder bezorging en installatie

Theresiastraat 159-161 - 2593 AG Den Haag
 070 3 22 22 73 - www.praalder.nl

praalder **praalder**
 AUDIO/VIDEO CENTERS WITGOED CENTER

Medisch

Chiel

‘Mamma, dat heb ik.’ Dat zei de 10-jarige Chiel tegen zijn moeder toen hij op school had geluisterd naar een spreekbeurt over suikerziekte. Ik heb het hem niet gevraagd, maar ik denk dat er verteld was dat je bij diabetes veel dorst hebt, moe bent en afvalt. Sinds de zomervakantie was het de ouders opgevallen dat hun zoon hangerig en moe was. Ook klaagde hij over buikpijn. In oktober kwam Chiel daarom bij mij op het spreekuur. Zijn moeder met name vroeg zich af of hij geen vitaminetekort, ijzertekort of wormen had. Er waren geen aanknopingspunten. Hij at en dronk best goed. Hij sportte ook. Ik vond hem wat mager, maar hij was net een stuk gegroeid. Mede op verzoek van zijn ouders liet ik bloedprikken, maar ik zette niet het kruisje bij suiker. Achteraf natuurlijk dom, en jammer. Een paar weken later waren zijn ouders geschrokken toen ze hem onder de douche zagen. En toen Chiel zelf had aangegeven dat hij dacht dat hij suikerziekte had, maakten ze voor de volgende dag een afspraak. Met een vingerprikje was de diagnose snel gesteld. Het metertje gaf ‘high’ aan, wat betekent dat de waarde zo hoog is dat deze niet vast te stellen is. Normaal zit er geen suiker in de urine, maar bij Chiel wel. Dat bevestigde de diagnose nogmaals. Chiel onderging alles zonder morren. Hij leek opgelucht dat er een verklaring was voor zijn onwelbevinden. Zo’n hoge suikerwaarde moet gelijk behandeld worden. Ik stuurde Chiel en zijn ouders dus direct door naar het ziekenhuis. De expertise rondom diabetes bij kinderen in Den Haag is in het Juliana Kinderziekenhuis. Relatief gezien komt diabetes bij kinderen weinig voor. Het was het derde kind in mijn 30-jarige carrière bij wie ik zelf de diagnose suiker stelde. Met Chiel gaat het gelukkig goed. Na een klein weekje ziekenhuis is hij weer thuis. Hij en zijn ouders hebben voorlichting gekregen over diabetes en hoe zijn suikervwaarden in de gaten te houden en te letten op voeding. Een paar keer per dag bepalen ze de suiker en spuiten ze insuline. In het begin moet Chiel veelvuldig op controle komen in het ziekenhuis. Het gezin zal een nieuwe balans moeten vinden. En met name Chiel zal moeten leren met zijn diabetes om te gaan. Trots ben ik wel op hem hoe hij alles ondergaat. Ik realiseerde me weer dat ik niet geschikt geweest zou zijn voor kinderarts. Ik zie de emoties in de ogen van de ouders en voel (te) veel met ze mee. Gelukkig zijn er vele collega-kinderartsen die heel goed kunnen manoeuvreren tussen empathie en handelen.

Emilie Bolsius
Huisarts

ZES VRAGEN OVER DE MILIEUZONE

Oude brommer verbannen

Vervuillende brommers mogen vanaf december nergens meer rijden. Het verbod geldt voor veel Haagse tweewielers. Welk lot wacht de oude Puch?

Door Jeroen van Raalte

1 Wat houdt de milieuzone in?
Wie op zijn tweewieler Den Haag binnen tuft, wordt vanaf dinsdag begroet met een roodomrand verkeersbord: verboden voor brommers van vóór 2011. Bijna driehonderd borden markeren de milieuzone die brommers met een tweetaktmotor, die qua uitstoot bijzonder vervuillend zijn, moet weren uit de bebouwde kom. De gemeente trekt de grens bij 2010, omdat nadien vooral (minder vieze) viertaktbrommers zijn verkocht. Het brommerbeleid is een kopie van dat in Amsterdam, waar sinds 2018 een milieuzone geldt. Den Haag is de tweede stad waar vieze brommers niet meer welkom zijn. Dat zijn er nogal wat: van de 36.000 Haagse brom- en snorfietsen stond liefst de helft vóór 2011 al geregistreerd (peiling van begin 2019). De gemeente kijkt naar de datum waarop het eerste kentekenbewijs voor de brommer is afgegeven. Die uit 2010 of eerder mogen de weg niet op.

2 Maakt de gemeente geen uitzonderingen?
Jawel. Eigenaars van een oude viertaktbrommer krijgen ontheffing. Zij moeten wel eerst hun brommer laten keuren bij een dealer (à 25 euro), omdat het type motor niet valt af te lezen aan de nummerplaat. Na de keuring kunnen ze een ont-

‘Ondanks een sloopregeling ligt mobiliteitsarmoede op de loer’

heffing aanvragen. Ook maakt het stadhuis een uitzondering voor mensen die om ‘medische redenen’ zijn aangewezen op een oude brommer. Zij moeten aankloppen bij de GGD. Sinds juli zijn twaalfhonderd ontheffingen aangevraagd, meldde wethouder Liesbeth van Tongeren (GroenLinks, luchtkwaliteit) deze week aan de gemeenteraad. Ook worden oldtimers enigszins ontzien, want die gelden als ‘cultureel rollend erfgoed’. Haagse liefhebbers van de klassieke Puchs en Tomossen kunnen per jaar veertigmaal ontheffing vragen om een dagje te toeren. Vanwege een technisch probleem met de ontheffingsaanvraag zijn oldtimers voorlopig niet aan de milieuzone gebonden.

3 Hoe staat de brommerbranche hierin?
De milieuzone treft vooral mensen

Brommers van vóór 2011 zijn niet meer welkom in Den Haag. | Foto: DHC/Sam Sampat

met een kleine beurs, stelt branchevereniging Bovag. “Dankzij hun brom- en snorfiets hebben zij een relatief goedkope en efficiënte manier van verplaatsing in de stad. Ondanks een sloopregeling ligt mobiliteitsarmoede voor deze Hagenaars op de loer.” Ook vindt Bovag het onbegrijpelijk dat de oude brommers uit de hele bebouwde kom worden geweerd, terwijl de milieuzone voor vieze dieselauto’s (die aankomende zomer ingaat) beperkt blijft tot het centrum.

4 Wat gebeurt er met al die oude brommers?
De gemeente heeft een sloopregeling. Eigenaars kunnen hun brommer inruilen voor een tegoedbon van 400 euro of een ov-kaart. Hagenaars met een Ooievaarspas krijgen een tegoed van 750 euro. Aanvankelijk liep het niet echt storm, maar inmiddels hebben bijna 2500 Hagenaars een sloopsubsidie voor hun brom- of snorfiets aangevraagd, zegt een woordvoerder. In september stelde het stadhuis viertien extra beschikbaar voor de sloopregeling. Bovag noemt de regeling een doekje voor het bloeden. Ook vindt de brancheclub dat forensen uit buurgemeenten ervan moeten kunnen profiteren. Of de regeling in 2021 wordt verlengd, is nog onzeker.

5 Hoe wordt het verbod gehandhaafd?
De opdracht is gegund aan Connection Systems, dat ook de milieuzone in Amsterdam verzorgt. Het bedrijf uit Venhuizen (Noord-Holland) heeft op dit moment zeven kentekencamera’s in Den Haag, die op roulerende locaties langs wegen en

fietspaden worden opgesteld. Deze camera’s herkennen de nummerplaten van ‘oude’ brommers. Is er geen ontheffing, dan ontvangt de eigenaar automatisch een boete. Om een vloedgolf van verkeersbonnen te voorkomen, worden overtredders de eerste drie maanden ontzien. Tot maart ontvangen zij een waarschuwingsbrief. In de vier

het fietspad. Vanaf juli 2021 moeten ook vuile dieselauto’s en bestelbussen aan de milieuzone geloven (voor vrachtwagens geldt die al). Die zone beperkt zich tot het centrum tussen de Johan de Wittlaan en het spoor.

De afname van luchtvervuiling komt vooral fietsers ten goede

maanden dat Amsterdam haar inwoners aan de milieuzone liet wennen, werden zo’n drieduizend waarschuwingen aan brom- en snorfietsers verstuurd.

6 Helpt dit tegen luchtvervuiling?
Volgens een berekening kan de brommerzone de uitstoot van roet en fijnstof verminderen met respectievelijk 3 en 4 procent. Die bescheiden afname komt vooral fietsers ten goede, stelt wethouder Van Tongeren. Van de verkeersdeelnemers ademen zij relatief veel uitstootgassen in omdat ze zich meer inspannen en het fietspad delen met snorfietsen. Bovendien is de uitstoot van brommers ‘zeer lokaal’, met pieken voor het stoplicht en op

ADVERTENTIE

HET MOOISTE IN HOUTEN SPEELGOED

HOUT SAG SPEELGOED

Al uw sint- en kerstcadeaus gratis bezorgd in Den Haag

Winkel online: houtsagespeelgoed.nl

of kom naar onze winkel: Molenstraat 21C Den Haag

PLESMAN DUIN

EXCEPTIONAL LIVING IN THE HAGUE

ALTIJD AL IN EEN RIJKSMONUMENT WILLEN WONEN?

Op een prachtige locatie, tussen natuur en stad, staat het indrukwekkende Het Monument. Een rijksmonument met een glorieus verleden en een glansrijke toekomst. Hier leven en genieten mensen van alle leeftijden en gezinssamenstellingen, met respect voor natuur en passie voor cultuur. Een uniek concept transformeert Het Monument tot een comfortabele woon-, werk- en ontmoetingsplek in één van de groenste en mooiste woonomgevingen van Den Haag.

Maak meteen een afspraak met één van de makelaars.

070 - 342 01 01
nieuwbouw@frisiamakelaars.nl

070 - 350 70 50
info@estata.nl

www.plesmanduin.nl

STADSWONINGEN | APPARTEMENTEN | LOFTS | PENTHOUSES

Resomeren

In het weekend heb ik iets verkeerds gegeten, waarop ik mijn man vroeg om wat brood, honing en muntthee te gaan kopen, de drie ingrediënten waar ik me in dat soort situaties mee op de been help. Toen ik weer wat was opgeknapt, vroeg hij me of we nog eens moesten praten over mijn wensen voor het geval van overlijden. Hij weet namelijk dat ik gecremeerd wil worden, maar had over een nieuwe mogelijkheid gehoord. Ik had eerder die week gelezen over een geval van kannibalisme, alweer in Duitsland, waarbij een man zijn date had opgegeten, maar ik betwijfelde of hij dat bedoelde. Ik zou hem als gerecht veel slechter valen dan wat ik in het weekend had gegeten, mij was gevallen. Ik ben niet te verteren, dacht ik, maar ik zei niets, ik wachtte rustig tot hij meer duidelijkheid zou geven. ‘Resomeren.’ Ze hadden het op het Journaal verteld, het zal waarschijnlijk worden opgenomen in de wet.

De wonderen zijn de wereld nog niet uit. Resomeren. Ontbinden van het lichaam in kaliumhydroxide. Goed voor het milieu. Het is wel een beetje grappig, op morbide wijze, dat we in een tijd waarin veel mensen om ons heen aan corona overlijden, met een oplossing (sic!) komen. Om lijken op te lossen.

Ik bedenk ook dat ik, met mijn 1,57 meter, niet veel zou kosten. Maar hoeveel zuur zou er nodig zijn voor iemand met obesitas? Ik zie de gesprekken met de nabestaanden al voor me: ‘Oom Rinus heeft veel meer liters nodig.’ Het leven wordt steeds absurder, als je erover nadenkt.

Cremeren vind ik een ideale manier om te verdwijnen. Vuur purifieert en is heilig, er bestaat een hele mythologie over de functie en symboliek van het vuur. Vuur reinigt en is het symbool van het eeuwige licht. Ook begraven heeft wel iets, dan heb je eindelijk rust, geen gedonder van buren, geen feesten in de tuin, geen gestofzuig op de stoep, dus begraven is zeker nog een optie, tenminste als je niet claustrofobisch bent zoals ik. Mijn kindertijd zat vol horrorverhalen over mensen die na het begraven in een andere houding, omgedraaid en met kapotte nagels, in hun kist werden teruggevonden, hun lijkt tenminste. Volgens die verhalen hadden zij geprobeerd om zich te bevrijden, tot ze echt doodgingen. Doodgaan is echt eng. Maar niet omdat je doodgaat. Wat erbij komt kijken, is veel enger. Kaliumhydroxide bijvoorbeeld. Daar is geen mythologie over, als je de horrorverhalen niet meetelt. En wat gaan ze doen met het zuur waarin het lichaam is opgelost? Gaan ze dat voor een tweede of derde gebruiken, zoals de frituurolie bij een frikandel? Ik vraag maar voor een vriend. Want ik ben weer goed opgeknapt en knok verder.

Mira Feticu

Opnieuw poging om Martelarenkerk te redden

Door Herman Rosenberg

Het is voor een flink deel van de gemeenteraad geen uitgemaakte zaak dat de voormalige kerk van de Martelaren van Gorcum in Zorgvliet moet worden gesloopt. Er is sowieso steeds minder steun voor de afbraak van kerken.

Dat bleek onlangs bij de bespreking van het nieuwe beleid ten aanzien van religieus erfgoed in Den Haag. De discussie is deze week voortgezet in de gemeenteraad. B en W zitten nu ook op de lijn dat slechts bij hoge uitzondering buiten gebruik geraakte kerken mogen worden gesloopt. Dat is vastgelegd in de ‘Visie op religieus erfgoed’. Als een kerk ‘aan de eredienst wordt onttrokken’, volgt er voortaan altijd een adempauze van vier jaar. Daarin wordt gekeken naar de mogelijkheid van overdracht aan een ander kerkgenootschap, een geheel nieuwe functie of een verbouwing tot bijvoorbeeld woningen. Pas als dat allemaal niet lukt, kan sloop een optie zijn.

Zowel de katholieke kerk als protestantse kerken zijn tegen de vierjaarregel, omdat ze graag sneller gebouwen willen kunnen verkopen. Maar de gemeente negeert die bezwaren. Een ander besluit is dat de pot met subsidie voor het onderhoud van beschermde kerken (monumentenlijst) volgend jaar wordt verhoogd naar twee ton en in 2022 naar drie ton. Voorheen was jaarlijks 1,3 ton beschikbaar.

Hete hangijzers

Een van de hete hangijzers in de sloop/handhaven-discussie is de voormalige RK Kerk van de H.H. Martelaren van Gorcum aan het Stadhoudersplantsoen (architect Nicolas Molenaar jr., gewijd 1956). Het gebouw is al sinds 2005 niet meer als kerk in gebruik. De gemeente kocht de ‘Martelaren’ vier jaar later om ‘strategische’ redenen aan, want de grond wordt gezien als deel van de Internationale Zone. Sinds zes jaar huurt Planet Jump, een trampoline-attractie, de kerkruimte en deze wil dat graag blijven doen.

Peter Bos van de Haags Stadspartij (HSP) vindt dat het afgelopen moet zijn met het ‘gesol’ met de kerk. “Het is een prachtige kerk die niet gesloopt mag worden,” zei hij vorige week donderdag in een raadscommissievergadering. Vorig jaar poogde hij dat al met een motie voor elkaar te krijgen, maar die werd toen met één stem meerderheid verworpen. Het CDA stemde toen tegen. Maar donderdag zei CDA’er Cees Pluimgraaff: “Dat herinner ik me niet meer. Maar nu ben ik tegen sloop, of in elk geval voor behoud van de façade.”

Zere plek

Lesley Arp van de SP legde nog een vinger op een andere zere plek. De kerk is inzet ge-

De voormalige kerk van de H. H. Martelaren van Gorcum, waar volgens de HSP niet meer mee gesold mag worden. | Foto: HGA/Piet Gispen

weest van een nog altijd niet opgehelderde mislukte deal tussen de gemeente en bouwer Volker Wessels. Het bedrijf zou er op gunstige voorwaarden woningen kunnen gaan bouwen, als het aan een intussen vertrokken topambtenaar van de dienst DSO had gele-

‘Ik ben tegen sloop, in elk geval voor behoud van de façade’

gen. Hij was omstreken geraakt wegens te nauwe contacten met Volker Wessels. Arp meende dat B en W hadden toegezegd opening van zaken te geven. Maar wethouder Anne Mulder (VVD, stadsontwikkeling) hield de boot af, zei niets van een toezegging

te weten. Daarnaast verklaarde hij dat behoud van de kerk ‘niet voor de hand ligt’.

De gemeente gaat nog altijd uit van sloop, mogelijk ten behoeve van woningbouw. Aan de uitgangspunten daarvan wordt nog gewerkt. Peter Bos diende woensdag een motie in waarin B en W wordt opgedragen ‘stakeholders en omwonenden te betrekken bij de haalbaarheidsstudies voor de Martelaren van Gorcumkerk’.

Meer kerken

Er zijn nog meer voormalige kerken die stad en raad in beweging brengen. Zo staat in de gemeentelijke stukken nog steeds dat de (voormalige) Theresiakerk aan de Apeldoornselaan plaatsmaakt voor nieuwbouw. Dat wordt gecorrigeerd, omdat de raad eerder heeft besloten dat serieus werk moet worden gemaakt van door de buurt aangedragen plannen voor behoud. En dan is er de voormalige Ontmoetingskerk in Loosduinen (Louis Davidsstraat). Die staat op de nominatie te worden gesloopt. Maar de raad wil dat eerst nader overleg wordt gevoerd met de buurt, zoals ook in de nieuwe nota is vastgelegd.

Bij het ter perse gaan van de krant was het raadsdebat over het religieuze erfgoed nog niet afgerond. Zie voor de actuele stand van zaken: www.denhaagcentraal.net

Vergunning vuurwerkverkoop onterecht geweigerd

Door Adrie van der Wel

De gemeente heeft ten onrechte geweigerd om aan vuurwerkhandelaar De Tientonner een nieuwe verkoopvergunning te verlenen. Dat heeft de Raad van State woensdag beslist.

De eerder aan het bedrijf verleende vergunning liep af in 2017. Maar de gemeente weigerde een nieuwe vergunning af te geven omdat er geen vertrouwen meer was in de eigenaar.

Controleurs van de gemeente hadden bij een inspectie van het bedrijf een reeks overtredingen van het Vuurwerkbesluit gesignaleerd. ‘Ik heb nog niet zo’n gevaarlijke situa-

tie aangetroffen als hier,’ meldde een controleur van de gemeente. De eigenaar kreeg het verwijt dat deze zaak bij hem niet in veilige handen was. Dat leidde tot een weigering van een nieuwe vergunning. Het bedrijf aan de Dekkershoek ligt sinds het verlopen van de vorige vergunning stil. En dat is volgens de eigenaar een forse financiële strop. “Dat scheelt mij 90.000 euro per jaar,” stelt hij.

Volgens de Raad van State is de gemeente te kort door de bocht gegaan met het weigeren van de vergunning. De Raad oordeelt dat de gemeente niet duidelijk heeft gemaakt waarom het noodzakelijk was om de vergunning te weigeren. De gemeente had ook kunnen kiezen voor een waarschuwing of het verlenen van een nieuwe vergunning onder voor-

waarden. Voor de Raad weegt ook zwaar dat bij de vuurwerkhandelaar nooit eerder overtredingen zijn geconstateerd in de lange tijd dat het bedrijf al bestaat.

Mortierbommen

De weigering van de vergunning door de gemeente was vooral gebaseerd op de vondst van tientallen zogeheten mortierbommen. Dat zware professionele vuurwerk is niet bedoeld voor consumenten. Dat is op zich een ernstige overtreding, oordeelt de Raad. Maar dat is dus niet voldoende om het bedrijf feitelijk te sluiten door de verkoop te verbieden. De gemeente moet zich nu alsnog buigen over de aanvraag voor een nieuwe vergunning.

Steven Pleiter, vertrekkend bestuurder Expertisecentrum Euthanasie

‘Ook zonder behandelrelatie ontstaat

Een tragische ervaring met het pijnlijke, lange ziekbed van zijn moeder motiveerde Steven Pleiter destijds om als bestuurder de schouders te zetten onder het complexe dossier euthanasie. Vorige maand nam hij afscheid van Expertisecentrum Euthanasie in het Statenkwartier.

Door Vera de Jonckheere

Het gesprek vindt plaats in het statige gebouw uit het begin van de twintigste eeuw, midden in het Statenkwartier, waar tot 2010 een abortuskliniek was gevestigd. De eerste indruk bij binnenkomst van Expertisecentrum Euthanasie is evenwel verre van doods of somber, eerder van zonnig en levendig, zoals de mooie herfstdag buiten. Bestuurder Steven Pleiter (65) haakt graag in op de constatering dat er allerm minst een doodgraverssfeer hangt. “Het is hier zeker geen droevige bedoe-

ning. We bevinden ons op een plek die weliswaar bepaald is door een gepolariseerd debat tussen zeer uitgesproken voor- en tegenstanders van euthanasie, maar vooral op een plek die omgeven is door opluchting. Mensen die bij ons komen, presenteren niet de vraag: ‘Ik wil dood’, maar veeleer de hartenkreet: ‘Ik ben in een situatie gekomen waarin ik niet verder kan leven. Help mij er alsjeblieft uit.’ Bij honorering van hun euthanasieverzoek voelen zij zich verlost uit een ondraaglijk en uitzichtloos lijden. En dat besef verschaft de 140 hier werkzame zorgverleners veel voldoening.” Later in het gesprek zal Pleiter dat nader illustreren.

Wettelijke kaders

Hij heeft vorige maand zijn opvolger Sonja Kersten welkom geheten en is nu zijn naastgelegen pied-à-terre aan het leegruimen. Vanaf september 2011 tot aan zijn recente pensionering was Steven Pleiter betrokken bij het streven om in Nederland een op de wet gegrondvest vangnet te bieden aan mensen die verlost willen worden uit een ondraaglijk en uitzichtloos lijden. “De wet toetsing levensbeëindiging op verzoek en hulp bij zelfdoding – ook wel de euthanasiewet genoemd – trad in 2002 na een dertig jaar lange parlementaire strijd in werking. In het decennium daarna bemerkte de NVVE, de Nederlandse Vereniging voor Vrijwillig Levenseinde, dat haar leden ondanks deze wet bij hun artsen geen gehoor kregen om de gewenste euthanasie ten uitvoer te brengen. Door een initiatief om in deze lacune te voorzien kwam in 2012 de Levenseindekliniek tot stand. Van projectmanager werd ik kwartiermaker.” De Levenseindekliniek werd in 2019

‘Haar arts vreesde gevangenisstraf, weigerde en verwees haar ook niet door’

omgedoopt tot Expertisecentrum Euthanasie. “Een meer correcte benaming, het woord kliniek was niet aan de orde. Het onderwerp levenseinde is veel breder dan euthanasie. Van het aanvankelijk drieledige doel bij de totstandkoming in 2011: mensen helpen met een euthanasiewens, degenen bijstaan die zelf medicijnen hadden verzameld om hun leven te beëindigen en ten derde hen begeleiden die wensten te stoppen met eten en drinken, bleef uiteindelijk alleen de hulp bij euthanasie overeind. De kant van de andere twee mogelijkheden wilden we helemaal niet op; wij wensten alleen binnen wettelijke kaders te werken en alleen voor de euthanasiewens bestond een wettelijk kader.”

Gedachtenkronkel

Binnen een jaar na de oprichting werd besloten om van de inrichting van een kliniek af te zien. “Er bestond evenmin behoefte aan: de ervaring leert dat mensen thuis wensen te sterven. Het was kortom een rare gedachtenkronkel dat mensen, na de gesprekken thuis, van heinde en verre per ambulance voor hun laatste levensuur hiernaartoe zouden komen om vervolgens als stoffelijk overschot naar de plek van teraardebestelling terug te keren.” Hij benadrukt: “Er is hier nooit iemand overleden als gevolg van euthanasie.” Vervolgens had de niet-kliniek van 2012 tot het moment van naamsverandering in 2019 jarenlang last van de naam die volledig ten onrechte suggereerde dat aan de Eisenhowerlaan levensbeëindigende activiteiten zouden plaatsvinden.

Naast persoonlijke overtuiging is zijn grootste drijfveer om zich met hart en ziel in te zetten voor het recht op euthanasie de ervaring met zijn eigen moeder, wier euthanasiewens door haar huisarts niet werd ingewilligd. “Zij had haar euthanasieverzoek al langer vastgelegd, kreeg in 2005 op haar tachtigste een hersenbloeding, raakte half verlamd, afhankelijk, en vroeg om bekrachtiging van haar euthanasiewens. Haar arts vreesde gevangenisstraf, weigerde en verwees haar ook niet door. Ik heb haar drie jaar en drie maanden zien lijden tot ze uiteindelijk aan een longontsteking bezweek. Dit initiatief zou voor haar dé oplossing zijn geweest.”

Persoonlijke relatie

Iedere werkdag bereiken het centrum vijftien verzoeken, een derde hiervan kan worden ingewilligd. In 2019 vond 6400 maal (in 2011: 3700) euthanasie

| Foto: Piet Gispen

plaats, waarvan 900 door artsen van het Expertisecentrum. “Alleen al op puur demografische gronden voorziet de komende acht jaar wederom een verdubbeling. De zeventig artsen en zeventig verpleegkundigen verbonden aan het centrum hebben vrijwel nooit een persoonlijke relatie met de gene die zij ter wille zijn. Pleiter ziet het niet als een punt van twijfel bij de behandeling van het verzoek. “Het betrokken team – arts en verpleegkundige – en de patiënt kennen elkaar niet, waardoor het gesprek zonder het spreekwoordelijke weerpraatje direct de diepte ingaat met de vraag of hij/zij het verzoek wil toelichten. Zeer existentieel, intiem. Ook zonder een behandelrelatie ontstaat een vertrouwensband: onze mensen zijn daarin gespecialiseerd.”

Het traject beslaat vanaf de introductie van het concrete verzoek tot tenuitvoerlegging twee à drie maanden, met drie jaar als grote uitzondering. Artsen die zich aanmelden, zetten in een sollicitatiegesprek uiteen

STEVEN PLEITER

Geboren: 1955, Heerde

Opleiding: 1971-1974 Carolus Clusius College Zwolle; 1997, NOVI IT exploitation 1997; 2000-2001 Krauthammer topmanagement; 2002, NIVE; 2003, Euroforum IT professionals

Carrière: 1988-1993 artsenbezoeker ethische farmaceutische producten; 1993-1996 Sales Information Officer; 1996-1999 Zeneca Pharmaceuticals IT Manager; 2000-2006 Manager ICT Geesink Norba Group; 2006-2010 directeur ICT Oshkosh Corporation; 2011-2013 zelfstandig managing consultant; 2012-2020 verbonden aan de Levenseindekliniek, vervolgens Expertisecentrum Euthanasie

Privé: Getrouwd, drie kinderen, twee kleinkinderen

er een vertrouwensband’

over welke ervaring, motivatie en geschiktheid zij beschikken. “Indien dit over en weer als positief is ervaren, volgt een vierdaagse, intensieve start-training waarvan de eerste drie dagen selectie afrondend zijn. Over en weer bestaat de ruimte om na drie dagen alsnog af te haken. Het merendeel van de artsen bevindt zich in de derde fase van hun loopbaan, dat wil zeggen dat ze veelal ouder dan vijftig zijn, hoewel we bijvoorbeeld ook een jonge, ervaren forensische arts in ons midden hebben.”

Pleiter is geen arts, is derhalve niet metterdaad betrokken. Zeven jaar geleden beseftte hij dat bijwoning van een afscheid veel toegevoegde waarde zou kunnen hebben. “Het was kerst 2013, we waren nog een kleine organisatie en ik was als voorzitter betrokken bij het multidisciplinair overleg. In de trein terug van ons bezoek aan een 90-jarige verzoekster in Friesland vroeg ik de arts hoe hij daarover dacht. Hij vond het verzoek zeer begrijpelijk en legde het de familie voor, die on-

‘Sinds jullie dit moment aankondigden, heeft moeder op wonderbaarlijke wijze perfect geslapen’

middelrijk akkoord ging. De dame in kwestie was door verlies van gezichts- en gehoorvermogen in een depressie beland. Maar toen wij die zaterdag om 12.30 uur binnenstapten, vertelde de familie opgetogen: ‘Sinds jullie dit moment afgelopen woensdag aankondigden, heeft moeder op wonderbaarlijke wijze perfect geslapen. Ze is helemaal opgeklard en vrolijk.’ Het was

een mooi, afgerond afscheid.” Hoe lastig het ook moge zijn, Expertisecentrum Euthanasie staat afwijkende standpunten binnen eigen gelederen toe. De uitspraak van de Hoge Raad in maart dit jaar behelst dat mensen die een euthanasieverzoek op schrift stelden maar intussen wilsonbekwaam zijn geworden toch geholpen moeten kunnen worden.

“Dat gaat Bert Keizer, een van de aan Expertisecentrum Euthanasie verbonden artsen, te ver. Het verzoek van mensen met dementie kan worden ingewilligd, vindt hij, maar niet langer als iemand wilsonbekwaam is geworden. Onze organisatie is intussen een andere mening toegedaan. Het lijden kan zó van mensen afdruipe dat het ook bij wilsonbekwaamheid mogelijk moet zijn, mits vanzelfsprekend aan alle wettelijke eisen is voldaan. Het Centrum zal altijd zijn uiterste best doen om mensen bij te staan. Maar zodra iemand zich op het laatste moment afvraagt ooit om euthanasie te hebben gevraagd, is er geen enkele arts in Nederland die er dan nog toe zal overgaan.”

Pleiter vindt het desgevraagd een veel te grote ambitie te menen dat Expertisecentrum Euthanasie suïcide zou kunnen voorkomen. “Als wij mensen kunnen helpen, hoeven ze niet naar dat verschrikkelijke middel te grijpen, maar die pretentie hebben we niet. Bij een psychiatrisch patiënt

– ruim een kwart van de aanmeldingen – kan het gedurende het lopende onderzoek weleens gebeuren dat in een moment van kortsluiting alsnog naar suïcide wordt gegrepen. Dat is ongelooflijk naar en moeilijk, ook voor de zorgverleners.”

ZORGVULDIG EN ZORGZAAM

Expertisecentrum Euthanasie begeleidt artsen bij euthanasietrajecten van hun patiënten en verleent zorg aan hulpvragers die bij hun eigen behandelaar niet terecht kunnen. Zorgvuldig en zorgzaam. De stichting zet de ontwikkelde expertise inmiddels ook in voor ondersteuning van artsen en het aanbieden van scholing aan artsen.

Eisen die de euthanasiewet stelt:

1. Vrijwillig en weloverwogen verzoek
2. Uitzichtloos en ondraaglijk lijden
3. Informeren over de (medische) vooruitzichten door arts aan patiënt
4. Geen redelijke andere oplossing
5. Raadplegen onafhankelijke arts
6. Medisch zorgvuldige uitvoering, met toetsing door een onafhankelijke SCEN-arts

Als Heerdenaar, in 1977 verhuisd naar de nabijgelegen Hanzestad Zwolle, woonde Steven Pleiter gedurende acht jaar drie dagen per week in zijn pied-à-terre in Den Haag, pal naast zijn werk. In de beginjaren stak hij vaak pas na achten ’s avonds de sleutel in de deur van zijn appartement, maar op den duur heeft hij Den Haag gelukkig beter leren kennen. Hij zegt nu van harte: “Den Haag is de leukste stad van de Randstad. De Koninklijke Schouwburg, het Plein, de Plaats, het strand en het Gemeentemuseum!” Hij houdt vast aan de ‘echte’ naam. “Ik heb er tweemaal mogen stemmen en dat is echt anders dan in een plaatselijke school. Mijn vrouw is dol op het Mauritshuis. Als poortwachter van de Zwolse Sassenpoort bestudeert zij er graag de kleding om de historische kostuums voor Zwolle nauwgezet te herontwerpen. Wij zullen hier zeker regelmatig blijven terugkeren.”

Meer informatie:
www.expertisecentrum euthanasie.nl

Casual, 2002 © William Wegman

Te zien t/m 3 jan 2021

William Wegman

BEING HUMAN

fotomuseum
den haag

Reserveer kaarten op fotomuseumdenhaag.nl

DUIK IN ZEE | KIPPETJE | VETBOLLEN | EN MEER....

Sterrenchef Gert-Jan Cieremans kookt nu aan huis

‘Ik wil geen massa, ik wil contact met de mensen’

Hijzelf maar ook oude gasten van Seinpost zijn blij dat chef-kok Gert-Jan Cieremans na zijn (korte) Spaanse avontuur terug is in Den Haag. Hij kookt af en toe bij de Basiliek én bij mensen thuis: ‘Smaak at home’, heet zijn bedrijf.

Door **Annerieke Simeone**

Terwijl Gert-Jan Cieremans (49) een laatste lepelje kaviaar op de Zeeuwse platte oesters legt, prikt Fokas Holthuis, zittend aan zijn kookeiland, in de zij van zijn echtgenoot. Daarna, zijn mobiel voor diens neus houdend: “Paul, kijk, dat is die mul met mossels en saffraan, weet je nog?” Paul Snijders tuurt over z’n bril naar het plaatje en knikt bevestigend. “Komt het jou ook bekend voor, Gert-Jan?”, vraagt Holthuis aan de voormalige chef-kok van het oude sterrenrestaurant Seinpost in Scheveningen. Cieremans, die met zijn servet een druppel kropslasaus van de rand veegt, antwoordt: “Eh, nou, ik kan het me niet helemaal meer herinneren.”

Holthuis: “Nou, wij wel hoor. Maar ik snap dat je soms weleens wat vergeet. Hoeveel foto’s ik wel niet heb gemaakt van jouw kookkunsten: 361! Gert-Jan was voor ons de maat der dingen. Als we in een ander restaurant aten dat redelijk beviel, zeiden we tegen elkaar: ‘Dit was een halve Seinpost.’ Hij scrollt weer verder. “Ah, mijn lievelingsgerecht, oesters met sabayon. Oh, en ook heel veel wijn, zie ik. Trouwens, wie heeft er zin in een spumante van Giol?”

Fokas Holthuis (56) en Paul Snijders (66), levensgenieters en eigenaren van antiquariaat Fokas Holthuis, aten jarenlang minstens één keer per maand bij restau-

een paar dagen in haar keuken wilde staan, en dat doe ik nog steeds, twee dagen in de week.”

Seinpost Classics-menu

Cieremans staat op voor ronde twee: krokante aubergine, frisse huzarensalade, chorizo en groene mosterd. Vanachter zijn sissende pan: “Op zaterdag maak ik in de Basiliek het Seinpost Classics-menu. Dat begon als iets eenmaligs, maar omdat iedereen er zo enthousiast over is, continueren we dat voorlopig. De overige dagen besteed ik aan mijn nieuwe bedrijf: ‘Smaak at home’. Mensen, zoals Fokas en Paul kunnen mij inhuren voor een private dining of een walking dinner. Het liefst kook ik voor een klein gezelschap, zo tussen de zes en veertien man. Ik wil geen massa, ik wil contact met de mensen. Nu durft iedereen bij mij de keuken in te lopen, dat was bij Seinpost ondenkbaar.”

Holthuis is ondertussen naar de koelkast gelopen om de volgende fles te ontkurken. “Ah, een rosé. Ik drink nooit rosé, maar ik heb me voor vanavond laten adviseren door Bosman Wijnkopers. Gelukkig is ie wel uit de Provence. Zeg, Gert-Jan, welke spullen neem je eigenlijk mee als je bij iemand thuis kookt?” Cieremans, die de borden alweer aan het opmaken is, vertelt: “In elk geval mijn messenset en wat bakpannen. Meestal vraag ik van tevoren aan de mensen of ze een foto van de keuken willen maken, dan krijg ik alvast een idee. Zo, we kunnen weer aan tafel. Luxe hoor, dat ik mag meeeeten, dat doe ik normaal nooit.”

‘Smaakt het?’

Net als tijdens hun avonden bij Seinpost hebben de gastheren Cieremans ook nu carte blanche gegeven. “Ik weet gelukkig waar ze van houden, dus oesters konden niet ontbreken. De volgende keer maak ik misschien weer coquilles, want dat vindt Paul lekker. Meestal vraag ik dat ook aan mensen die mij inhuren. Je wilt natuurlijk wel iets op tafel zetten wat de gasten lekker vinden. Smaakt het, heren?” “Mmm.” Het hoofd van Holthuis gaat op en neer boven het klassieke Wedgwood-bord.

Na het hoofdgerecht, Noordzeetong met pistache, eekhoorntjesbrood en pommes Anna, stort de chef zich op het dessert: tartellete met mandarijnencurd en suzetteroom. Cieremans: “Leek me wel lekker fris.” In het glas dit keer een Spaanse dessertwijn van – hoe toepasselijk – sinaasappelschillen. “We hebben je heel erg gemist,” zegt Holthuis plots. “Vanavond was het weer een héle Seinpost. Ik kan niet wachten tot we weer meer gasten mogen ontvangen. Het eerste wat ik dan doe, is jou bellen.”

Meer informatie: www.smaakathome.nl

Met een dresseerpincet prikt Gert-Jan Cieremans een Zeeuwse oester uit z’n schelp. | Foto’s: DHC

Oesters, saus van kropsla, brioche en kaviaar.

‘Vanavond was het weer een héle Seinpost’

rant Seinpost (later Cottontree Mer), maar vanavond hoeven ze de deur niet uit. Holthuis: “We zijn zeer verheugd dat Gert-Jan weer terug is in Den Haag en nu voor ons kookt. Maar vertel eens: waar was je al die tijd?”

De chef-kok glundert als hij de oesters op tafel zet. “Nadat Cottontree Mer zijn ster kwijt was en de bezoekers wegbleven, ben ik nog een tijdje naar Mallorca vertrokken voor een ander Cottontree-concept. Mijn gezin bleef in Nederland en al snel kwam ik erachter dat ik daar niet aardde. Na een korte periode van bezinning mijnerzijds vroeg eigenaresse Rossana Carrieri van restaurant de Basiliek (Korte Houtstraat, red.) of ik

Stadsgroen.

Foto: PR

Cup of tea

De thermometer tikt net de 9 graden aan. In de tuin is niet zoveel meer te doen. De meeste bladeren zijn de border in gewaaid, tussen de planten, waar ze horen. Tuiniers zitten binnen, voor de kachel, met een boek van Piet Oudolf op schoot, te dromen van het voorjaar...

Ook vogels hebben het koud. Nu het al moeilijker wordt om insecten, zaden en bessen te vinden, stellen ze onze hulp wel op prijs. De gedachten dat vogels alleen maar gevoerd mogen worden als er sneeuw ligt, of pas aan het einde van een lange winter, zijn achterhaald. Ze worden er niet lui van, of moddervet (of allebei). Vogels blijven de hele dag bezig. Beetje scharrelen, beetje vliegen, ook al hangen de gebraden haantjes (lees: vetbollen) in overvloed voor hun snaveeltjes.

Hoe voeder je vogels? Zijn er goede en slechte bollen, zijn er leukere en vieze bollen en is er zoiets als een tópbol? In een test met tien verschillende exemplaren (mix van tarwe en zaden, soms met pinda's, insecten en zonnebloempitten) werden de bollen steeds weer in een andere volgorde gehangen. Al snel bleken de bollen aan de uiteinden het meest in trek. Niet vanwege de prijs, of de samenstelling, nee, ze hingen het dichtst bij de beschutting van struiken!

Met die vetbollen doe je koolmeesjes, pimpelmeesjes, huismussen, staartmeesjes en spreuwen een groot plezier. Het zijn handige klauteraars. Roodborstjes hebben te lange poten voor acrobatiek: zo'n maaltijd in de lucht is niets voor ze. Zij scharrelen

liever op de grond, net als de merels en de vinken doen. Vetbollen maak je zo: zorg voor een zak vogelvoer en frituurvet waar zonnebloemolie aan is toegevoegd. Verzamel handige vormpjes, bijvoorbeeld lege boterkuipjes. Voeg de zaden, noten en dergelijke toe aan de warme vetmassa, giet dat in vormpjes en laat het even afkoelen. De bollen kunnen vervolgens in houders ophangen worden als je een stukje katoenen draad of ijzerdraad hebt meegegoten ;-). Een iets creatievere bol maak je door vet en zaden in een boterhamzakje te stoppen en daar dan een dennenappel in te proppen waar je een stevig stukje ijzerdraad

Al zou je zoutloze pindakaas op de bast van een boom smeren

aan hebt bevestigd. Leg het even in de vriezer en haal het zakje er in de tuin pas af (vanwege de rommel!). Hang de ingevette dennenappel in een boom. Vooral populair bij vinkjes, mussen, merels, eksters, roeken en kauwtjes! Dat vind je allemaal best wel veel werk? Ja, da's waar. En het maakt de vogels geen barst uit, welke vorm hun eten heeft. Ook al zou je zoutloze pindakaas op de bast van een boom smeren. Of een oud theekopje van grootmoeder vol zaden buiten hangen! Ergo: koop vetbollen, stook de kachel op, ga lekker overwinteren. Your cup of tea!

Wendy Hendriksen

Duik.

Zeezwemmen trend door corona

De kick van het koude water

De verlaten stranden in de winter lijken verleden tijd. Steeds meer mensen zwemmen de hele winter door. Voor de kick, het immuunsysteem, meer energie, een betere focus, het verleggen van grenzen en het één worden met de natuur.

Door Judith Eykelenboom

Het is negen uur 's ochtends. De lage zon verlicht het wolkendek, wat een schouwspel van kleuren oplevert. Er staat een stevige wind en de golven zijn hoog. Het is vannacht vloed geweest, dus het zand waarop Sebastiaan Veldhuisen zich uitkleedt, is nog nat. "Het gaat om de totaalervaring. Als er nu een egaal grijze lucht was geweest, had ik het veel minder aantrekkelijk gevonden." Poedelnaakt rent hij de zee in, om er zeker vijf minuten in te blijven en er vervolgens opgetogen uit te lopen. "Lekker," zegt hij, terwijl hij zich afdroogt bij een temperatuur van zes graden. "Ik ben opgegroeid op Curaçao, had juist altijd moeite met de Nederlandse

winters, dus dat ik dit nu al zes jaar doe, had ik nooit kunnen bedenken. Het grappige is dat ik heel veel opgeef in mijn leven, maar dit dus niet."

Door de eerste lockdown zijn meer mensen de natuur gaan opzoeken, ze konden tenslotte nergens anders heen. Godeke van Heemstra (67) die drie keer per week bij strandtent Hart Beach zwemt, verbaast zich op woensdagochtend als ze wel twintig mensen de zee in ziet gaan. "Dat heb ik nog nooit gezien." Ook Coen Hoogstraten (38), die deze week het zeezwemmen weer heeft opgepakt sinds een aantal jaren, ziet elke ochtend 'hordes mensen de zee in gaan'. Hoogstraten: "Een van de voordelen van corona is dat zo veel mensen de natuur hebben herontdekt. Zeezwemmen is echt een trend aan het worden." Hoogstraten doet het omdat hij gauw gestrest is. "Ik ben een onrustig persoon en dit kan angst en onrust wegnemen. Het moet blijken of ik ook meer focus krijg in mijn werk."

Gezapig leventje

Van Heemstra: "Voor iedereen die een ziekte heeft, kan het goed zijn. Ik zwom aanvankelijk met een groep van dertig à veertig mensen die zichzelf de Ijsberen noemen. Nu zwemmen we in kleinere groepjes, sommigen hebben artritis of kanker. Het is goed voor je afweersysteem, dus ook tegen corona,"

Sebastiaan Veldhuisen en hond Kimek genieten van de zee. | Foto's: Eveline van Egdom

denkt Van Heemstra. Sinds ze zwemt, de afgelopen vier jaar, is ze niet meer verkouden geweest. Maar vooral het gelukzalige gevoel is belangrijk. “Je krijgt natuurlijk een ontzettende kick in het water. Ik kan me voorstellen dat als je depressief bent, je door dit te doen net even die knop kunt omzetten in je hoofd. Verder hebben we natuurlijk allemaal best een gezapig leventje. Ik doe het om mijn grenzen te verleggen. Kan ik dat eigenlijk wel? Ja, dan blijkt ik het te kunnen.”

Sebastiaan Veldhuisen ontdekte zes jaar geleden de ‘Wim Hof Methode’, die wereldwijd aan bekendheid wint. Door de combinatie van ademhalingstechnieken, meditatie en blootstelling aan kou zouden aanhangers de beste versie van zichzelf worden. Veldhuisen: “Ik wil veel en ik kan veel, maar ik heb niet de natuurlijke energie die mijn dochter en vriendin wel hebben. Ik ben weer voor mezelf begonnen als architect. Ik heb een aantal doelen en het zwemmen helpt me daarbij. Nog steeds vindt ik het lastig om mezelf te motiveren, het blijft altijd een strijd om mezelf te overwinnen. Maar ik moet het zelf doen. Als ik zwem, ben ik heel dicht bij mezelf.”

Veldhuisen: “Wim Hof omarmt de kou. Ik dacht altijd dat ik het best gedijde in de tropen, maar je kunt de kou ook als vriend zien. Het is een heel liefelijk proces, dat zwemmen. Je voelt hoe je romp zich afsluit, en als je wat langer in het water bent hoe je bloed weer door je huid wordt gepompt. Het is heel fijn om te merken: mijn lijf doet het nog. We leven in een geconditioneerde wereld, dus dat maken we verder nooit meer mee.”

Audio.

Rik Stoet werkt nog met de machines van zijn opa. | Foto: DHC/Sam Sampat

Stoet HiFi veroverde de wereld

‘Geluid waarbij de oren van je hoofd komen’

HiFi-specialist Rik Stoet ontwikkelde en produceert draaitafels en buizenversterkers. Iets van vroeger? Nee, de elpee is al lange tijd aan een opmars bezig.

Door Paul Waayers

S tel Rik Stoet één vraag over een draaitafel of versterker en de man is niet meer te houden. “Met name draaitafels fascineren mij enorm. Sterker nog, we hebben hier een eigen merk ontwikkeld: de Takumi. Daar hebben we het beste van het beste in weten te combineren.” Je zou denken dat de draaitafel wel zo’n beetje uitontwikkeld is. “Nou niet dus. Kijk, als je naar een plaat luistert tijdens een stille passage en je zet je versterker qua volume helemaal open, dan hoor je in de verte wat gestommel van de aandrijfmotor. In mijn nieuwste Takumi zit echter een speciale motor die akoestisch helemaal verpakt is in geluidsisolatie en ook in siliconenriemen is opgehangen. Al sluit je een versterker met Malieveldcapaciteit erop aan en doe je dezelfde proef, je hoort helemaal geen motorgeluiden. Dat is toch prachtig?”

Het aanstekelijke enthousiasme waarin bevlogenheid en perfectionisme om voorrang strijden, typeert Stoet. Niet gek voor iemand die stamt uit een Haags elektronicageslacht. Opa begon in 1928 een fabriek in op buizen werkende meetapparatuur. Stoets vader nam het bedrijf over en legde zich toe op industriële voedingen. De jonge Rik scharrelde er intussen rond, waardoor de buizentechniek in zijn DNA belandde. In 1993 werd het serieus: Stoet betrok een piepklein winkelpandje in de Piet Heinstraat voor de productie van audiobuizenversterkers. Al snel was er zo veel vraag naar zijn product dat hij verkaste naar de Elandstraat. Naast versterkers kwamen nu ook draaitafels en andere toebehoren in het assortiment. Inmiddels is er ook een filiaal geopend aan de Binnenwatersloot te Delft. In Stoets werkplaats in Rijswijk komt alles bij elkaar, daar werkt hij met de machines waarmee ook zijn grootvader en vader werkten.

Jongensboek

De start van Stoets onderneming heeft iets weg van een avontuurlijk jongensboek. “In de begintijd huurden we een stand op de toonaangevende Ramada audiobeurs in Engeland. Voorwaarde was dat we een lijn van verster-

kers in verschillende prijsklassen moesten laten zien. Klein puntje: we hadden geen lijn, maar wel één waanzinnige versterker, die we ‘Heart Beat’ hadden gedoopt. Als dat ding aanstond, kwamen zowat je oren van je hoofd van puur luisterplezier. Het ontbreken van een complete lijn losten we op door op verschillende kasten wat buizen en knoppen te monteren, zodat het op een serie leek. Als men dan vroeg hoe de andere versterker klonken, zei ik dat de versterker die wel speelde perfect was afgestemd op de luidsprekers. Eigenlijk spraken we de waarheid, want het waren helemaal geen werkende versterkers. Op die beurs kregen we enorm veel internationale aandacht. Gevolg? Export naar Maleisië,

‘Recentelijk heeft ook The New York Times ons weten te vinden’

Engeland en Noorwegen. Recentelijk heeft The New York Times ons ook weten te vinden met een mooi stuk over onze specialiteit: draaitafels. Ja dan ben je toch wel trots, hoor.”

Wat klinkt nou beter, een buizen- of een transistorversterker? “Buizen!,” stelt Stoet beslist. “Even een technisch verhaaltje: bij transistorversterkers heb je een hele lage vervorming van één duizendste procent van oneven harmonischen. Bij een buizenversterker is de vervorming vele mate groter, maar betreft het de even harmonischen. En juist die grotere vervorming klinkt warmer en aangenamer dan die kille weergave van zijn transistorbroertje. De kunst is dus niet de mate van vervorming, maar de aard daarvan. Wonderlijk, hè?!”

HISTORISCH HOOG RECORD GOUDPRIJS

Verkoop het nu, ik wil uw goud

€51,50
per gram
(basis fijn goud)

Zilverprijs € 620,- per kilo

De hoogste prijs sinds jaren!

U ontvangt direct de **hoogste** contantprijs voor sieraden, heel of kapot, munten, goudbaren, tandengoud, zilver, guldens, rijksdaalders, bestek, broodmanden, diamant, briljant en horloges: Cartier, Rolex, Breitling, Omega enz.

POTMA EDELMETAAL

Papestraat 28 2513 AW Den Haag

Al 35 jaar een vertrouwd adres

De winkel is geopend!

Tel: 070 363 66 66, Di. t/m za. 11.00 – 17.00 uur
www.potma-edelmetaal.nl

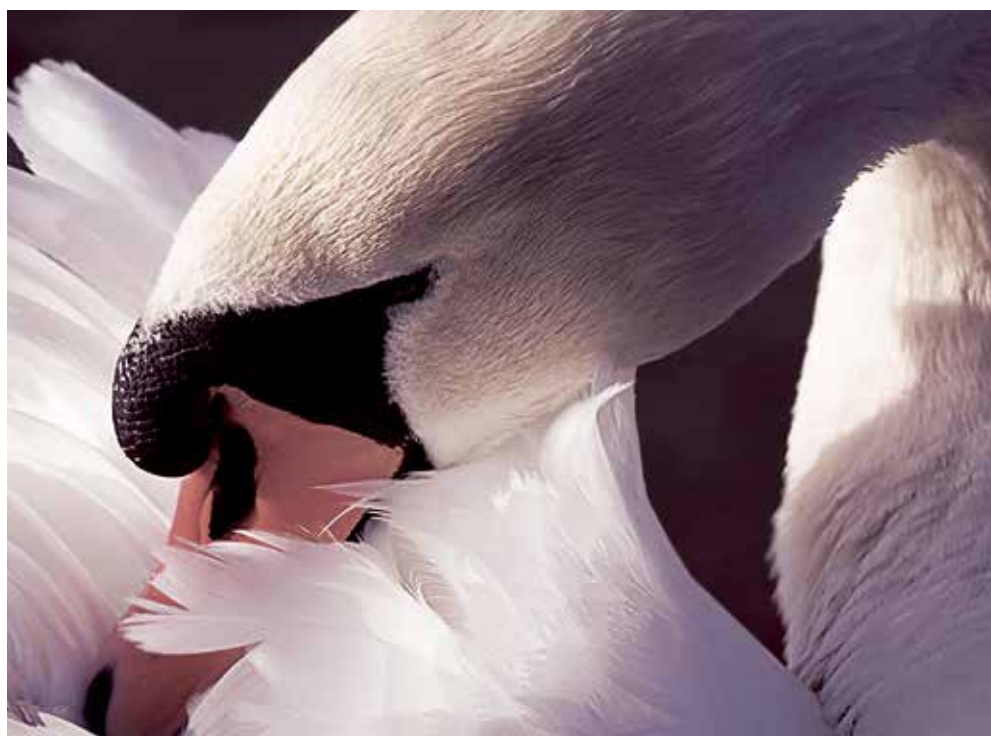
‘Wij staan altijd voor u klaar.’

Rolf, Linda, Paul en Michelle van RGU DELA

Ons ervaren team helpt u graag om het afscheid altijd persoonlijk en bijzonder te maken. Voor leden en ieder ander. Ga voor informatie naar dela.nl/denhaag of bel **070 217 09 10** voor een persoonlijk gesprek.

**RGU
DELA**

Een afscheid in stijl

AD PATRES, afscheidsaula en rouwcentrum kunnen de start zijn van een volledig verzorgde uitvaart, zowel begravenissen als crematies.

AD PATRES bevindt zich aan de Frederik Hendriklaan 7. Vanuit Den Haag en Scheveningen een goede bereikbare locatie voor een afscheid of opbaring van een overledene.

Voor informatie over het gebruik kunt u zich tot uw uitvaartondernemer wenden en vragen naar de mogelijkheden van AD PATRES.

U kunt zich ook rechtstreeks wenden tot:

Ad Patres

Frederik Hendriklaan 7
2582 BP 's-Gravenhage

070 355 64 27
info@adpatres.nl

Stijlslagerij Englebert

Vlees direct van de mester, voor u die eisen stelt aan:
streekproduct - smaak - dierenwelzijn

STOOFPOT VAN DE WEEK

Wildragout

Vanuit de Hoge Veluwe leveren wij púúr Hollands wild.

Deze week **Wildragout** als stoofpot en voor u als kookliefhebber het gehele stoofpakket verkrijgbaar! Ingrediënten zijn o.a.: herten- en wildzwijnvlees, champignons, wortel, spekjes, tomatenpuree, tijm, jeneverbessen, cranberrycompote etc.

Natuurlijk ook voor
TAKE AWAY

**Wildragout
met aardappelpuree**
p.p. € 9,⁹⁵ (600 gr.)

Iedere week
'n andere
stoofpot

volgende week:
stoofschotel 'Marsala'
bijzonder smakelijke Italiaanse runder-
stoof met dank aan Hugo Koch

Stijlslagerij Englebert
Goudsbloemlaan 83
2565 CP Den Haag

www.stijlslagerij.nl
info@stijlslagerij.nl
tel. 070-3606811

Koken.

Michiel de Vlieger, eigenaar van ‘Cometa Culinaire, de vliegende keuken’, heeft een voorliefde voor recepten met een Franse, Italiaanse en Noord-Afrikaanse inslag. Makkelijk, maar ook experimenteel.

Gewoon geluk op je bord

Ingrediënten voor 4 personen: Voor de kip

- 50 ml olijfolie
- 60 ml limoensap
- 4 tenen knoflook grof gehakt
- 1 el zout
- 2 tl paprikapoeder
- 1 tl zwarte peper
- 1 el komijnpoeder
- 1 tl gedroogde oregano
- 2 tl suiker
- 8 kippendrumsticks

Voor de groene saus

- ½ groene paprika
- ½ rode peper
- 1 bos koriander (15 gr.)
- 2 teentjes knoflook grof gehakt
- 100 gr. mayonaise
- 60 gr. zure room
- 1 el vers limoensap
- ½ tl zout
- versgemalen zwarte peper
- 2 el olijfolie

Onze reis naar Mexico vorig jaar was niet alleen een prachtige ervaring, maar schudde ook de Zuid-Amerikaanse keuken goed in mij wakker. Ik heb sindsdien al heel wat recepten uit die contreien met u gedeeld en vandaag komt daar deze Peruaanse kip bij. Ik botste er pardoes op tijdens een zoektocht naar nachos. Het was vooral de saus die me erg aansprak. Toegegeven, je moet wel van koriander houden, anders sla je het beter over. Supermakkelijk te maken en een echte smaakbom bij de kippenpoten. Toen ik het weer proefde, wist ik het ook wel weer: we aten het ooit in Amsterdam bij een Zuid-Amerikaans restaurant. Het werd daar geserveerd als hapje bij het aperitief. Gewoon wat brokjes warme, gekookte aardappel overgoten met de saus en wat prikkers erbij. Gelukseten is dat, want daar word je echt gelukkig van!

Bereidingswijze

Voor de groene saus: Combineer alle ingrediënten behalve de olijfolie in een blender of gebruik een staafmixer en blender alles tot een gladde saus. Druppel dan al draaiend de olijfolie erbij. Doe de saus over in een kom, dek af en zet in de koelkast tot gebruik. Voor de kip: Combineer alle ingrediënten behalve de kip in een blender of keukenmachine en mix tot een gladde massa. Snijd elke drumstick drie keer in tot het bot. Doe ze in een kom en meng met de marinade. Marineer een nacht in de koelkast. Plaats een met aluminiumfolie beklede ovenplaat in de onderste positie in de oven en warm de oven voor op 200 graden hete lucht. Vet het reguliere ovenrooster in met wat olie en leg daar de gemarineerde drumsticks op. Als de oven op temperatuur is, schuif je het rooster in de middelste positie in de oven. Rooster 20 minuten, tot de kip bruin kleurt. Controleer met een kernthermometer of de sticks ook gaar zijn (80 graden). Zet anders de oven wat lager en gaar nog tien minuten door. Serveer de drumsticks met de groene saus, gekruide rijst en guacamole.

Voor al uw culinaire vragen of opmerkingen mail naar michiel@cometaculinaire.nl

Delicatesse.

ADVERTORIAL

Sonja en Nico Englebert zijn al 30 jaar eigenaren van de bekende stijlslagerij Englebert. Ambacht, diervriendelijkheid, passie en innovatie zijn de belangrijkste pijlers onder het bedrijf. Het rund- en lamsvlees komt met eigen transport rechtstreeks van hun favoriete boeren op Texel en het vrije-uitloopvarkensvlees Livar komt uit Limburg. Het duurzaam verwerken ‘from nose to tail’ maakt van de slagerij een ambassadeur van het ambacht.

Lokaal boodschappen doen

U kent het wel, altijd druk met werken of met de kinderen en dan maar iets snel eten. Of ben je ‘n keer vrij, dan lekker uit eten gaan. Echter, sinds een halfjaar is het ‘oude’ veranderd in het ‘nieuwe’ en zijn alle puzzels al gelegd, is het huis superclean, zijn audiodraadjes weggewerkt, is de schutting geverfd... het is wel welletjes. Maar... we hebben de keuken ontdekt! We staan langer in de keuken, zitten langer aan tafel en de huiswijn heet thuiswijn. Er is een gehele kookhype ontstaan, want heel Den Haag kookt. De vierkante ogen van het thuiswerken voorkomen je door even naar buiten te gaan. Boodschappen doen is geen must maar ontspanning, en ‘s middags lekker de keuken in. Inspiratie vinden we via kookvideo’s op YouTube (‘EtenmetNick’) of via Facebook-vrienden (Anneke Malherbe). Ondanks de vliegschaamte stappen we op de e-bike en vliegen we over de fietspaden en pas aangelegde rotondes op naar de lokale ondernemer of toeren gezellig met de kids in de bakfiets. Bij ons in de slagerij komt u met inspiratie of komt u op goede ideeën. Zeker in deze periode van het jaar is er wild verkrijg-

baar. Woensdag rijden we naar de Hoge Veluwe om een hert en een wild zwijn op te halen. Deze zijn door jagers naar de plaatselijke slager gebracht en voor mij gereserveerd. Voor het wild geldt voor mij hetzelfde als voor mijn andere vlees: van Hollandse bodem. Ik ga voor goed wildbeheer. Dit bereik je onder meer als je voor Nederlands wild gaat. U ook?

Meer weten: ga naar www.stijlslagerij.nl of bekijk onze reportages op YouTube (Stijlslagerij Englebert).

Eten.

Kyatcha

Japans

Bezorgen/afhalen

+ gyoza
+ verpakking
- te veel surimi

Cijfer: 7

Helaas: geen toetjes bij Kyatcha

Ik denk dat we het eten zo op tafel kunnen zetten,” zeg ik tegen mijn moeder die al in de kast aan het zoeken is naar bordjes en schaal-tjes. Ze werpt een blik in de tas. De zwarte bakjes waarop de Aziatische gerechten liggen, hebben mooie goud-rode patronen. Handig! We pakken ze verder uit: gyoza, sushi, wakame, kip teriyaki, unagi. We hebben maar van alles wat besteld. En twee soorten drank. Dit keer komen er geen druiven aan te pas. We beginnen met de sparkling sake (€ 14,-) waar je makkelijk drie glazen mee vult. Oei, wat een zoet spul zeg.

“Ik vind het wel lekker bij de sushi, hoor,” zegt mijn moeder die een zalm maki in haar mond steekt. Maar als we daarna de Ume sparkling juice (€ 5,-) proeven, geeft ze toe dat deze verfijnder is, in elk geval is dit pruimenwatertje met suikerriet niet zo zoet. Volgende keer toch liever wijn. Afijn, om mij heen hoor ik goede verhalen over Kyatcha, de nieuwe zaak op de Fred. Niet alleen over het stijlvolle interieur, maar ook over de gerechten zelf. Er zouden echte Japanners staan. Dat laatste kunnen we nu niet checken, maar de eerste happen van de huisge-maakte gyoza (€ 8,-), ofwel gebakken dumplings gevuld met kool en kip, smaken prima. Datzelfde geldt voor de unagi donburi, gegrilde zoetwaterpaling in een flinke schaal rijst. De met zoete sojasaus gekaramelliseerde paling past prima bij de neutrale rijstsmaak. De vis is nog lauwwarm. Mmm. Hapje wakame. Kraakvers. Lekkere bite. De kip teriyaki is weliswaar bijzonder mals (kippendij), maar mist wel die lekkere grillsmak zoals we die bij Kiraku aan de Toussaint-kade gewend zijn.

Bij de sushi-set met twintig stuks vallen de grotere sushi vooral in de smaak, zoals de sake guratin met geflambeerde zalm en avocadosalsa, en – nog beter – de spicy maguro met lichtpittige tonijntartaar, lente-ui en togarashi: Japans zevenkruidenpoeder met onder meer szechuanpeper en rode chilipeper. Net even iets meer uitgesproken dan de hoso maki. Wat we wel jammer vinden, is dat er in veel van de sushi stukjes kanimi (kort gezegd: nepkrab) zitten. Het gaat op een gegeven moment een beetje vervelen. Helaas: geen toetjes bij Kyatcha. De rekening komt op € 89,-. Kyatcha is een aardige japanner met lekkere, verse gerechtjes. Maar geen surimi meer s.v.p. Mochten er plannen zijn om nog te verbeteren: haal eens een keer wat bij de dames van Omu Sushi aan de Laan van Meerdervoort. Het is weliswaar geen restaurant en is veel kleiner, maar toch. Wat daar gebeurt, is net een niveau hoger.

Adres
Frederik Hendriklaan 122
Telefoon
070 412 75 22
Info
www.kyatcha.com/den-haag
Geopend
Geopend: zondag tot en met donderdag van 12.00 tot 21.00 uur, vrijdag en zaterdag van 12.00 tot 22.00 uur
Hapjes
vanaf € 5,-

Geen nagerechten

Annerieke Simeone

NK sprint in Heerenveen

Dione Voskamp: volwaardig topschaatsster, nu nog inkomen

Dione Voskamp zette haar eerste stapjes op de ijsbaan bij de schaatsvereniging HVHW. Na een lange aanloop staat ze op het punt van doorbreken. Dit weekend wacht het NK sprint in Heerenveen.

Door Tim Beck

Het is vroeg in de morgen, maar schaatsster Dione Voskamp (23) klinkt energiek en opgewekt. Klaar voor een nieuwe dag. Ze vertelt zin te hebben om later die dag te trainen in iJstempel Thialf in Heerenveen, waar dit weekend het NK sprint wordt gehouden. Sinds anderhalf jaar woont de in De Lier opgegroeide Voskamp in Friesland, waar haar leven vooral in het teken staat van schaatsen. “Ik rijd voor Development Team Fryslân en ben serieuzer gaan leven voor mijn vak. In de regionale selectie van Zuid-Holland was ook alles goed geregeld, maar het leven van een topsporter is niet enkel trainen. Ik heb in Heerenveen geleerd dat het een levensstijl is. Ik heb de stap pas later gezet, omdat ik in de selectie van Zuid-Holland lange tijd schaatsers voor me had die beter waren. Ik kon nog naar hun niveau toegroeien.”

In 2019 belandde Voskamp op het punt dat ze zelf de beste was in de selectie en merkte ze dat het tijd was om verder te kijken. “Uiteindelijk kom je op een leeftijd dat je eerlijk naar jezelf moet zijn. Je beseft: als ik prof wil worden, dan moet ik er echt voor gaan. Ik heb doelbewust gekozen voor het bestaan van topsporter, terwijl ik in Den Haag en de Zuid-Hollandse selectie erin rolde. Je wordt gevraagd voor selectiewedstrijden en ziet wel wat er gebeurt. Het was meer een hobby, terwijl het nu óók mijn werk is.”

Lastig

Nog voor ze de zin heeft uitgesproken, nuanceert Voskamp haar woorden. Ze traint negenmaal per week, maar ervan leven kan ze niet. Bij haar ploeg zijn alle randzaken op orde, maar een inkomen krijgt Voskamp niet. Ondanks dat ze onlangs tijdens de NK afstanden vijfde werd op de 500 meter.

Dione Voskamp. | Foto: Martin de Jong

“Als schaatser is het in Nederland lastig om te beginnen als betaald sporter. Er is zoveel concurrentie. In Noorwegen heb je een selectie van tien schaatsers, maar bij ons is de schaatserwereld veel groter. Momenteel moet ik creatief zijn om iets te verdienen.”

Voskamp is creatief. Ze heeft haar eigen bedrijf opgericht. Met Di-One Design ontwerpt ze onder meer logo's, flyers en folders. Op die manier bekostigt ze het dagelijkse leven. “Al de vrije tijd naast het schaatsen stop ik in mijn bedrijf. Voordat ik be-

gon, werkte ik deeltijd bij een bedrijf in 's-Gravenzande en in Friesland in Joure. De combinatie werd steeds lastiger. Ik was iedere dag heen en weer aan het rennen, terwijl ik zelf steeds meer opdrachten kreeg via mijn netwerk. Ik kan er nu meer tijd in steken, want na mijn schaatstrainingen ben ik thuis vrijwel iedere avond bezig voor mijn bedrijf.”

Laatbloei

Voskamp bond rond haar vijfde voor het eerst de ijzers onder bij de Haags-Westlandse schaatsver-

eniging HVHW. Pas op haar veertiende reed ze haar eerste wedstrijd. Een jaar later werd ze gekozen voor de regionale selectie Zuid-Holland. “Mijn moeder schaatste vroeger ook NK's, maar behoorde nooit tot de besten. Het eerste NK dat ik zelf reed, won ik. Als je wint, vind je het op die

‘Het is mijn doel om op de 500 meter mee te gaan doen in internationale wedstrijden’

leeftijd al snel leuk. Ik ben nog lid van HVHW en mijn moeder schaatst er nog. Ik hoor zo nu en dan iets over de vereniging via mijn moeder, maar het is niet dat ik vaak contact heb met mensen daar.”

Voskamp staat te boek als een pure sprinter. De kilometer is eigenlijk al te lang voor haar. Het NK sprint van komend weekend zal ze niet winnen. “Het is mijn doel om op de 500 meter mee te gaan doen in internationale wedstrijden. Door corona is het afwachten of het toernooi doorgaat, maar mijn hoofddoel dit seizoen is plaatsing voor het wereldkampioenschap afstanden. Dat heb ik in me op de 500 meter. Ik ben een laatbloei en sinds ik naar Heerenveen ben verhuisd, blijf ik me ontwikkelen. Ik kom steeds dichterbij de top. Het doel is om in de nabije toekomst voor een commerciële ploeg te rijden. Het zou gaaf zijn als ik tijdens trainingen kan zeggen dat het écht mijn werk is.”

NK sprint schaatsen dames en heren, zaterdag 28 november, 14.30 uur, en zondag 29 november, 15.15 uur, Thialf Heerenveen. Publiek niet toegestaan. Meer informatie: www.schaatsen.nl en www.thialf.nl

Alan Pardew na ADO-echec aan de slag bij CSKA Sofia

Door Kim Andriessen

Voormalig ADO Den Haag-trainer Alan Pardew heeft een nieuwe klus gevonden. Na een kortstondig avontuur in de hofstad gaat de 59-jarige Engelsman nu aan de slag bij CSKA Sofia.

Hij wordt technisch directeur bij deze Bulgaarse voetbalclub. ‘Met zijn uitgebreide ervaring en met zijn grote netwerk gaat Pardew ons helpen met het aantrekken van spelers voor het eerste elftal,’ zo laat de club uit Sofia weten op de eigen website. Het is voor het eerst dat Alan Pardew aan de slag gaat als technisch directeur. De afgelopen twintig jaar was hij non-stop actief als coach, onder meer bij de Engelse clubs Newcastle United, Crystal Palace en West Bromwich Albion. Tussen januari en april van dit jaar

Voor het eerst wordt Pardew technisch directeur

was Pardew eindverantwoordelijk voor het eerste elftal van ADO Den Haag. Door de uitbraak van de coronacrisis stond de Brit slechts acht eredivisiewedstrijden langs de lijn. Hiervan won ADO er één: op 18 januari tegen RKC Waalwijk (2-0). Onder Pardew speelde de residentieclub verder drie wedstrijden gelijk en verloor het er vier. ADO leek met de Engelsman aan het roer af te koersen op

Alan Pardew in het Cars Jeans Stadion. | Foto: DHC/Luka Valkenburgh

rechtstreekse degradatie, maar dat werd voorkomen door het stilleggen van de competitie. Club en coach besloten hierop ‘in goed overleg’ uit elkaar te gaan. Inmiddels heeft Pardew opvolger, Aleksandar Rankovic, ook al het veld moeten ruimen. Eerder deze maand maakte de Servier plaats voor de nieuwe hoofdtrainer Ruud Brood.

Recordkampioen

In Bulgarije gaat Pardew aan de slag bij de succesvolste club van het land. CSKA Sofia werd 31 keer landskampioen, al zijn de grote successen alweer even verleden tijd. De laatste nationale titel dateert uit 2008. Vanwege financiële problemen werd de club in 2015 teruggezet naar het derde niveau. Dit werd een jaar later weer ongedaan gemaakt. In de huidige jaargang bezet de club uit Sofia de derde plek in de Bulgaarse eredivisie.

Nieuwe nostalgische ADO-kalender met kleurenfoto's

‘Nepkunst? Zeker niet, je komt juist dicht bij de werkelijkheid’

Een kalender met oude ADO-foto's. Niet bijzonder? Dat is het wél als Kick Uitgevers nostalgische afbeeldingen waarheidsgetrouw kleur geeft. "Dit is een verrijking."

Door Kim Andriessen

Matty Verkamman staat met zijn handen in de zij voor een gigantische boekenkast. Met zijn hoofd gedraaid speurt hij de planken af. "Waar heb ik het ADO-archief bewaard?", fluistert hij. Ineens schiet zijn vinger de lucht in. "Hebbes!" De medeoprichter van Kick Uitgevers tovert een vuistdikke stapel A4-papieren met uitgeprinte foto's tevoorschijn en spreidt deze uit over een grote eettafel.

"Wij hebben flink geïnvesteerd in ons fotoarchief," knikt Verkamman, de oud-sportjournalist die na drie decennia voor dagblad Trouw te hebben geschreven nu aan het hoofd staat van de in sportboeken gespecialiseerde uitgeverij. Op tafel in zijn Rotterdamse kantoor liggen tientallen prints van oude actiefoto's. "Wij hebben zoveel materiaal aangekocht met foto's van zoveel clubs dat wij dachten: het is zonde als wij hier niets mee doen. In deze barre tijden met lege tribunes leek het ons mooi om de schoonheid van de sport in beeld te brengen, om terug te gaan naar de pure voetbalromantiek."

Zo ontstond niet ver van de Erasmusbrug het plan om nostalgische voetbalkalenders te maken.

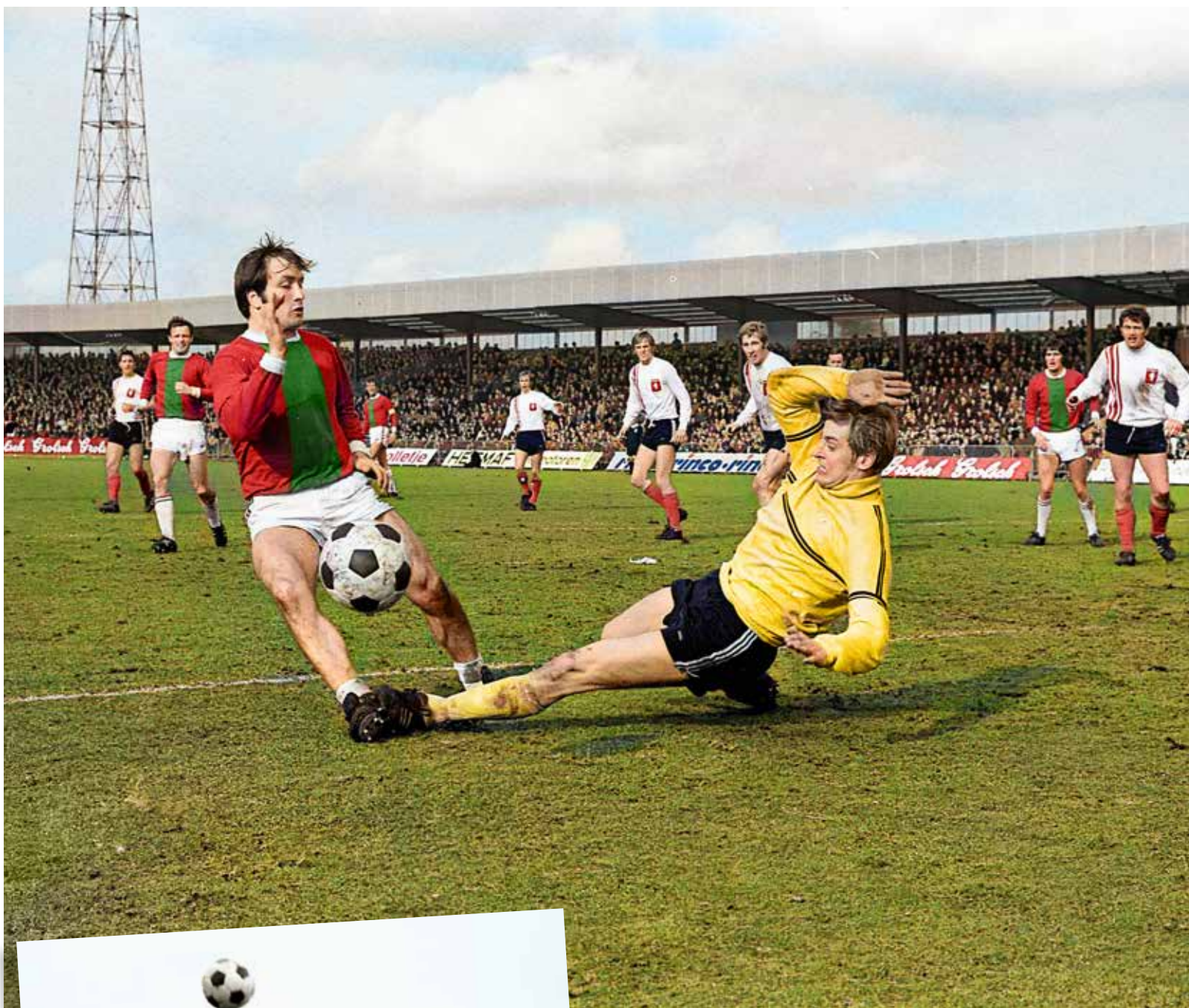
'Kill your darlings'

Deze week verschijnen op A2-formaat acht verschillende kalenders – van zeven betaaldvoetbalverenigingen en van Oranje – voor 2021. Elke kalender bevat dertien foto's: één per maand plus de omslag. De clubs zijn: Ajax, Feyenoord, FC Twente, PSV, Go Ahead Eagles, NAC en ADO Den Haag. Verkamman: "Als je het over nostalgie hebt, zeg je ADO met z'n rijke verleden. En wij hebben zoveel ADO-foto's dat het ook een kalender met vijftig foto's kon worden. Alleen heeft een jaar maar twaalf maanden. 'Kill your darlings.' Bij de uiteindelijke selectie stond esthetiek centraal, dus mooie, sprankelende foto's. Ook wilde ik roemruchte clubiconen meenemen. Op een ADO-kalender horen Aad Mansveld en Dick Advocaat thuis."

De dertien foto's van ADO Den Haag bestrijken de periode tussen de oorlogsjaren (toen de residentieclub tweemaal landskampioen werd) en de laatste keer dat de groengelen Europees voetbal haalden (in 2011, tegen het Cypriotische Omonia Nicosia). Ook de oude zwart-witfoto's zijn ingekleurd, werk dat de Deventerse 'colourist' Jakob Lagerweij voor zijn rekening nam. "Hij is een van de allerbesten in dit metier. Jakob heeft de platen uit de oude doos op een fenomenale manier kleur gegeven," aldus Verkamman.

Reclameborden

Dit is 'niet zomaar even een kleurplaat intekenen', vertelt de uitgever. Hij zoekt tussen de stapels foto's naar het omslagbeeld van de ADO-kalender:

Dick Advocaat in 1970 in duel met FC Twente-doelman Piet Schrijvers. |

Foto: Henk Brusse; kleurimpressie: Jakob Lagerweij

een afbeelding uit 1970 waarop clublegende Aad Mansveld in het Rotterdamse Sparta-stadion vol overgave een kopduel aangaat. "Om dit goed in kleur te gieten, moet je precies weten waar de zon staat, hoe de lichtinval is, waar de schaduwen horen. Lagerweij weet als geen ander hoe je dit waarheidsgetrouw moet doen."

En er komt veel research bij kijken, legt Verkamman uit, terwijl hij op de foto naar de reclameborden wijst. "Dat is mijn werk. Zo onderzocht ik welke huiskleuren deze merken ten tijde van de foto hadden. Dat is leuk om te doen, al voelde ik mij soms wel een mierenneuker. Nog een voorbeeld: naast het Sparta-stadion zie je huizen in aanbouw. Welke kleuren hadden de stenen? Dat kon ik vinden in het online-archief over nieuwbouwprojecten in 1970 van de gemeente Rotterdam. Zo ontstaat stukje bij beetje een waarheidsge-

'Op een ADO-kalender horen Aad Mansveld en Dick Advocaat thuis'

trouw kleurbeeld van de situatie. Dan kun je je afvragen: is dit geen nepkunst? Dat vind ik niet. Het is juist een verrijking. Kijk, zwart-wit bestaat niet. Alles heeft een kleur. Met deze nieuwe impressies van oude foto's kom je alleen maar dicht bij de werkelijkheid. Dat is toch mooi?"

In totaal komen deze week 7500 kalenders op de markt. De oplage van de ADO-editie is 600. "En dat smaakt naar meer. Wij zijn bezig met de eerste selectie voor de kalenderfoto's van 2022."

Meer informatie: www.kickuitgevers.nl

ADO DEN HAAG

NOSTALGISCHE
VOETBALKALENDER

2021

kickuitgevers

Rotterdam, 14 december 1970, Sparta-ADO (4-2). Aad Mansveld met Sparta-aanvoerder Hans Eijkenbroek. | Foto: Kick uitgevers - Ton den Haan; kleurimpressie Jakob Lagerweij

Ter Plekke

Hank Smiet

Door Caroline Ludwig

Ondernemer **Hank Smiet (Den Haag, 1965)** <1> leidt de DPI Holding. Bij de creatieve bureaus – DPI, zootz en Bint – zijn in totaal 65 man in dienst. Hank groeide op in de Bomenbuurt en woonde met zijn ouders drie jaar in het oosten van het land. Terug in Den Haag vestigden ze zich in Duinoord. Hij studeerde bedrijfseconomie in Rotterdam en Amsterdam. In 1995 voegde hij zich bij zijn jeugdvriend Paul de Groot die net DPI had opgericht. Hank woonde vijftien jaar in Amsterdam. Toen zijn vrouw Mariëlle hoogzwanger was van tweeling Castor en Ula (nu 17 jaar) verhuisden ze naar de Haagse Vogelwijk.

Foto: Eveline van Egdom

Foto: DHC/Sam Sampat

BUURT
“Ik noem de Vogelwijk vaak een reservaat. Het is een soort groene compound aan de voet van de duinen. Met behoorlijk wat truttigheid, maar erg fijn om te wonen. Regelmatig kom ik er mensen uit mijn jeugd tegen.”

KOFFIE
“Koffiehuis Statenplein naast het Kunstmuseum is super-Haags. Je zit er aan van die gelakte tafeltjes, alsof je op een boot bent. Bij koffie en een broodje bal luister ik naar de mooiste verhalen.”

UITGAAN
“Dat is uit eten met het gezin of vrienden, bijvoorbeeld bij De Laer in de middenberm van de Van Boetzelaerlaan. Met de zaak komen we graag bij Het Gouden Kalf, op tien meter van ons pand aan de Dr. Lelykade.”

KLEDINGWINKEL
“Boston Trader <2> op de Plaats was de eerste zaak in Den Haag die Italiaanse vrijetijdskleding verkocht. Elegant, sportief, gewoon een heel fijne winkel.”

GEBOUW
“De Nirwana-flat <3> van Jan Duijker en Jan Gerko Wiebenga vormt een prachtige entree voor de stad. Het Congresgebouw (nu World Forum, red.) van J.J.P. Oud vind ik ook

zo’n Haags gebouw. Alleen hadden ze die pui nooit over het kunstwerk van Karel Appel moeten zetten.”

AFBREKEN
“Als je het Hubertusviaduct zou weghalen, dan heb je een heel mooie overgang van de Archipelbuurt en de Scheveningse Bosjes naar het Westbroekpark en Waalsdorp. Door het aanleggen van een tunnel voor het autoverkeer zou hier één groot park kunnen ontstaan.”

Foto: DHC/Sam Sampat

‘Mensen op straat en in de duinen zeggen elkaar nauwelijks gedag’

RESTAURANT
“Portfolio in de Prinsestraat is verfijnd, eenvoudig en met leuke bediening. En ik ga speciaal voor het buikspek naar Waterproef in de haven.”

TYPISCH
“Dat mensen elkaar op straat en in de duinen nauwelijks gedag zeggen. Dat was in Amsterdam wel anders. Hier gebeurt het wel, maar het gaat niet van harte.”

LEKKERNIJ
“De garnalenkroketten van vishandel Zoutenbier op de Groot Hertoginnelaan en de salmiaklikeur van Van Kleef.”

STIJLICOON
“De modecollectie van het Kunstmuseum is echt uniek. Er zijn maar een paar musea ter wereld die dit hebben.”

AANWINST
“Het Oranjehotel aan de Van Alkemadeaan is sinds kort te bezoeken

GUILTY PLEASURE
“Vroeger was dat tegen het verkeer in fietsen op de Javastraat, maar tegenwoordig mag het. Dat scheelt een hoop boetes. En dat ik te vaak bij Prins Wijn op de Prins Mauritslaan kom. Daar hebben ze precies alles wat ik lekker vind en aan ingewikkeld lullen over wijn doen ze gelukkig niet.”

GEHEIMTIP
“Met een boot via de Laakhaven de Vliet op. Van de zomer hebben we een platbodem gehuurd op de Bier-

Foto: DHC/Sam Sampat

als nationaal monument. Zo’n goed idee, dat hadden ze veel eerder moeten doen.”

AFHALEN
“We halen graag Indonesisch bij Didong in de 2e Sweelinckstraat, meestal saté kambing en rendang.”

SPORTPLEK
“Hardlopen in de duinen met maatje Jacco. Door mijn compagon Eric Kerstholt word ik regelmatig afgedroogd op de tennisbaan bij Thor de Bataaf en Berg & Dal, en ik train bij Qfitness in Duinoord.”

WERKPLEK
“Ons kantoor is sinds 2005 gevestigd in De IJsvij aan de Dr. Lelykade. Vroeger is hier heel veel vis opgeslagen en ingevroren. We troffen het in rauwe staat, met nog overal plassen smeltwater, en hebben het zelf helemaal verbouwd.”

kade. Op deze verrassende tocht zie je het industriële karakter van Den Haag.”

ONDERGEWAARDEERD
“Het werk van stedenbouwers Maarten Schmitt en Martin Verwoest. Die hebben een goede samenhang in de stad aangebracht, bijvoorbeeld in Nieuw Centrum. Die functie bestaat niet meer in Den Haag. Martin werkt nu in Leiden, maar hij had natuurlijk in zijn eigen stad moeten blijven. Dan zat er nu vast meer schot in de Binckhorst.”

OVERGEWAARDEERD
“Al die deelscooters van Go en Felyx <4> die overal op stoepen worden achtergelaten. Maak daar alsjeblieft een behoorlijke stalling voor!”

OMRIJDEN
“Voor pennen, potloodjes en vullingen bij Akkerman in de Passage.”

UIT de kunst

donderdag 26 november 2020 WEEK 48

Voor de collectietentoonstelling 'Listen to Your Eyes' vroeg museum Voorlinden aan oprichter en verzamelaar Joop van Caldenborgh om een selectie te maken uit de moderne en hedendaagse kunstcollectie die hij in zes decennia opbouwde. Het resultaat is een visuele ontdekkingsreis door de gedachtewereld van de verzamelaar. Hier staat Van Caldenborgh voor het werk 'Pinwheel #2' van Nils Völker. | Foto: Lidian van Megen / [zie pagina 3](#)

Police

De Parijse agenten Aristide en Virginie hebben een heimelijke liefdesaffaire en delen deze nacht een politieauto met hun collega Erik. Ze zijn onderweg naar vliegveld Charles de Gaulle met de opdracht de Tadzjiekse asielzoeker Asomidin weg te brengen zodat hij kan worden uitgezet. Zittend op de achterbank naast de angstige Asomidin komt Virginie tot het beseft dat ze zijn leven in gevaar brengt door hem terug te sturen. Ze betreft Aristide en Erik bij haar dilemma en dan dringt door dat het lot van de asielzoeker in hun handen ligt. Te zien bij Filmhuis Den Haag en Pathé Buitenhof.

| Foto: PR

The Glorias

Journalist, activist en feminist Gloria Steinem werd beroemd door haar baanbrekende activisme, het aanvoeren van de revolutionaire Amerikaanse women's movement en haar artikelen en speeches die meerdere generaties beïnvloedden. De film 'The Glorias', gebaseerd op Steinem's autobiografie en met Julianne Moore in de hoofdrol, volgt haar reis naar bekendheid als vrouwenactivist. Te zien bij Pathé Buitenhof.

| Foto: Dan McFadden/LD Entertainment and Roadside Attractions

De man achter Voorlinden zegt: ‘Luister naar je ogen’

Joop van Caldenborgh is tachtig geworden. Zijn museum bouwde daar een feestje omheen. Met zijn eigen keuze uit de collectie.

RECENSIE

Door Hendrik van Leeuwen

Museum Voorlinden heeft al twee prestigieuze exposities opgeschort, want in coronatijd haal je geen buitenlandse kunstenaars met zware transportkosten naar Nederland. Maar hoe vul je de gaten op voor een uitgedund publiek? De ‘dames van Voorlinden’, zoals stichter en financier van het museum Joop van Caldenborgh ze liefkozend betitelt, bedachten een list. Hij moest zelf maar eens een show met favorieten samenstellen. Slim natuurlijk! Het kost bijna niks en kunstminnend Nederland is per definitie nieuwsgierig naar deze smaakmakende mecenas. Dus hoe veelzeggend zijn de zesendertig kunstwerken die hij presenteert?

Zes Griekse zuilen domineren de eerste zaal. Ze dalen neer vanuit het glazen dak als een deus ex machina – een bovennatuurlijke ontknoping van een mythisch verhaal – waardoor de modernistische leegte van museum Voorlinden plotseling een klassiek aura krijgt. Door de parallelle groeven wordt de hoogte extreem benadrukt. Griekse zuilen zijn geweldige bemiddelaars tussen hemel en aarde, zij verheffen elk gebouw tot een tempel van goddelijke wijsheid. Maar toegevoegd als interieurdecoratie in een smetteloze ‘white cube’ wordt dat gezag fijntjes doorgeprikt. De zes zuilen staan lukraak opgesteld als het restant van een versteend bos. Ze staan ook niet stevig op de grond, maar eindigen in los gefruitsel. Van dichtbij zie je dat ze bedrieglijk echt zijn nagemaakt op papier dat onderaan door de shredder is gehaald. Van die bovennatuurlijke oorsprong klopt natuurlijk ook geen hout. Kijk maar naar boven: elke zuil bestaat uit een rol papier die naar geloven kan worden ververst en aan de hoogte aangepast. Kun je de klassieken nog erger bagatelliseren? En toch roept de Zweedse kunstenaar Christian Andersson een heel spectrum aan vragen op. Hoe houdbaar zijn clichés? Is de kunst vervreemd van haar klassieke wortels? Heeft het zin om daarover te piekeren?

Nachtje slapen

Volgens Joop van Caldenborgh (1940) kom je er niet een-twee-drie achter. Hij omschrijft zijn methode als de tijd nemen om een kunstwerk goed in zich op te nemen en er dan een nachtje over te

Kun je de klassieken nog erger bagatelliseren?

slapen. Als het object bij het wakker worden weer helder voor de geest komt, is het een aanschaf waard. De titel van de tentoonstelling – ‘Listen to Your Eyes’ – wil die methode overdragen aan de bezoeker. De tekst van Mauricio Nannuci, uitgevoerd in blauw-wit neonlicht, hangt als startpunt aan de muur.

Luister naar je ogen. Zo’n koele vermaning klinkt aardig. Het suggereert dat er niet veel (voor)kennis nodig is om plezier te beleven aan kunst. Kijk gewoon en geef ruimte aan hetgeen er opborrelt. Jammer is wel dat tekst een visueel zwaktebod is: in feite word je aan het lezen gezet. Vier woordjes in neon ontkomen ook nauwelijks aan de sfeer van een reclameslogan. Worden we gemotiveerd of gemanipuleerd? Voorlinden is

Joop van Caldenborgh bij de opbouw van ‘Listen to your eyes’ in museum Voorlinden. | Foto: Lidian van Megen

‘Column Shred’ van Christian Andersson in museum Voorlinden. | Foto: Antoine van Kaam

voor kunstliefhebbers een weldadige oase maar ook een museale bubbel. Het ontbreekt heus niet aan kwaliteit op deze groepstentoonstelling vol vrolijke grappen en gewiekste beeldraadsels, maar als het ene na het andere beeld zijn hoogst persoonlijke zegje wil doen, dreigt het gevaar van entertainment. Struisvogeleieren en vrouwelijk naakt, houtskool en okselhaar, plaats de vondsten van Jonquil, Paul Kooiker, Ivens Machado en Robin de Puy in één zaaltje bij elkaar en je belandt in een surrealistische happening.

Het surrealisme is een blijvende onderstroom geworden in de kunst, ook na honderd jaar duikt het verschijnsel telkens weer op. Jonquil, een opkomende Haagse kunstenaar, manifesteert zich als een waardige opvolger van Man Ray. Beiden verstaan de kunst om gevonden objecten zo te combineren dat er iets gekks met de schijn van betekenis ontstaat. Zoals Man Ray de zool van een ouderwets strijkijzer met spijkers beplakte, zo vleit Jonquil 105 struisvogeleieren in het ijzeren frame van een retrobed. Dat hij het object een

Franse titel mee gaf – ‘une centaine de rêves et cinq cauchemars’ – is een mooie knipoog naar het epicentrum van destijds – Parijs – en Joop van Caldenborgh speelt het spelletje graag mee. Hij zegt precies te weten wat de ‘vijf nachtmerries’ zijn tussen de ‘honderd dromen’ en wijst een willekeurig rijtje aan. Peinzend staart hij naar het leger van identieke struisvogeleieren en oppert een nieuwe mogelijkheid: “Of anders deze...”

Onbekende namen

Van Caldenborgh, die met de genen van een verzamelaar geboren werd, is een grote speler in de kunstwereld geworden. Het fortuin dat hij eigenhandig heeft geschapen met zijn chemiebedrijf zet hij om in hedendaagse kunst waar iedereen

Kijk gewoon en geef ruimte aan hetgeen er opborrelt

van kan genieten in museum Voorlinden. Hij weet donders goed wat er speelt in vooraanstaande galleries, maar hij is niet vies van onbekende namen. Suzanne Swarts, met wie hij al lang samenwerkt, is vooruitgeschoven als directeur. Zelf kan hij nu in de luwte opereren. Beiden hebben een budget om kunst aan te kopen en vliegen de wereld rond om kunstenaars te ontmoeten. Want dat is wat Van Caldenborgh het liefste doet: op het atelier praten met iemand die heel anders tegen de wereld aankijkt. “Hedendaagse kunst is uitermate divers. Dat houdt je fris.”

‘Listen to Your Eyes’ is een verslag van al die gesprekken. De bezoeker vangt er flarden van op, maar wordt geacht zelf ook een gesprek aan te knopen met de kunst. Waarom ligt een opgezet-zwerfkat aaibaar te wezen naast een prachtig Colombiaans weefsel dat misschien al voor onze jaartelling is gemaakt maar dat in Wassenaar direct contact zoekt met geometrische abstractie? En wat doet de geheel uit papier nagemaakte werkplaats van een vioolbouwer erbij? Vragen, vragen, vragen. Misschien is dat wel typerend voor ons tijdsgewricht: er komt van alle kanten zoveel op ons af, dat we de draad gauw kwijtraan. De kunst kan er geen eensluidend antwoord op geven, maar wel prikkelende vragen stellen.

‘Listen to Your Eyes’, t/m november 2021, museum Voorlinden. Meer informatie: www.museumvoorlinden.nl

Bob Schwarze: 'Bij ons passeren verhalen van beroemde schrijvers de revue.' | Foto: Piet Gispen

Branouls 'Winter Revue'

Lichtpuntje in donkere tijden

"Meezingen mag niet, wijzelf murmelen alleen maar wat mee." Branoul viert de winter met een revue vol verhalen van literaire kanonnen.

Door Eric Korsten

'Grootse voorstellingen in een klein theater', pocht vestzaktheater Branoul over zijn 'Winter Revue' op de eigen website. "Wij kunnen natuurlijk geen pluchen revue brengen in de klassieke zin van het woord," vertelt directeur Bob Schwarze, directeur en gangmaker van Branoul. Lachend: "Temeer hier geen ruimte is voor danseressen en grote lichtshows. Maar omdat de ruimte in ons hoofd vele malen groter is dan de grootste schouwburg, kan het tóch."

Het woord 'revue', uit het edele Frans, betekent 'opnieuw bekeken': re-vue. In oorsprong ging het daarbij om een compilatie van gebeurtenissen uit de actualiteit die 'de revue passeerden' en op de hak werden genomen. Een vorm van amusementstheater dus, dat naast groots opgezette dans-, zang- en variéteummers gepaard ging aan lichtvoetige komische sketches. Maar Branoul houdt zich met literatuur en theater bezig. Schwarze: "Bij ons passeren verhalen van beroemde schrijvers de revue, gericht op herfst en winter. Dat is onze manier om de donkere dagen voor kerst te vieren en elkaar geestelijk te verlichten. Mensen zijn meer dan ooit letterlijk op zoek naar licht en verlichting, geloof ik." Hij lacht: "Nooit eerder zag ik her en der in de stad zó vroeg zó

veel kerstbomen met lichtjes flonkeren."

Midas Dekkers

Grasduinend door de winterse wereldliteratuur stuitte hij met vaste 'Branoulers' Manon Barthels en Sijtze van der Meer uiteraard op een mer à boire aan teksten over de kersttijd. "Die reiken bij ons van verzoening, vrede op aarde en goed en kwaad tot verhalen die buitengewoon grappig zijn en soms ook intriest." Als tipje van de sluier: "Het gaat om voordrachten uit werk van literaire kanonnen als Bertus Aafjes, Hans Christiaan Andersen, Harry Prenen, Godfried Bomans, Charles Dickens, Anna Blaman tot vreemde eend in de bijt Midas Dekkers, om maar wat namen op te sommen."

'De ruimte in ons hoofd is vele malen groter dan de grootste schouwburg'

Mensen worden meegesleept in de verhalen, zegt Schwarze. "Maar er zit ook een krantenartikel in en een verhaal van Maxim Gorki. En we kunnen natuurlijk niet zonder muziek. "Meezingen mag niet, en wijzelf murmelen alleen maar wat

mee." Daartussen leuke overgangetjes, kleine sketches, gebaseerd op korte verhalen van groten der aarde. Want de mensen willen lachen. En bij ons kun je lachen, en dat met nog een beetje inhoud ook."

Bezoekers worden hoogstpersoonlijk in de watten gelegd. "Dat is wel een beetje dubbel," erkent Schwarze, want door toedoen van corona krijgt iedereen een individuele anderhalvemeterontvangst. "Met bubbels waarmee je de zaal in mag en hapjes die op gezette tijden naar je toe worden gebracht." Het wordt in Branoul volgens Schwarze sowieso een aangenaam en warmbloedig verpozen in wintersfeer, waarbij onwillekeurig al snel de ambiance van een kerstmarkt opdoemt. "Mensen vragen me dezer dagen of we Branoul verbouwd hebben. Maar nee, we hebben alleen wat kerstslingers opgehangen."

Het maximum aantal bezoekers voor theater Branoul is in coronatijd vastgesteld op twintig. "Maar dat zijn er vijftien als het om individuele bezoekers gaat," rekt hij voor, "en tot 22 in het geval van bezoekers die onderling een vaste band hebben."

Toekomst

Na geharrewar over de vraag 'al dan niet subsidie voor de komende jaren', ziet de toekomst van Branoul er sinds kort weer rooskleurig uit: "We kunnen door!", juicht Schwarze "De 80.000 euro die we de komende twee jaar van de gemeente Den Haag ontvangen, ga ik investeren in de zakelijke kant van Branoul en in marketing. Dat is beter dan puur een investering in producties, want dat ben je na de laatste voorstelling altijd kwijt."

Theater Branoul, 'Branouls Winter Revue', t/m eind december 2020, diverse aanvangstijden. Meer informatie: www.branoul.nl

Afscheid van Corps met ode aan belettering van Den Haag

Alles is dertig in verrassend jubileumboek Nico Mondt

Corps Ontwerpers is bijna ongemerkt overgegaan in andere handen, maar medeoprichter Nico Mondt ontwierp ter afscheid na dertig jaar wel een opvallend jubileumboek.

Door Casper Postmaa

Dertig jaar geleden richtte de Haagse ontwerper Nico Mondt (1950) met een paar vrienden ontwerp bureau 'Corps 3 op twee' op, later werd het Corps Ontwerpers. Het bureau overleefde alle stormen van conflicten en recessies, dus was zijn zeventigste verjaardag een mooi moment om afscheid te nemen en terug te kijken. Want ze deden veel: de covers van de Miljoenennota bijvoorbeeld, de vormgeving van de 'Viering van 200 jaar Koninkrijk'. En nog steeds is hun portefeuille gevuld met cliënten uit de betere Haagse kringen, zoals de Eerste Kamer, de Staten-Generaal en de Raad voor de Rechtspraak.

Maar het werd een jaar dat niemand had voorzien, want door corona geen rondvliegende champagnekurken en geen reünie van personeel uit vroeger dagen. Zonder dat er ruchtbaarheid aan werd gegeven, gingen de aandelen over van de directeur-eigenaar naar drie medewerkers.

Na al die jaren was dat een pijnlijke stilte. Dus bedacht Mondt zijn eigen feestje waarin hij zijn designverlangens uitleefde. "Ik wilde niet zomaar vertrekken, bovendien had ik er gewoon zin in: een boek helemaal op mijn manier ontworpen."

De Zwarte Ruiter

Naast de hoogtepunten uit het oeuvre van Corps is in 'Corps Ontwerpers 1990-2020' ruim aandacht besteed aan voorbeelden van bijzondere belettering die uit het Haagse straatbeeld zijn geplukt, zoals opschriften van brouwerij De Drie Hoefijzers, van Firma A. Zwenes, P. de Gruyter, de Gemeente Gasfabriek, Cinema Americain en het vignet op de ruit van café De Zwarte Ruiter aan de Grote Markt, de eerste opdracht die Corps kreeg.

Zonder twijfel het meest opmerkelijke deel van de uitgave is de inventarisatie van de vele manieren waarop het getal 30 aan ons verschijnt. Een handvol Haagse auteurs leverde daaraan een bijdrage. Sporthistoricus Theo Bollerman schreef voor tennissers een behartigenswaardig stuk over de stand 30-love, Jack Mondt behandelde de dertig Goldberg-varianten van Bach en Jimmy Tigges boog zich over de magie van Chuck Berry's 'Thirty Days' uit 1955.

'Dertig dagen, en geen dag meer. Zoveel tijd krijgt het weggelopen liefje van Chuck Berry om naar huis te komen. Maximaal. Mocht zij niet aan zijn dringende eis voldoen, dan zal een zigeunerin die hij heeft gebeld een vloek over haar uitspreken die haar wereldwijd zal achtervolgen.'

Tigges onderzocht ook hoe anderen met Chucks nummer zijn omgegaan en hij ontdekte dat de Franse rockster Johnny Hallyday veel minder geduld had. 'Rien que huit jours (slechts acht dagen)' geeft hij zijn liefde om bij hem terug te keren.

Mooiste

Mondt zelf behandelt de geschiedenis van de uit 1930 daterende Derde Ambachtsschool van architect Duiker aan de Zwaardstraat waar Corps jarenlang was gevestigd. Maar de veelzijdigheid van het getal kent meer facetten,

Beeldmerk Nationale Brandweer. Opdrachtgever: ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Klok van Berlage in het Kunstmuseum. | Foto: Jan Zweerts

Chuck Berry's tweede single 'Thirty Days' werd voor het Chess-label opgenomen in 1955. | Foto: Corps

Nico Mondt voor het voormalige kantoor van bierbrouwerij De Drie Hoefijzers. De tegels zijn rijkelijk voorzien van hop en gerst. Hier is duidelijk de stijl van de Haagsche Plateelfabriek Rozenburg herkenbaar. | Foto: Piet Gispen

Drukkerij de Haas in de Tasmanstraat verhuurde aan het begin van de vorige eeuw de zijmuur als advertentieruimte. Tot 1915 reed de stoomtram erlangs, wat het aantrekkelijk maakte voor bedrijven. | Foto: Corps

die ook aan bod komen. Misschien het mooiste voorbeeld is niet een verhaal maar een beeld: de klok die architect H.P. Berlage in de jaren dertig ontwierp voor het Kunstmuseum (voorheen Gemeentemuseum). Het veelkleurige tegeltableau, waarop de cijfers steeds 30 graden uit elkaar staan, is een groot en vrolijk designspektakel uit een tijd dat dit woord nog niets eens bestond. Kortom, het is een boek (30 bij 30 centimeter, zo groot als een elpee) waarin veel is te ontdekken. Ook als het om design gaat, komt de fijnproever aan bod; alles met het oog op 30. Ook de paginanummering ontkomt er niet aan. Elk nummer is in een zilverkleurig blokje gevat, behalve pagina 30, daar kleurt het goud. Want dat waren het: dertig gouden jaren.

Nico Mondt e.a., 'Corps Ontwerpers 1990-2020', verkrijgbaar bij Corps Ontwerpers. Prijs: € 30,-. Meer informatie: ontwerp@corps.com

Sleepbootje Herbin trekt een fee

Met een kleurrijke expositie heet het Kunstmuseum een nieuwe aanwinst van Auguste Herbin welkom. In het welkomstcomité zitten onder meer Van Dongen, Picasso en Léger.

Door Herman Rosenberg

De lucht is paars, de brug is groen. En aan de kade in bruin, zwart en wit een sleepbootje, ‘remorqueur’ in het Frans. Een feest van kleuren en contrasten dat hier wordt aangericht door de Franse schilder Auguste Herbin (1882-1960). Hij behoorde tot de fauvisten, kunstenaars die de wereld in felle kleuren en vereenvoudigde vormen op het doek wierpen.

Kees van Dongen, ‘Portret van Dolly’ (1909).
| Foto: Kunstmuseum Den Haag

‘Le Remorqueur’ uit 1907 werd eind vorig jaar door een particuliere verzamelaar geschonken aan het Kunstmuseum Den Haag en figureert nu als middelpunt van een kleine maar rijke expositie. Doede Hardeman, conservator collecties van het museum, was nauw betrokken bij de verwerving. En hij stelde de ‘welkomstexpositie’, zoals hij die noemt, samen. “Heerlijk om te doen. Om te beginnen is de Herbin een fantastische aanwinst. Het komt tegenwoordig zelden voor dat een Nederlands museum nog iets uit de klassiek-moderne periode kan verwerven. Om te laten zien hoe goed de Herbin past in onze collectie, heb ik werken van tijdgenoten geselecteerd.”

Schroom

Met enige schroom vertelt Hardeman dat hij de schenking eigenlijk zelf heeft uitgezocht. “We werden benaderd door een particulier die ons graag een werk van een Barbizon-schilder (Franse School, midden negentiende eeuw, red.) wilde schenken. Maar we kijken altijd kritisch. Zo’n werk moet echt iets toevoegen aan onze collectie. Dat deed dit schilderij niet. Maar toen ik bij deze mensen was, zag ik de Herbin. Een schitterend stuk. Ik heb gezegd dat ik dat wel graag wilde hebben, en dat mocht. Daar zijn we als museum ontzettend dankbaar voor.”

En hoe compact de expositie ook is, deze zet in één keer een tijdsbeeld neer: Parijs rond 1907, brandpunt van de moderne kunst. Het sleepbootje van Herbin trekt als het ware een hele stoet van schitterende werken uit de depots. Er is werk van andere fauvisten te zien, zoals een havengezicht van Albert Marquet en verschillende doeken van Henri Le Fauconnier. Net als Herbin werkte Le Fauconnier eerst in fauvistische trant en koos hij later voor het kubisme. Dat is hier bijvoorbeeld te zien aan zijn ‘Studie voor De Jager’ uit 1911, een woest geheel vol hoekige beweging. De uiteindelijke ‘Jager’ (1912) heeft het Kunstmuseum ook in huis, maar die is te groot voor de zaal van de Herbin-expositie.

Bergense School

Door Le Fauconnier krijgt het geheel ook een Nederlands tintje, want deze kunstenaar werkte van 1914 in 1920 in Nederland. Hij speelde een belangrijke rol in de Bergense School, waar hij schilders als Leo Gestel en Jan Sluijters beïnvloedde. Er gingen natuurlijk ook Nederlanders naar Parijs. De beroemdste in deze periode was Kees van Dongen. Van hem is ‘Portret van Dolly’ uit 1909 te zien, het bekende kleurige meisjeskopje. Het kubisme krijgt een gezicht met werken van Fernand Léger.

De expositie maakt ook duidelijk hoe rijk de collectie van het Kunstmuseum is. “Het is ook een tribuut aan het vooruitstrevende verzamelbeleid dat in Den Haag altijd is gevoerd,” zegt Hardeman. “Directeuren als Van Gelder en Knuttel hadden een geweldig oog voor nieuwe ontwikkelingen. De ets ‘Salomé’ van Picasso, die we

Auguste Herbin, ‘Le Remorqueur’ (1907). | Foto: Kunstmuseum Den Haag

hier nu laten zien, werd al in 1921 aangekocht. En dat trok ook weer schenkingen aan. Daarop kunnen wij voortbouwen.

Recensie

Ciconia Consort richt zich op componisten die de Amerikaanse klassieke muziek groot maakten.
| Foto: Elisabeth Beelaerts

Tweede cd Ciconia Consort Reis door Amerikaan

Vierhonderd jaar na de Pilgrim Fathers, maar vast niet toevallig ook in het jaar van de Amerikaanse presidentsverkiezingen, presenteert het Haagse strijkorkest Ciconia Consort de cd ‘American Pioneers: Music for String Orchestra’.

Door Frans van Hilten

Strijkorkest Ciconia Consort stort zich met zijn tweede cd op de in Nederland weinig gehoorde klassieke muziek uit de Verenigde Staten. De bijbehorende tournee met Amerika-kenner Maarten van Rossem moest vanwege de coronacrisis worden afgeblazen. Het thema is ingegeven door het jubileum van het vertrek van de Pilgrim Fathers uit Nederland in 1620, maar wie een album vol zeventiende-eeuwse muziek verwacht, komt bedrogen uit. Alle uitgevoerde werken dateren uit de eerste helft van de twin-

tigste eeuw. Eerder leunde de muziek van de diverse Amerikaanse staten nog sterk op de klanken uit de koloniserende Europese naties. De titel ‘American Pioneers’ slaat dan ook, meer dan op de Pilgrim Fathers, op de generatie componisten die de Amerikaanse klassieke muziek volwassen maakte.

Die ontwikkeling begint op de cd met de ‘Suite in E’ uit 1907 van Arthur Foote. Foote was de eerste componist die een muziekmaster behaalde aan een Amerikaanse universiteit. Als hoorbaar bewonderaar van onder anderen Brahms en Wagner componeerde Foote een meeslepend werk, dat naadloos in de Europese laatromantiek past.

Van een heel andere orde is de ‘Serenade for string orchestra’ (1948) van George Antheil, die als zelfbenoemd ‘enfant terrible’ onder andere deel uitmaakte van de kunstenaarscollectieven ‘Groupe des Six’ in Parijs en De Stijl in Nederland. In de heldere, beeldende muziek zijn de invloeden van avant-gardecomponisten als Prokofjev even duidelijk te horen als Antheil’s ervaring als filmcomponist in Hollywood. In de filmische en aan het eind

estelijke stoet

Kunstmuseum Den Haag
“Le Remorqueur” van Auguste Herbin, t/m 26 april 2021, Kunstmuseum Den Haag. Meer informatie: www.kunstmuseum.nl

se klassieke muziek

bijna jazzy stukken ontstaat een Amerikaanse signatuur.

Experimenteerdrijf
Mooi en subtiel is de ‘Hymn: Largo cantabile’ (1904) van Charles Ives, die zijn geld verdiende als verzekeringsagent om artistiek onafhankelijk te kunnen blijven. Van de talrijke Amerikaanse

‘American Pioneers’ is een mooi en toegankelijk monument

stijlen waaruit hij vrijelijk citeerde, is in de ‘Hymn’ minder te herkennen dan van zijn enorme muzikale experimenteerdrijf.

De cd sluit af met het langere ‘Appalachian Spring’ (1943-44) van Aaron Copland, die er bewust voor koos een typisch Amerikaans geluid neer te

zetten en daarmee dat geluid mede vormgaf. Bij Copland ontmoeten de ruimtelijkheid van het landschap en de thema’s van bekende volksliedjes, dansen en religieuze gezangen elkaar. ‘Appalachian Spring’ was een ballet dat hij componeerde voor de legendarische choreografe Martha Graham. Op de cd klinkt de suite voor dertien instrumenten (inclusief fagot, klarinet, fluit en piano).

Foote en Copland schelen maar enkele decennia, maar de ontwikkeling naar een eigen Amerikaanse sound is opzienbarend. Dit alles energiek en gloedvol vertolkt door een jong strijkorkest dat in de afgelopen jaren hoorbaar is gegroeid als eenheid en dat inhoudelijk telkens weer weet te verrassen. De transparantie en diepte van de opname doen daar recht aan. ‘American Pioneers’ is een mooi en toegankelijk monument voor de muzikale banden tussen de Oude en de Nieuwe Wereld.

Ciconia Consort o.l.v. Dick van Gasteren, ‘American Pioneers: Music for String Orchestra’. De cd verschijnt dinsdag 1 december bij Brilliant Classics en kost € 10,-. Meer informatie: www.ciconiaconsort.nl

Finaledag Talenten aan Zee in Oude Kerk

Cultuur gaat ook dit weekend op alle fronten door in Scheveningen, met Talenten aan Zee, Hipfest 1 en 2, en ‘Poetry in Zpace’. “Lekker samen muziek maken.”

Door Jimmy Tigges

Het ontwikkelingsproject Talenten aan Zee van YMCA en Popagenda Scheveningen sluit de aangepaste ‘corona-editie’ zaterdag af met een serie voorstellingen in de Oude Kerk aan de Keizerstraat. Het programma is ook thuis te volgen via live-streaming. Een keur aan jong Schevenings talent, van diverse cultuuraanbieders, zal het podium delen met gevestigde namen als Nurlaila Karim, Ernst Daniël Smid en Céline Janssen. “Wie kunnen je beter inspireren dan kunstenaars die iets hebben bereikt?”, zegt Alexander Serban van Popagenda Scheveningen. “Zij zijn rolmodellen die graag hun kennis willen overdragen, in samenwerking met YMCA en Popagenda.”

Oorspronkelijk was het project gepland in de week voor Vlaggetjesdag, met een grootse afsluiting op een buitenpodium. “Door Covid-19 loopt het anders. We hebben de workshops, masterclasses en presentaties uitgesmeerd over een langere periode. Met een finaledag in aangepaste vorm.”

Het aanbod varieert van popmuziek tot dans, theater, musical en klassieke muziek. Het door laten gaan is een hart onder de riem van alle cultuurbefoelers, legt Serban uit. “Juist nu. Het zijn betaalde optredens. En voor de bezoekers is het fijn weer wat cultuur te kunnen oppikken. Er kunnen maar dertig mensen per voorstelling inschrijven, maar voor de thuisblijvers wordt alles live gestreamd.”

De reeks voorstellingen begint met een optreden van Het Haags Matrozenkoor en eindigt met een opvoering van sopraan Céline Janssen en opera- en musicalzanger Ernst Daniël Smid. Ze zullen ongetwijfeld hun onlangs opgenomen versie van het tweetalige ‘Laat Me/ Vivre’

zingen, een mix van het lijdlied van Ramses Shaffy en het origineel daarvan van Serge Reggiani.

Betoverend
Gezegend zijn degenen die er live bij kunnen zijn in de Oude Kerk. Hun wordt niet minder dan een ‘betoverende ervaring’ beloofd bij het optreden van jazz-gospelmuzikant Jonny Boston en pianiste Hanna Marieke. Op hun vertolking van Frank Sinatra’s ‘New York, New York’ zullen leerlingen van de Diana Meijer Dance & Showbizz Academy een eigen choreografie dansen.

Hetzelfde gebeurt op een tango door concertvioliste Diana Byazarti en cellist Jascha Bordon, in wier voorstelling ook leerling-violisten van Byazarti op het YMCA Muziekcentrum zullen participeren.

Naast twee voorstellingen met popsongs is er de presentatie van ‘Bandessies’, een bandcoachingproject van Stichting Anton Constandse dat muzikanten uit de GGZ een podium biedt. Zij beloven de kerk in extase te brengen.

Iets om naar uit te zien is de wisselwerking tussen musicalcoryfee Nurlaila Karim en de jonge tiener Ella Gülker, leerlinge van de Y-musical Theaterschool. Karim, die onder meer in ‘Miss Saigon’, ‘Mamma Mia’ en ‘Fame’ speelde, verheugt zich op het duet dat tijdens haar show gepland staat. “Lekker samen muziek maken. We doen een liedje uit de musical ‘Rent’. Ontzettend leuk, het is mijn passie om met jong talent te werken.” Aldus de artieste die zich na nog één grote tour met de musical ‘Tina’, als ‘alternate’ Tina Turner, volledig wil toeleggen op haar praktijk als zangcoach.

Parallel aan Talenten aan Zee loopt, vrijdag en zaterdag, het eveneens uitgestelde popevenement Hipfest, iets verderop in concertzaal Saturnus. In Studio 26, ook in de Keizerstraat, worden zaterdag workshops ‘Poetry in Zpace’ gehouden. Cultuur gaat op alle fronten door in Scheveningen, ook in tijden van corona.

Finalevoorstellingen Talenten aan Zee, zaterdag 28 november, Oude Kerk, Keizerstraat, en live-streaming. Meer informatie: www.popagendascheveningen.nl en www.ymcascheveningen.nl

‘Voor de bezoekers is het fijn weer wat cultuur te kunnen oppikken’

Nurlaila Karim zal onder meer een duet zingen met een jonge leerlinge van de Y-musical Theaterschool. | Foto: PR

Trompettiste Ellister van der Molen en Red

Met 'Nola' naar bakermat New Orleans

Door Bert Jansma

'Het zilveren schijfje hebben we ditmaal overgeslagen," zegt trompettiste Ellister van der Molen. Het nieuwe album 'Red/Nola' van haar en de band Red dat deze week uitkomt, staat dus niet op de gebruikelijke cd-schijf. Hun muziek krijg je in handen als boek-uitgave. "Niet iets dat je achteloos in je cd-kast schuift, maar qua visueel ontwerp van koffietafelniveau," zegt ze. Essentieel in dat boek zijn de op jazz geïnspireerde tekeningen van Quirine Reijman. Binnen in dat boek vind je de downloadcode voor de muziek van Red zelf. "In een ongewoon hoge audiofiele kwaliteit." Titel van het project: 'Nola'.

Nola staat voor New Orleans. De trompettiste vertelt: "Het is het koosnaampje voor de stad, die afkorting van New Orleans Louisiana. Het wordt liefkozend gebruikt voor alles wat met die stad te maken heeft." Ze ging erheen, met pianist-hammondspeler Bob Wijnen. "De jazz is daar geboren, de stad is een bedevaartsoord. Je móet erheen, vindt iedereen. En als je er komt, blijkt dat inderdaad geen sprookje. Overal is jazz. En niet alleen zogenaamde 'oude stijl'. De naam New Orleans staat voor traditie, en daar is helemaal niets op tegen, maar je hoort er echt alle soorten muziek. Het is veel breder. En het is nergens elitair. Meer nog dan in New York regeren in New Orleans de groove en de onderbuik boven het intellect."

Zij en Wijnen arrangeerden voor Red een aantal New Orleans-klassiekers. Zoals 'St James Infirmary', maar ook 'Tom Cat blues' van Jelly Roll Morton die zich wel 'de uitvinder van de jazz' noemde. En 'Blues my naughty sweetie gives to me'. "Een nummer dat al uit 1919 stamt en dat voor mij onlosmakelijk verbonden is met het sopraansaxgeluid van Sidney Bechet. Wij hebben er een vlotte groove onder gezet."

Terence Blanchard

Van der Molen nam er zelf deel aan de New Orleans-scene. Bij een optreden van de bigband van Delfayo Marsalis (zoals de hele Marsalis-familie een uithangbord voor het nieuwe New Orleans) speelde ze een eigen stuk en blies ze mee in zijn repertoire. Ze zocht er ook contact met Terence Blanchard, nog zo'n New Orleans-trompetfenomeen, die onder meer de muziek voor de films van Spike Lee schreef. "Hij was helaas in Los Angeles voor opnames, maar wilde onze muziek wel horen. En reageerde zo enthousiast dat ik hem gevraagd heb of ik zijn tekst voor ons 'Nola'-project mocht gebruiken."

Dus schrijft Blanchard: 'Als New Orleanian apprecieer ik het bijzonder als iemand een hommage brengt aan de grote muzikale historie van mijn stad. Red vertegenwoordigt helemaal de 'vibe' en de 'spirit' van New Orleans.'

'One Mic'

Het 'Nola'-project kreeg zijn bijzondere vorm door een toevalstreffen van een aantal elementen. Ellister van der Molen: "Ik werd gebeld door 'Sound Liaison'. Of ik voor hen een

Ellister van der Molen en Bob Wijnen arrangeerden voor de band Red een aantal New Orleans-klassiekers.

| Foto: Merlijn Doomernik

cd wilde opnemen op hoge geluidskwaliteit. Zij brengen die dan in eigen beheer uit, als download-album voor audiofielen, ik hield de mogelijkheid zelf het project vorm te geven en voor

'In New Orleans regeren de groove en de onderbuik boven het intellect'

een breder publiek te presenteren. In Italië vond ik bij toeval een kinderboek waarin elke tekening gekoppeld was aan een geluidsfragment uit de jazz. Dat bracht mij op het idee om voor 'Nola' ook muziek, tekst en modern tekenwerk te combineren. Je koopt dus een fraai boek met daarin de mogelijkheid onze muziek te downloaden. Op een hogere kwaliteit dan nor-

Op jazz geïnspireerde tekeningen, zoals 'Thats A plenty', sieren het boek. | Illustratie: Quirine Reijman

maal is voor cd's. Niet 16 bits, maar 24 bits."

Sound Liaison is een bedrijf van Frans de Rond en Peter Bjornild. Twee muzikanten en geluidstechnici die hun opleiding aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag kregen en zich specialiseerden, onder andere in het werken met 'One Mic'-opnames. Een peptide, supergevoelige microfoon (Josephson C7005), geen mixing of correcties achteraf. Het geeft een enorme authenticiteit, een verbazend realistisch geluid van de instrumenten en veel diepte. Een paar composities ervan heeft Red inmiddels al als single uitgebracht. Te beluisteren of aan te schaffen via o.a. Spotify, iTunes, Apple en Google Play.

Ecosysteem

Ellister van der Molen is niet alleen als trompettiste bezig om – met een lachje – 'het ecosysteem van de jazz te verbeteren'. Ook als bestuurslid

van de stichting Jazz.nl staat ze op de bres voor de jazz. Afgelopen weekeinde op het jazzfestival van Amersfoort dat, aangepast aan de omstandigheden, op drie locaties via streaming was te beleven.

"Een van de dingen die wij organiseren, is een laureatenfestival. Theater- en festivaldirecteuren uit diverse landen nemen dan een jazztalent mee dat zich in een competitie kan presenteren. De reis betalen zij zelf, Amersfoort zorgt voor de overnachting. Alle deelnemers gaan de verplichting aan een band uit een ander land te boeken. Hongarije schuift een jong talent naar voren, volgend jaar speelt een talent uit een ander land in Hongarije. Een systeem dat meewerkt aan dat ecosysteem van de jazz, zorgt dat de jazz in leven blijft. Dit jaar was natuurlijk een rampjaar, een en al treurnis, dus alles is online gegaan."

Grijsgedraaid

'Nola' mag dan een hedendaagse blik zijn op de muziekbelevens in New Orleans, Ellister van der Molen heeft de jazz niet via het oude New Orleans leren kennen. "Nee, als een soort van schattig muziek spelend meisje kreeg ik van mijn vader of van zijn vrienden maar liefst zestien cassettebandjes met muziek van trompettist Clifford Brown. Voor zover je bandjes grijs kan draaien, heb ik dat gedaan. En daarna kwam iemand met nog eens acht bandjes met Fats Navarro." Beiden zijn

hoeksteenfiguren in de ontwikkeling van de moderne jazztrompet.

"Of ik speelde met Frits Kaatee, en die zei: 'Dát en dát moet je horen.' En de volgende dag lag er alweer een cassettebandje in de bus. We woonden in Rijswijk en ik kon als jong meisje van zestien door donker Den Haag fietsen om naar jamsessies te gaan, want dan was mijn vader ook altijd present. Weer later speelde ik met saxofonist Simon Rigter (inmiddels onder meer conservatoriumdocent, red.), toen al een 'educator' pur sang. Ik heb niets te klagen, ik heb altijd mooie dingen om me heen gehoord. Ik ben verwend, laten we eerlijk zijn, ik ben gewoon verwend."

Het album 'Red/Nola' verschijnt op vrijdag 27 november bij Sound Liaison. Het releaseconcert is op zaterdag 28 november, 20.30 uur (o.v.) in het Piano Theater, Moofgebouw, Binckhorst.

Theater, muziek & evenementen

Door de coronamaatregelen gaan mogelijk niet alle op deze pagina's afgedrukte voorstellingen, exposities en evenementen door. Raadpleeg de websites van de betreffende instellingen voor actuele informatie.

Vrijdag 27 november

- 06:30 **Visafslag Scheveningen - rond-leiding** | Excursies/Rondleiding | Visafslag Scheveningen, € 8,00, [www.unitedfishauctions.com](#)
- 10:00 **Peuterdans (2+)** | Voorstelling/ Dans/Jeuɡd | De Nieuwe Regentes, € 5,00, [www.denieuweregentes.nl](#)
- 10:30 **Omniversum films** | Film/Jeuɡd | Omniversum, € 9,75 - € 12,50, [www.omniversum.nl](#)
- 11:00 **City Escape met Augmented Reality** | Rondleiding/Wandeltocht | Binnenstad Den Haag, € 16,50, [www.amazevr.nl](#)
- 13:00 **Bites & Stories - Food Tour The Hague** | Excursies/Rondleiding/Wan-deltocht/Culinair | Noordeinde, € 40,-, [www.bitesandstories.com](#)
- 14:00 **Royal History tour** | Excursies/ Rondleiding/Wandeltocht | Grote Kerk, € 21,50, [www.robandeweg.nl](#)
- 14:30 **Diederik van Vleuten - De Aan-bidding der Wijzen** | Voorstelling/ Toneel | Theater de Veste, € 23,50, [www.theaterdeveste.nl](#), [www.hnt.nl](#)
- 16:45 **Nina's Heavenly Delights** | Film | Filmhuis Den Haag, € 10,50, [www.filmhuisdenhaag.nl](#)
- 17:00 **Bites & Stories - Wijntour** | Excursies/Rondleiding/Wandeltocht/ Culinair | Hofvijver, € 60,-, [www.bitesandstories.com](#)
- 17:15 **Orkater - Alles komt goed** | Mu-ziek/Voorstelling/Toneel | Het Nationale Theater - Koninklijke Schouwburg, € 24,50 - € 27,50, [www.hnt.nl](#), [www.orkater.nl](#)
- 19:00 **Tryo - Drie cabaretiers Try-ouden** | Voorstelling/Cabaret | Het Veur theater, € 13,00, [www.hetveurtheater.nl](#)
- 19:00 **FADOpelos2 - Sei de um Rio** | Muziek/Klassieke muziek | Stadstheater Zoetermeer, € 21,50, [www.stadstheater.nl](#), [www.fadopelos2.com](#)
- 19:00 **Hoogtij** | Excursies/Rondleiding | Online Den Haag, gratis, [www.hoogtij.net](#)
- 19:00 **Lucinda Sedoc - Lekker lang Luusje** | Voorstelling/Cabaret | Theater Dakota, € 16,00, [ww.theaterdakota.nl](#), [www.lucindasedoc.nl](#)
- 19:00 **Remco Veldhuis - Lang verhaal (nog) kort(er)** | Voorstelling/Caba-ret | WestlandTheater de Naald, € 17,50, [www.westlandtheater.nl](#), [www.veldhuisenkemper.nl](#)
- 19:30 **Thomas, Sacha en Jos - Mijn Vader** | Voorstelling/Toneel | Het Nationale Theater - Theater aan het Spui, € 18,50, [www.hnt.nl](#), [www.thomassachaenjos.nl](#)
- 19:30 **Branouls Winter Revue** | Voorstel-ling/Gesproken woord/Toneel | Theater Branoul, € 35,00, [www.branoul.nl](#)
- 20:00 **Nederlands Dans Theater - Dare to say** | Voorstelling/Dans | Zuiderstrandtheater, € 30,00, [www.zuiderstrandtheater.nl](#)
- 20:00 **Here we live and now** | Voorstel-ling/Toneel/Dans | Korzo theater, € 12,00, [www.korzo.nl](#)
- 20:00 **Den Haag by Night - Wandeling** | Excursies/Rondleiding/Wandeltocht | Grote Kerk, € 20,00, [www.robandeweg.nl](#)
- 20:00 **Covered in Black** | Muziek/Pop | Musicon, € 7,50, [www.musicon.nl](#)
- 20:15 **Likeminds - Djinns** | Voorstelling/ Toneel | Het Nationale Theater - Theater aan het Spui, € 18,50, [www.hnt.nl](#), [www.likeminds.nl](#)
- 20:15 **Orkater - Alles komt goed** | Mu-ziek/Voorstelling/Toneel | Het Nationale Theater - Koninklijke Schouwburg, € 24,50 - € 27,50,

- [www.hnt.nl](#), [www.orkater.nl](#)
- 20:15 **Diederik van Vleuten - De Aan-bidding der Wijzen** | Voorstelling/ Toneel | Theater de Veste, € 23,50, [www.theaterdeveste.nl](#), [www.hnt.nl](#)
- 20:15 **DNR Filmclub** | Film/Voorstelling | De Nieuwe Regentes, € 10,00, [www.denieuweregentes.nl](#)
- 21:00 **Tryo - Drie cabaretiers Try-ouden**

- | Excursies/Rondleiding/Wandeltocht/ Groepsuitjes | Binnenstad Den Haag, € 9,50 - € 12,50, [www.hofcultuur.nl](#), [www.buitenmuseum.com](#)
- 14:00 **Swaffie de Zeehond (5+)** | Jeuɡd | Kooman's Poppentheater,€ 14,00, [www.koomanspoppentheater.nl](#)
- 14:00 **Royal History tour** | Excursies/ Rondleiding/Wandeltocht |

advertentie

Wibi Soerjadi @The Movies
Zondag 6 december, 14.00 en 16.00 uur, Rijswijkse Schouw-burg

Inmiddels (bijna) vijftig jaar oud met veertig jaar erva-ring; meesterpianist Wibi Soerjadi behoeft geen intro-ductie meer. Tijdens deze vernieuwde concertreeks speelt hij uitsluitend muziek uit films. Hij maakte speci-ale bewerkingen van muziek uit films als 'Star Wars', 'She', 'The Dark Knight', 'Once Upon a Time in the West', 'James Bond', 'Back to the Future' en 'Schindler's List' en vele andere. Verwonder je tijdens deze bijzondere con-certen en hoor het gehele orkest klinken uit slechts één vleugel.

Meer informatie en kaartver-koop: [www.rijswijkseschouw-burg.nl](#) en (070) 336 0 336

- | Voorstelling/Cabaret | Het Veur theater, € 13,00, [www.hetveurtheater.nl](#)
- 21:00 **Remco Veldhuis - Lang verhaal (nog) kort(er)** | Voorstelling/Caba-ret | WestlandTheater de Naald, € 17,50, [www.westlandtheater.nl](#), [www.veldhuisenkemper.nl](#)
- 21:00 **FADOpelos2 - Sei de um Rio** | Muziek/Klassieke muziek | Stadstheater Zoetermeer, € 21,50, [www.stadstheater.nl](#), [www.fadopelos2.com](#)
- 21:30 **Thomas, Sacha en Jos - Mijn Vader** | Voorstelling/Toneel | Het Nationale Theater - Theater aan het Spui, € 18,50, [www.hnt.nl](#), [www.thomassachaenjos.nl](#)

- Grote Kerk, € 21,50, [www.robandeweg.nl](#)
- 14:30 **Festival Sacred Songs - The Enchanted Words of the Hup-d'äh of the Amazon, Masters of knowledge** | Film/Muziek/Wereld-muziek | theater De Vaillant, € 5,00, [www.zuiderstrandtheater.nl](#), [www.festivalsacredsongs.com](#)
- 15:00 **Once upon a Time... in Holly-wood** | Film | Filmhuis Den Haag, € 10,50, [www.filmhuisdenhaag.nl](#)
- 15:30 **The Mole Agent** | Film | Filmhuis Den Haag, € 10,50, [www.filmhuisdenhaag.nl](#), [www.idfa.nl](#)
- 16:00 **Orkater - Alles komt goed** | Mu-ziek/Voorstelling/Toneel | Het Nationale Theater - Koninklijke Schouwburg, € 24,50 - € 27,50, [www.hnt.nl](#), [www.orkater.nl](#)
- 16:30 **Festival Sacred Songs - The Enchanted Words of the Hup-d'äh of the Amazon, Masters of knowledge** | Film/Muziek/Wereld-muziek | theater De Vaillant, € 5,00, [ww.zuiderstrandtheater.nl](#), [www.festivalsacredsongs.com](#)
- 17:00 **Bites & Stories - Wijntour** | Excursies/Rondleiding/Wandeltocht/ Culinair | Hofvijver, € 60,-, [www.bitesandstories.com](#)
- 17:30 **Notturmo** | Film | Filmhuis Den Haag, € 10,50, [www.filmhuisdenhaag.nl](#), [www.idfa.nl](#)
- 19:00 **Festival Sacred Songs - Sacred Nature** | Muziek/Wereldmuziek | Nieuwe Kerk, € 25,00, [www.zuiderstrandtheater.nl](#), [www.meropemusic.com](#)
- 19:00 **George & Eran worden racisten** | Voorstelling/Toneel | Theater de Veste, € 20,00, [www.theaterdeveste.nl](#), [www.georgeeneranproducties.nl](#)
- 19:00 **Projazz - Koninklijk Conservato-rium Bigband olv John Ruocco** | Muziek/Jazz | Theater Dakota, € 17,00, [www.projazz.nl](#), [www.koncon.nl](#)
- 19:30 **Thomas, Sacha en Jos - Mijn**

- Vader** | Voorstelling/Toneel | Het Nationale Theater - Theater aan het Spui, € 18,50, [www.hnt.nl](#), [www.thomassachaenjos.nl](#)
- 19:30 **The Great Communicators** | Muziek/Pop | Paard, € 10,00, [www.paard.nl](#), [www.thegreatcommunicators.com](#)
- 19:30 **Branouls Winter Revue** | Voorstel-ling/Gesproken woord/Toneel | Theater Branoul, € 35,00, [www.branoul.nl](#)
- 20:00 **Nederlands Dans Theater - Dare to say** | Voorstelling/Dans | Zuiderstrandtheater, € 30,00, [www.zuiderstrandtheater.nl](#)
- 20:00 **Here we live and now** | Voorstel-ling/Toneel/Dans | Korzo theater, € 12,00, [www.korzo.nl](#)
- 20:00 **Den Haag by Night - Wandeling** | Excursies/Rondleiding/Wandeltocht | Grote Kerk, € 20,00, [www.robandeweg.nl](#)
- 20:15 **Festival Sacred Songs** | Festivals/ Muziek/Klassieke muziek/Wereldmu-ziek | Nieuwe Kerk, [www.festivalsacredsongs.com](#)
- 20:15 **Orkater - Alles komt goed** | Mu-ziek/Voorstelling/Toneel | Het Nationale Theater - Koninklijke Schouwburg, € 24,50 - € 27,50, [www.hnt.nl](#), [www.orkater.nl](#)
- 20:15 **DNR Filmclub** | Film/Voorstelling | De Nieuwe Regentes, € 10,00, [www.denieuweregentes.nl](#)
- 21:00 **The Great Communicators** | Muziek/Pop | Paard, € 10,00, [www.paard.nl](#), [www.thegreatcommunicators.com](#)
- 21:00 **Projazz - Montis, Goudsmit & Directie** | Muziek/Jazz | Musicon, € 15,65, [www.projazz.nl](#), [www.corrievanbinsbergen.com](#)
- 21:15 **George & Eran worden racisten** | Voorstelling/Toneel | Theater de Veste, € 20,00, [www.theaterdeveste.nl](#), [www.georgeeneranproducties.nl](#)
- 21:30 **Festival Sacred Songs - Sacred Nature** | Muziek/Wereldmuziek | Nieuwe Kerk, € 25,00, [www.zuiderstrandtheater.nl](#), [www.meropemusic.com](#)
- 21:30 **Thomas, Sacha en Jos - Mijn Vader** | Voorstelling/Toneel | Het Nationale Theater - Theater aan het Spui, € 18,50, [www.hnt.nl](#), [www.thomassachaenjos.nl](#)

Zondag 29 november

- 10:00 **NTjong - Klaas (5+)** | Voorstelling/ Toneel/Jeuɡd | Het Nationale Theater - Koninklijke Schouwburg, € 8,50 - € 13,00, [www.hnt.nl](#)
- 10:30 **Omniversum films** | Film/Jeuɡd | Omniversum, € 9,75 - € 12,50, [www.omniversum.nl](#)
- 11:00 **Rauher Engel - Schaap Zacht (1,5+)** | Voorstelling/Dans/Jeuɡd | De Nieuwe Regentes, € 6,50 - € 7,50, [www.denieuweregentes.nl](#), [www.rauherengel.com](#)
- 11:30 **NTjong - Klaas (5+)** | Voorstelling/ Toneel/Jeuɡd | Het Nationale Theater - Koninklijke Schouwburg, € 8,50 - € 13,00, [www.hnt.nl](#)
- 12:00 **City Escape met Augmented Reality** | Rondleiding/Wandeltocht | Binnenstad Den Haag, € 16,50, [www.amazevr.nl](#)
- 12:30 **Rondleiding door de voormalige Amerikaanse Ambassade** | Excur-sies/Rondleiding | West Den Haag vml. Amerikaanse ambassade, € 12,50, [www.eventbrite.nl](#), [www.hnt.nl](#), [www.orkater.nl](#)
- 13:00 **Bites & Stories - Food Tour The Hague** | Excursies/Rondleiding/Wan-deltocht/Culinair | Noordeinde, € 40,-, [www.bitesandstories.com](#)
- 13:00 **Rondleiding en beklimming toren Grote Kerk** | Excursies/Rond-leiding | Grote Kerk, € 5,00 - € 7,00,

- [www.oar.smarteventmanager.nl](#), [www.dehaagsetoren.nl](#)
- 13:30 **Rondleiding Buitenmuseum - Ontmoet de Hollandse meesters** | Excursies/Rondleiding/Wandeltocht/ Groepsuitjes | Binnenstad Den Haag, € 9,50 - € 12,50, [www.hofcultuur.nl](#), [www.buitenmuseum.com](#)
- 14:00 **BonteHond - Wiedeedhet (6+)** | Voorstelling/Toneel/Jeuɡd | Het Nationale Theater - Theater aan het Spui, € 8,50 - € 13,00, [www.hnt.nl](#), [www.bontehond.net](#)
- 14:00 **Royal History tour** | Excursies/ Rondleiding/Wandeltocht | Grote Kerk, € 21,50, [www.robandeweg.nl](#)
- 14:00 **Branouls Winter Revue** | Voorstel-ling/Gesproken woord/Toneel | Theater Branoul, € 35,00, [www.branoul.nl](#)
- 14:30 **Het eind van het begin van het einde (8+)** | Voorstelling/Toneel/ Jeuɡd | Theater de Veste, € 10,00 - € 15,00, [www.theaterdeveste.nl](#), [www.artemis.nl](#)
- 15:00 **1982** | Film | Filmhuis Den Haag, € 10,50, [www.filmhuisdenhaag.nl](#)
- 16:00 **Festival Sacred Songs - Women's Voices** | Festivals/Muziek/Klassieke muziek/Wereldmuziek | Nieuwe Kerk, € 25,00, [www.zuiderstrandtheater.nl](#), [www.festivalsacredsongs.com](#)
- 16:00 **Orkater - Alles komt goed** | Mu-ziek/Voorstelling/Toneel | Het Nationale Theater - Koninklijke Schouwburg, € 24,50 - € 27,50, [www.hnt.nl](#), [www.orkater.nl](#)
- 16:45 **Mishima: A Life in Four Chapters** | Film | Filmhuis Den Haag, € 10,50, [www.filmhuisdenhaag.nl](#)
- 17:00 **Bites & Stories - Wijntour** | Excursies/Rondleiding/Wandeltocht/ Culinair | Hofvijver, € 60,-, [www.bitesandstories.com](#)
- 17:15 **The Women in Block J** | Film | Filmhuis Den Haag, € 10,50, [www.filmhuisdenhaag.nl](#)
- 19:30 **Festival Sacred Songs - Women's Voices** | Festivals/Muziek/Klassieke muziek/Wereldmuziek | Nieuwe Kerk, € 25,00, [www.zuiderstrandtheater.nl](#), [www.festivalsacredsongs.com](#)
- 19:30 **Abu Leila** | Film | Filmhuis Den Haag, € 10,50, [www.filmhuisdenhaag.nl](#)
- 20:00 **Den Haag by Night - Wandeling** | Excursies/Rondleiding/Wandeltocht | Grote Kerk, € 20,00, [www.robandeweg.nl](#)
- 20:15 **Festival Sacred Songs** | Festivals/ Muziek/Klassieke muziek/Wereldmu-ziek | Nieuwe Kerk, [www.festivalsacredsongs.com](#)
- 20:15 **Orkater - Alles komt goed** | Mu-ziek/Voorstelling/Toneel | Het Nationale Theater - Koninklijke Schouwburg, € 24,50 - € 27,50, [www.hnt.nl](#), [www.orkater.nl](#)

Maandag 30 november

- 10:30 **Omniversum films** | Film/Jeuɡd | Omniversum, € 9,75 - € 12,50, [www.omniversum.nl](#)
- 11:00 **City Escape met Augmented Reality** | Rondleiding/Wandeltocht | Binnenstad Den Haag, € 16,50, [www.amazevr.nl](#)
- 17:15 **Orkater - Alles komt goed** | Mu-ziek/Voorstelling/Toneel | Het Nationale Theater - Koninklijke Schouwburg, € 24,50 - € 27,50, [www.hnt.nl](#), [www.orkater.nl](#)
- 19:00 **Semente Exterminadora** | Film | Filmhuis Den Haag, € 10,50, [www.filmhuisdenhaag.nl](#)
- 20:15 **Michaël Bloos, Stichting Nieuwe Helden - Istanbul, bericht van de andere kant** | Voorstelling/Toneel | Het Nationale Theater - Theater aan het Spui, € 15,00, [www.hnt.nl](#), [www.stichtingnieuwehelden.nl](#)

vervolg theater, muziek & evenementen

20:15	Marjolijn van Kooten - Onge-stoord Voorstelling/Cabaret WestlandTheater de Naald, € 17,50, www.westlandtheater.nl , www.marjolijnvankooten.nl
20:15	Orkater - Alles komt goed Mu-ziek/Voorstelling/Toneel Het Nationale Theater - Koninklijke Schouwburg, € 24,50 - € 27,50, www.hnt.nl , www.orkater.nl
Dinsdag 1 december	
10:30	Omniversum films Film/Jeugd Omniversum, € 9,75 - € 12,50, www.omniversum.nl
11:00	City Escape met Augmented Reality Rondleiding/Wandeltocht Binnenstad Den Haag, € 16,50, www.amazevr.nl
12:45	Audiovisuele presentatie - The Sixties, beeldende kunst, design, theater en mode Voorstelling/ Gesproken woord Museon, € 13,50, www.museon.nl
13:30	Gilde Den Haag Hofjeswande-ling Excursies/Rondleiding/Wandel-tocht The Hague Info Store, € 2,50- 5,00
14:00	Royal History tour Excursies/ Rondleiding/Wandeltocht Grote Kerk, € 21,50, www.robandeweg.nl
14:30	Grand Café 2020 (55+) Muziek/ Pop/Wereldmuziek/Voorstelling Zeeheldentheater, € 7,00, www.zeeheldentheater.nl
15:00	Audiovisuele presentatie - The Sixties, beeldende kunst, design, theater en mode Voorstelling/ Gesproken woord Museon, € 13,50, www.museon.nl
19:15	Il Grido Film Filmhuis Den Haag, € 10,50, www.filmhuisdenhaag.nl
20:00	Den Haag by Night - Wandeling Excursies/Rondleiding/Wandeltocht Grote Kerk, € 20,00, www.robandeweg.nl
20:15	Silence of the Tides Film Filmhuis Den Haag, € 10,50, www.filmhuisdenhaag.nl , www.idfa.nl
20:30	Wito Geerts en Johannes Wirix-Speetjens - Zonderlingen Voor-stelling/Toneel Het Nationale Theater - Zaal 3, € 15,00, www.hnt.nl
21:00	Patroon Voorstelling/Toneel Het Nationale Theater - Theater aan het Spui, € 18,50, www.hnt.nl , www.toneelgroepoostpool.nl

Woensdag 2 december

09:25	Koning ontvangt geloofsbriefen ambassadeurs Festivals/Optocht/ Voorstelling/Ceremonie Paleis Noordeinde, www.koninklijkhuis.nl
10:00	De Sociale Tafel Culinair theater De Vaillant, € 2,50 - € 3,50, www.devaillant.nl
10:00	Ukkieconcert Muziek/Jeugd De Nieuwe Regentes, € 5,00, www.denieuweregentes.nl
10:30	Omniversum films Film/Jeugd Omniversum, € 9,75 - € 12,50, www.omniversum.nl

11:00	City Escape met Augmented Reality Rondleiding/Wandeltocht Binnenstad Den Haag, € 16,50, www.amazevr.nl
12:45	Pauzeconcerten Muziek/Klassieke muziek Kloosterkerk, gratis, www.kunstcentrum-kloosterkerk.nl
13:00	Urban Lab in Laakhavens voor groep 3 en 4 Rondleiding/Wandel-tocht/Tentoonstellingen/Jeugd Laaktheater, www.laaktheater.nl
13:00	Urban Lab in Laakhavens voor groep 5 en 8 (8+) Muziek/Pop/ Voorstelling/Toneel/Dans/Jeugd Laaktheater, www.laaktheater.nl
13:30	Sinterklaas en Dieuwertje Blok - Het Sinterklaasfeest Voorstel-ling/Toneel/Jeugd Het Nationale Theater - Theater aan het Spui, € 13,00, www.hnt.nl , www.artemis.nl
14:00	Royal History tour Excursies/ Rondleiding/Wandeltocht Grote Kerk, € 21,50, www.robandeweg.nl
14:15	NTjong - Klaas (5+) Voorstelling/ Toneel/Jeugd Theater Dakota, € 6,00, www.theaterdakota.nl , www.hnt.nl
14:30	Grand Café 2020 (55+) Muziek/ Pop/Wereldmuziek/Voorstelling Zeeheldentheater, € 7,00, www.zeeheldentheater.nl
14:30	Hakim – Stage bij de Sint (4+) Voorstelling/Toneel/Jeugd DiamantTheater - Theaterzaal & Kleine zaal, € 7,50, www.diamantttheater.nl
15:30	Sinterklaas en Dieuwertje Blok - Het Sinterklaasfeest Voorstel-ling/Toneel/Jeugd Het Nationale Theater - Theater aan het Spui, € 13,00, www.hnt.nl , www.artemis.nl
17:00	Faja Lobbi Film Filmhuis Den Haag, € 10,50, www.filmhuisdenhaag.nl
18:15	Idiot Prayer – Nick Cave Alone at Alexandra Palace Film Filmhuis Den Haag, € 10,50, www.filmhuisdenhaag.nl
19:00	Jörgen Raymann - Ff eruit Voor-stelling/Cabaret Theater de Veste, € 24,50, www.theaterdeveste.nl , www.jorgenraymann.com
19:15	Arts in Cinema: Raphael - The Young Prodigy Film Filmhuis Den Haag, € 10,50, www.filmhuisdenhaag.nl
19:30	Jong KC @ Korzo Muziek/Pop/Jazz Korzo theater, gratis, www.korzo.nl
19:30	Dood Paard - De Meiden Voor-stelling/Toneel Het Nationale Theater - Theater aan het Spui, € 18,50, www.hnt.nl , www.doodpaard.nl
19:30	Pathé Pride Night Film Pathé Spuimarkt, € 12,50, www.pathe.nl
19:30	Branouls Winter Revue Voorstel-ling/Gesproken woord/Toneel Theater Branoul, € 35,00, www.branoul.nl
20:00	Den Haag by Night - Wandeling Excursies/Rondleiding/Wandeltocht Grote Kerk, € 20,00,

	www.robandeweg.nl
20:15	Niels Geusebroek - Young at Heart Muziek/Pop Stadstheater Zoetermeer, € 22,50, www.stadstheater.nl , www.nielsgeusebroek.nl
20:15	Jan Beuving & Patrick Neder-koorn - De Andere Oudejaars Voorstelling/Cabaret WestlandTheater de Naald, € 23,50, www.westlandtheater.nl , www.diligentia-pepijn.nl
20:15	No Hard Feelings Film Filmhuis Den Haag, € 10,50, www.filmhuisdenhaag.nl , www.filmhuisdenhaag.nl
20:30	Over Boeken Gesproken woord Het Nationale Theater - Zaal 3, € 15,00, www.hnt.nl
21:30	Jörgen Raymann - Ff eruit Voor-stelling/Cabaret Theater de Veste, € 24,50, www.theaterdeveste.nl , www.jorgenraymann.com

Donderdag 3 december

10:30	Omniversum films Film/Jeugd Omniversum, € 9,75 - € 12,50, www.omniversum.nl
11:00	City Escape met Augmented Reality Rondleiding/Wandeltocht Binnenstad Den Haag, € 16,50, www.amazevr.nl
13:00	Bites & Stories - Food Tour The Hague Excursies/Rondleiding/Wan-deltocht/Culinair Noordinde, € 40,-, www.bitesandstories.com
13:30	Gilde Den Haag Hofjeswande-ling Excursies/Rondleiding/Wandel-tocht The Hague Info Store, € 2,50- 5,00
14:00	Royal History tour Excursies/ Rondleiding/Wandeltocht Grote Kerk, € 21,50, www.robandeweg.nl
15:00	Cinema Plus+ Film/Voorstelling Theater Ludens, € 7,00 - € 8,00, www.theaterludens.nl
17:00	Bites & Stories - Wijntour Excursies/Rondleiding/Wandeltocht/ Culinair Hofvijver, € 60,-, www.bitesandstories.com
19:00	Pathé Expat Night Film Pathé Buitenhof, € 12,50, www.pathe.nl
19:30	Branouls Winter Revue Voorstel-ling/Gesproken woord/Toneel Theater Branoul, € 35,00, www.branoul.nl
20:00	Parasite Film/Voorstelling Theater Ludens, € 8,00, www.theaterludens.nl
20:00	Den Haag by Night - Wandeling Excursies/Rondleiding/Wandeltocht Grote Kerk, € 20,00, www.robandeweg.nl
20:15	Aaf Brandt Corstius - Welkom bij mijn zielige jeugd, try-out Voorstelling/Gesproken woord Stadstheater Zoetermeer, € 19,50, www.stadstheater.nl , www.aafbc.nl
20:15	Pieter Jouke - Laars Lappen, try-out Voorstelling/Cabaret WestlandTheater de Naald, € 17,50, www.westlandtheater.nl ,

Exposities

1646 28/11/2020 tot 17/01/2021 Pedro Neves Marques en Zahy Guajajara - YWY, Visions Combinatie van digitale tekeningen, muziek, film poëzie, en fictieve en theoretische teksten.
ANNA@KV2 14/11/2020 tot 29/11/2020 Mind your Step Symbolen, tekens en pictogrammen worden meestal gebruikt om te informeren of te waarschuwen (bijv. EU-92/58, ISO 7010 en GHS). In deze expositie worden de schoonheid en het mysterie van deze symbolen benadrukt.
Corpus 01/01/2018 tot 31/12/2031 CORPUS reis door door de mens Dé attrac-tie van het menselijk lichaam voor jong én oud! Ontdek hoe jouw ingenieuze lichaam werkt in CORPUS' reis door de mens! Maak in het 5D-harttheater een duizelingwekkende 'reis' als rood bloedlichaampje of loop door het oor. CORPUS werkt met tijdsloten dus reserveer op tijd! Adviesleeftijd vanaf 8 jaar, minimumleeftijd 6 jaar.
De Mesdag Collectie 01/01/2014 tot 31/12/2020 De Mesdag Collectie - Permanente collectie In het museum De Mesdag Collectie is de uitzonderlijke verzameling 19de-eeuwse kunst van de beroemde zeeschilder Hendrik Willem Mesdag en zijn vrouw Sientje Mesdag-van Houten te zien. 01/01/2014 tot 31/12/2020 Door de ogen van Vincent van Gogh In deze kleine focuspresentatie worden schilde-rijen bijeengebracht waar Van Gogh destijds van onder de indruk was. 26/09/2020 tot 14/02/2021 Het netwerk van Sientje Mesdag-van Hou-ten. Vrouwelijke kunstenaars De Mesdag Collectie laat aan de hand van sterke, nog wei-nig getoonde werken zien wat de belangrijke rol van Sientje Mesdag-van Houten is geweest voor vrouwelijke kunstenaars in Nederland aan het eind van de 19de eeuw.
Escher in het Paleis 01/01/2014 tot 31/12/2020 Escher in het Paleis - Permanente collectie Een permanente tentoonstelling met 130 werken van de kunstenaar M.C. Escher.
Fotomuseum Den Haag 07/11/2020 tot 18/04/2021 Popel Coumou Popel Coumou (1978) speelt in haar werk met de belangrijkste elementen van de fotografie: licht en de perceptie van de werkelijkheid. Door haar collages van papier gericht te belichten voegt zij een derde dimensie toe. 05/09/2020 tot 03/01/2021 William Wegman - Being Human Veel kunstenaars hebben een muze. Voor de Ameri-kaan William Wegman vervullen de Weimarse staande honden die bij hem thuis leven deze rol.
GEM - Museum voor actuele kunst 21/11/2020 tot 05/04/2021 Lisa Brice Met gevoel voor humor en absur-diteit ontleedt Kati Heck (1979, Düsseldorf) de wereld om zich heen en herschept een eigen universum. Wie probeert een duidelijk verhaal te ontdekken in haar schilderijen, sculpturen, films en collages komt bedrogen uit.

Galerie 44 27/11/2020 tot 06/01/2021 Gert Fris - Tussen hemel en aarde Beelden van Gert Fris.
Galerie Maurits van de Laar 18/11/2020 tot 24/01/2021 Suite Werk van Romy Muijrsers en Paul van der Eerden.
Galerie Ramakers 31/10/2020 tot 13/12/2020 Bob Bonies Cor van Dijk Schilderijen en beelden.
Galerij Prins Willem V 01/01/2014 tot 31/12/2020 Galerij Prins Willem V, een prinselijke verzameling De circa 150 schilderijen zijn voornamelijk van Hollandse en Vlaamse mees-ters zoals Steen, Potter en Rubens.

HOK Gallery 27/11/2020 tot 10/01/2021 Unstable Matter Situations 2020 is crisis. We zakken steeds dieper weg in een moeras van problemen die allemaal tegelijk om aandacht vragen en ons handelen bepalen. Van institutioneel racisme en klimaatdoelstellingen tot coronamaatregelen.
--

Haags Historisch Museum 02/12/2020 tot 01/08/2021 Corona-collectie - Den Haag in lockdown Wanneer het coronavirus Nederland in maart 2020 overvalt, verandert Den Haag: musea, theaters, sportscholen en restaurants sluiten hun deuren. Het openbare leven komt tot stilstand, Den Haag is in lockdown. 01/01/2014 tot 31/12/2020 Haags Historisch Museum - Permanente collectie Den Haag kent vele gezichten: re-geringscentrum, Hofstad, internationale stad van vrede en recht, Beatstad, maar Den Haag is ook de stad van ADO en de Haagse ooievaar. Het Haags Historisch Museum weerspiegelt al deze facetten. 18/07/2020 tot 17/01/2021 Verlangen naar Vrijheid en Vrede Koningin Wilhelmina, George Maduro, Anton Mussert en Erik Hazelhoff Roelfzema zijn bekend gewor-den door de rol die ze speelden in de Tweede Wereldoorlog. In 'Verlangen naar Vrijheid en Vrede' komen ook minder bekende ooggetui-gen van de oorlog aan het woord. Zoals het Joodse meisje Edith van Hessen, dat net als Anne Frank een dagboek bijhield. En Reinder Zwolsman, actief in de zwarthandel maar ook in het verzet. 20/05/2020 tot 31/12/2020 Den Haag Vandaag, 1945 tot nu In deze vaste presentatie besteedt het Haags Histo-risch Museum aandacht aan de veranderingen in de stad na de Tweede Wereldoorlog. Het is de tijd van de Wederopbouw.
--

Haagse Kunstkring 25/11/2020 tot 20/12/2020 Kleur in de ruimte Solotentoonstelling met werk van beeldend kunstenaar Husein Huseinov. 25/11/2020 tot 21/12/2020 We zien wel waar het schip strandt Beel-dend kunstenaars, vormgevers en schrijvers laten strips en andere beeldverhalen zien.

Huis van het boek 10/10/2020 tot 06/03/2021 Vol Verhalen Voor de nieuwe najaarsten-toonstelling 'Vol verhalen' trekt Huis van het boek vele topstukken uit de kast. De samen-stellers zijn niet uitgegaan van de vorm van de boeken, maar van de verhalen erachter.
--

Huygens' Hofwijck 01/01/2020 tot 31/12/2020 De Gouden Eeuw van Constantijn Er wordt ingezoomd op Constantijn Huygens' band met de Oranjes, zijn boeiende privéleven, literatuur, muziek, architectuur en kunst. 01/01/2020 tot 31/12/2020 Christiaan onder de sterren Op de zolder-verdieping huist de permanente tentoonstel-ling Christiaan onder de sterren. Hoe werkt zijn uitvinding van het slingeruurwerk precies? Hoe ontdekte Christiaan de ring rondom Saturnus? En hoe woonde en leefde Christiaan op Hofwijck? 12/09/2020 tot 29/11/2020 Sierk Schröder - Zelfportretten en 'hand-studies' Aan de Haagse kunstenaar Sierk Schröder (1903-2002) wordt een grote tentoon-
--

ADVERTENTIE

The City
The Beach
The Hague.

denhaag.com

De toeristische en culturele portal van Den Haag, Scheveningen en Kijkduin bevat actuele informatie over kunst en cultuur, winkelen, restaurants en uitgaan, festivals en evenementen en strand.

INFORMATIE					
THEATERS AFAS Circustheater Circusstraat 4 070-4167600 Branoul Maliestraat 12 070-3657285 Diamant Theater Diamanthorst 183 070-4066381 Diligentia Lange Voorhout 5 070-3610540 Het Veur Theater Damlaan 44 Leidschendam 070-3000013 Koninklijke Schouwburg Korte Voorhout 3 0900-3456789	Kooman's Poppentheater Frankenstraat 66 070-3559305 Korzo Theater Prinsestraat 42 070-3637540 Nationale Toneel Gebouw Schouwburgstraat 8 0900-3456789 Nutshuis Rivierwismarkt 5 070-3459090 Rijswijkse Schouwburg Gen. Spoorln. 10 Rijswijk, 070-3360336 Theater Dakota Zuidlarenstraat 57 070-3265509	Theater Merlijn Bilderdijkstraat 33 070-3450996 Theater Pepijn Nwe Schoolstr. 21-23 070-3610540 Laaktheater Ferrandweg 4 070-3933348 Theater De Vaillant Hobbemastraat 120 070-4452808 Theater in de Steeg Westeinde 165a 070-3648408 Theater Ludens Feithplein 95 Voorburg 070-3871168 Theater aan het Spui Spui 187, 070-3465272 Zaal 3	De Constant Rebequeplein 20a 070-3656546 Theater De Nieuwe Regentes Weimarstraat 63 070-2119988 World Forum Convention Center Churchillplein 10 070-3066228 Zeeheldentheater Trompstraat 342 070-3992222 Zuiderstrandtheater Scheveningen Haven, Kranenburgweg 211, 070 880 0333	MUZIEKCENTRA Haags Pop Centrum Burg. Hovvylaan 12 070-4400086 Lokaal Vredebreuk Papestraat 38 070-3656046 Koorenhuis Prinsegracht 27 070-3422722 Musicon Soestdijksekade 345 070-3686800 Muziekcafé De Paap Papestraat 32 070-3652002 Paard van Troje Prinsegracht 12 070-3601838 Podium Vocale Ln v. Meerderevoort 32	070-3451423 Regentenkamer Noordwest Buitensingel 20, 070-3658612 SuperMarkt Grote Markt 25 070-3649549 't Syndicaat Nieuwe Molstraat 10 070-3600053

Door de coronamaatregelen gaan mogelijk niet alle op deze pagina's afgedrukte voorstellingen, exposities en evenementen door. Raadpleeg de websites van de betreffende instellingen voor actuele informatie.

stelling gewijd in Museum Swaensteyn, in de Voorburgse Herenstraat. Een klein deel ervan, de zelfportretten en 'handstudies' uitgevoerd in potlood, is te zien op Huygens' Hofwijck.

Kinderboekenmuseum

04/10/2014 tot 31/12/2020

ABC met de dieren mee | Speel- en leerten-toonstelling vol geliefde kinderboekenbeesten. Peuters en kleuters ontmoeten oude en nieuwe bekenden als Dikkie Dik, Rupsje Nootigenoeg, Elmer en Nijntje terwijl ze een spectaculair alfabetparcours afleggen. En het plezier van (voor)lezen.

08/12/2019 tot 01/12/2020

De eigenwijze kinderen van Annie M.G. Schmidt

| Ode aan Annie en haar eigenwijze kinderen. Avontuurlijk, interactief, kleurrijk en een lust voor het oog. Bekende personages als Abeltje, Wiplala, Minoes en Pluk van de Pet-teflet komen tot leven.

01/01/2014 tot 31/12/2020

Papiria | Help jij Inktvraat te verslaan? Uiter-aard krijg je hulp van bekenden als Dolfje Weerwolfje, Minoes en Pippi Langkous.

10/12/2016 tot 31/12/2020

Ik ben Kikker | Kikker en zijn vriendjes hebben een vast onderkomen in het Kinderboekenmu-seum. De tentoonstelling "Ik ben Kikker" nodigt de allerkleinsten uit tot spel.

Kunstmuseum Den Haag

01/01/2014 tot 31/12/2020

Mondriaan & De Stijl | Zonder De Stijl hadden de westerse woning, de straat én de stad er heel anders uitgezien. Er is een complete vleugel gewijd aan deze belangrijke groep rond Mondriaan. De groep rond Piet Mondriaan en Theo van Doesburg inspireert tot op de dag van vandaag kunstenaars, vormgevers en architecten.

22/02/2019 tot 31/12/2020

Wonderkamers | Dwalen, ontdekken, spelen, leren en je compleet laten verrassen. De uitda-gende museumgame bevat een bijzondere mix van digitale en hands-on opdrachten in dertien thematische kamers rondom het nieuwe, spannende labryrint.

26/09/2020 tot 28/02/2021

Mode in Kleur | Over de symboliek van kleur in de mode zijn veel verhalen te vertellen. Over hier en nu, maar ook over toen en ver van hier.

26/09/2020 tot 25/04/2021

Schenking Auguste Herbin | Van geel naar pasteltinten paars en groen; Le Remorqueur (De Sleepboot) van de Franse kunstenaar Auguste Herbin (1882-1960) is een ode aan kleur. Dit werk uit 1907 is door een particuliere verzamelaar geschonken aan Kunstmuseum Den Haag. Vol trots laten wij dit najaar zien hoe Le Remorqueur een bijzondere plek in onze col-lectie inneemt door het te presenteren tussen werken van Herbins tijdgenoten.

24/10/2020 tot 24/01/2021

Norbert Schwontkowski - Some of my secrets | Norbert Schwontkowski (1949-2013) is misschien wel een van de best bewaarde gehei-men van Duitsland, maar langzaam verwerft zijn poëtische werk ook buiten zijn geboorte-land steeds meer bewonderaars.

01/01/2014 tot 31/12/2020

Ontdek het moderne | Ervaar twijfels, worsteling, uitbundigheid, sensualiteit, zoeken naar utopie of spelen als een kind.

17/10/2020 tot 31/01/2021

Paula Modersohn-Becker Een nieuw vrouwbeeld | In deze tentoonstelling in het in-tieme Berlagekabinet krijgt Paula Modersohn-Becker een ereplaats tussen haar vrouwelijke collega's.

31/10/2020 tot 19/09/2021

Joseph Sassoon Semah | In de tentoonstel-ling Over Vriendschap... brengt hij voor het eerst 36 architecturale modellen bijeen die Joseph Sassoon Semah maakte van huizen, een synagoog en school- en cultuurgebouwen die stammen uit de joods-liberale cultuur van zijn Babylonische joodse voorouders, een cultuur die volgens hem buiten de herinnering amper nog bestaat.

10/10/2020 tot 31/01/2021

Anders Zorn - De Zweedse idylle | Van in kle-derdracht gehulde, dansende stelletjes tijdens midzomernacht tot een naakte vrouw die haar zoon door kabbelend water leidt: op de werken van Anders Zorn (1860-1920) zien we idyllische voorstellingen die we nog steeds identificeren met het Scandinavische leven.

26/09/2018 tot 30/06/2023

Animaris Omnia | Strandbeest van Theo Jansen.

01/01/2014 tot 31/12/2020

Het wonder van Delfts Blauw | Het Kunst-museum Den Haag beschikt over een van de mooiste en grootste collecties Delfts aarde-werk ter wereld. Dat mag gezien worden, dus vanaf december 2012 presenteert het museum vol trots een permanente presentatie over dit belangrijke culturele erfgoed.

Literatuurmuseum

01/01/2014 tot 31/12/2020

Nationale Schrijversgalerij | Van Kader Abdo-lah tot Joost Zwagerman, van Louis Couperus tot Judith Herzberg en van de Schoolmeester tot Toon Tellegen: sta oog in oog met schrijvers van toen en nu. Bejubeld, verguisd of vergeten. Alfabetisch op schrijversnaam zijn meer dan 500 portretten te zien. Brutaal, vitaal en onconventioneel.

05/04/2010 tot 31/12/2020

Het Pantheon | Nederlandse en Vlaamse schrijvers vanaf de middeleeuwen tot heden. Het Pantheon brengt alle hoogtepunten uit de Nederlandse literatuur in de meest brede zin bijeen.

Livingstone Gallery

29/11/2020 tot 31/01/2021

Ingrid Simons en Man Schneider | Schilde-rijen van Man Schneider en Ingrid Simons.

Louwman Museum

01/01/2014 tot 31/12/2020

Louwman Museum - Permanente collectie | In het Louwman Museum staat 's-werelds oud-ste privécollectie automobielen. De verzame-ling omvat ruim tweehonderddertig antieke en klassieke automobielen. Kenners beschouwen de collectie als één van de mooiste ter wereld.

Mauritshuis

26/09/2020 tot 03/01/2021

Aleen met Vermeer | De tentoonstelling Alleen met Vermeer bestaat enkel en alleen uit Vermeers Gezicht op Delft, volgens de beroem-de Franse schrijver Marcel Proust "het mooiste schilderij ter wereld". Als bezoeker krijg je de mogelijkheid om echt even helemaal alleen op zaal te zijn met dit prachtige schilderij.

Museon

01/01/2014 tot 31/12/2020

Kind in oorlog | Hoe was het om kind te zijn in oorlogstijd? Wat kon een kind wel en niet begrijpen? Welke invloed had de oorlog op hun dagelijkse leven?

03/10/2020 tot 12/09/2021

MUSIC! - van Beethoven tot Beyonce | 30 interactieve opstellingen nodigen je uit om samen te luisteren, muziek te maken en te voelen. Je hoeft niet in staat te zijn om een instrument te bespelen of noten te lezen - nieuwsgierigheid naar nieuwe geluiden en ervaringen is genoeg!

01/01/2014 tot 31/12/2020

Recht & Vrede | Neem plaats op de tribune en kruip in de huid van de rechter. Welke straf moet hij geven? Maak kennis met Den Haag als internationale stad van recht en vrede.

Museum Beelden aan Zee

18/07/2020 tot 28/02/2021

Jacob van der Beugel – A Mutating Story | In de kleine zaal toont museum Beelden aan Zee 'A Mutating Story' van de kunstenaar Jacob van der Beugel (1978). Van der Beugel is onder meer bekend van de DNA Room die hij vorig jaar maakte in opdracht van de Koninklijke familie voor in Paleis Huis ten Bosch.

16/09/2020 tot 07/03/2021

EIGEN+BEELD - Moderne sculptuur, museaal en particulier verzameld | Met de tentoonstelling EIGEN+BEELD laat museum Beelden aan Zee zien wat het in huis heeft. Aan de hand van de eigen collectie wordt een groots overzicht gegeven van de geschiede-nis van de moderne beeldhouwkunst. Via vijf verhaallijnen worden de grote stromingen in de beeldhouwkunst uiteengezet: Monument, Classicisme, Diversiteit, Abstractie en Concep-tueel.

Museum Prinsenhof Delft

01/06/2020 tot 03/01/2021

Zilver. Meesterstukken van Delftse zil-versmeden 1590-1800 | Museum Prinsenhof Delft presenteert een omvangrijk overzicht van Delfts zilverwerk uit de 17de en 18de eeuw. On-der de titel 'Zilver. Meesterstukken van Delftse zilversmeden 1590-1800' zijn 80 topstukken uit de bloeiperiode van de Delftse zilversmeed-kunst te zien: pronkstukken als nautilusbekers, drinkschalen en speciale tafelstukken uit de

17de eeuw, maar ook spektakelstukken voor de thee- en tafelceremonie en kostbare toiletser-viezen uit de 18de eeuw.

04/09/2020 tot 30/04/2021

Delftse Meesters. In kunst en Wetenschap | De presentatie biedt een overzicht van de meest toonaangevende Delftse Meesters aan de hand van negen verschillende genres: van portretten tot historiestukken en van zilver-werk tot stadsgezichten. De bezoeker ontdekt het inspirerende artistiek klimaat in de stad en

vanaf 12 september t/m 29 november een grote tentoonstelling gewijd in Museum Swae-nsteyn, in de Voorburgse Herenstraat. Een klein deel ervan, de zelfportretten en 'handstudies' uitgevoerd in potlood, is te zien op Huygens' Hofwijck.

Museum Voorlinden

19/11/2020 tot 19/11/2021

Listen to Your Eyes | Museum Voorlinden presenteert vanaf 19 november Listen to Your

ADVERTENTIE

Siebrand Weitenberg, beeldend kunstenaar, wordt 60 jaar. Dat wil hij niet ongemerkt voorbij laten gaan. In het kader van het thema ‘Reizen’ heeft Siebrand 60 kunstwerken (30x30 cm) gemaakt.

Deze worden vanaf 22 november geveild op: www.sjaweitenberg.com/60

De volledige opbrengst van dit bijzondere project zal ten goede komen aan Stichting Chimding, die zich inzet voor verbetering en ondersteuning van het onderwijs in Nepal.

ervaart hoe de innovatieve kijk op perspectief, ruimte en licht van de Delftse meesters een stevige impuls geeft aan de lokale schilder-kunst. Binnen deze genres worden drie nieuwe aanwinsten en vier nieuwe bruiklenen van het museum voor het eerst bij elkaar getoond.

Museum Sophiahof - van Indië tot nu

05/09/2020 tot 01/03/2021

Heritage in Transition | Herbestemming van koloniaal erfgoed in Jakarta en Semarang: huidige bewoners en de nieuwe gebruikers' is de tentoonstelling van fotograaf Isabelle Boon over de wijze waarop huidige inwoners van Jakarta en Semarang met de oude architectuur in Indonesië omgaan.

05/09/2020 tot 01/11/2021

Depokkers. Een koloniaal verhaal ontrafeld | In 1714 liet Cornelis Chastelein zijn landgoed Depok op West-Java na aan 150 tot slaaf ge-maakten. Zij kregen naast hun vrijheid ook een deel van zijn kapitaal en goederen om daarmee een landbouwkolonie te vormen.

Museum Swaensteyn

12/09/2020 tot 29/11/2020

Sierk Schröder - De 8o mooiste uit de ver-zameling van Fred Klomp | Aan de Haagse kunstenaar Sierk Schröder (1903-2002) wordt

Eyes. Voor deze collectietentoonstelling is op-richter en verzamelaar Joop van Caldenborgh (1940) de bijna onmogelijke vraag gesteld om een selectie te maken uit zijn zes decennia lang opgebouwde moderne en hedendaagse kunstcollectie. Dit resulteert in een visuele ontdekkingsreis die je meeneemt in de gedach-tewereld van de verzamelaar.

01/06/2020 tot 03/01/2021

Rendez-Vous | In selectie uit de eigen col-lectie staat de ontmoeting centraal: tussen Voorlinden en haar bezoekers, tussen kunst en kijker en tussen kunstenaars en hun werken onderling.

Museum de Gevangenpoort

01/01/2020 tot 31/12/2020

Museum de Gevangenpoort - Permanente collectie | Museum de Gevangenpoort is een uniek middeleeuws poortgebouw in het centrum van Den Haag. Ooit was het een van de drie toegangspoorten tot het kasteel van de graven van Holland, waar nu het Binnenhof is. De Gevangenpoort geeft een spectaculair beeld van de wijze waarop gevangenen vanaf de 15de tot het begin van de 19de eeuw in ons land werden opgesloten, berecht en gestraft.

Muzee Scheveningen

11/09/2020 tot 31/12/2020

Scheveningen (op z'n) Hondjes | Een bijzonder stukje Schevenings erfgoed staat dit najaar in de spotlights: de Engelse hondjes, ookwel Scheveningse Hondjes genoemd. Voor deze tentoonstelling bracht Muzee meerdere Hondjes uit Scheveningen samen.

01/11/2019 tot 31/12/2020

De vis wordt duur betaald | Foto expositie vissersvrouwen in Muzee. "De vis wordt duur betaald" is een ode aan alle Scheveningse vis-sersvrouwen. In het kader van de viering van 100 jaar Vrouwenkiesrecht in 2019 is de exposi-tie nu permanent ingericht op de binnenplaats van Muzee.

Nationaal Archief

20/05/2020 tot 20/06/2021

De oorlog die bleef | In 2020 is het 75 jaar geleden dat er een einde kwam aan de Tweede Wereldoorlog in Nederland. Het Nationaal Ar-chief bewaart met zo'n 9 kilometer documen-ten de grootste collectie oorlogsarchieven van Nederland. In de tentoonstelling 'De oorlog die bleef' laat het Nationaal Archief de nasleep van de oorlog zien.

Nationaal Monument Oranjehotel

01/01/2020 tot 31/12/2020

Het leven in het Oranjehotel | Films, docu-menten, objecten en foto's geven een beeld van het gevangenisleven maar staan ook stil bij de bezetting, het verzet en de ontwrichting bin-nen families tijdens de Tweede Wereldoorlog.

Panorama Mesdag

01/01/2014 tot 31/12/2020

Panorama Mesdag - Permanente collectie | Kijk 360° in het rond en onderga de magische il-lusie van het zinsbegoochelende panorama van Scheveningen uit 1881. Het uitzicht is er nooit hetzelfde, de lichtval is er meer dan prachtig en van minuut tot minuut wisselend.

02/06/2020 tot 28/02/2021

CANDID – de hedendaagse badplaats in beeld | Panorama Mesdag heropent met de tentoonstelling 'CANDID – de hedendaagse badplaats in beeld'. Vier aanstormende foto-grafen geven een niet alledaagse kijk op de hedendaagse badplaats,

Parts Project

15/11/2020 tot 07/02/2021

Jos van Merendonk - PP17: The Commu-nity of the Painted | Parts Project toont een keuze uit 3 decennia schilderen door Jos van Merendonk (*1956 Tilburg). Vanuit zijn atelier en diverse verzamelingen zijn 24 werken van 1x1 meter uitgezocht die een goed beeld geven van de verrassende en ongebreidelde vrijheid die Van Merendonk zich kan veroorloven.

West Den Haag vml. Amerikaanse ambassade

23/02/2020 tot 23/02/2021

Cesare Pietrouisti - A variable number of things | Bij West toont Pietrouisti in de 'corner offices' van de vml. Amerikaanse ambassade een maandelijks wisselende selectie werken. Van vroeg werk en 'artworks to be ashamed of' tot nooit eerder getoond en nieuw werk.

29/08/2020 tot 06/12/2020

Gregor Schneider - Tote Räume | Vol trots kondigt West Den Haag 'Tote Räume' aan, de eerste solo-expositie van Gregor Schneider in Nederland. Het werk van Schneider wordt gezien als baanbrekend; en zou als profetisch kunnen worden gezien, in deze tijd waarin het bewaren van afstand verplicht is.

GEGEVENS VOOR DE UITAGENDA De brongegevens voor deze weekagenda zijn afkomstig van The Hague Marketing Bureau. Vanwege de beperkte ruimte bevat de agenda een selectie van het totale cultu-rele aanbod in de regio. Kijk voor het volledige programma en de omschrijvingen op www.denhaag.com. Tips kunt u (uiterlijk twee weken van tevoren) uitsluitend mailen naar info@denhaag.com t.a.v. A. Kalthorn en R. Hogeslag.

INFORMATIE

Atrium
Spui 70, 070-3533629
De Mesdag Collectie
Laan van Meerdervoort 7F
070-3621434
Escher in het Paleis
Lange Voorhout 74
070-4277730
Fotomuseum Den Haag
Stadhouderslaan 43
070-3381144
GEM
Stadhouderslaan 43

070-3381133
Galerij Prins Willem V
Buitenhof 33
070-3023456
Gemak
Paviljoensgracht 20
070-3638968
Gemeentemuseum Den Haag
Stadhouderslaan 41
070-3381111
Haags Historisch Museum
Korte Vijverberg 7
070-3646940

Haagse Kunstkring
Denneweg 64
070-3647585
Humanity House
Prinsegracht 8
070-3100050
Kinderboeken-museum
Prins Willem-Alexanderhof 5
070-3339666
Koninklijke Bibliotheek
Prins Willem-Alexanderhof 5

070-3140911
Literatuur-museum
Prins Willem-Alexanderhof 5
070-3339666
Louis Couperus Museum
Javastraat 17
070-3640653
Louwman Museum
Leidsestraatweg 57
070-3047373
Mauritshuis

Buitenhof 33
070-3023456
Museum
Stadhouderslaan 37
070-3381338
Museum Meermannno
Prinsesgracht 30
070-3462700
Museum de Gevangenpoort
Buitenhof 33
070-3460861
Museum voor Communicatie

Zeestraat 82
070-3307500
Panorama Mesdag
Zeestraat 65
070-3106665
Pulchri Studio
Lange Voorhout 15
070-3461735
Stroom Den Haag
Hogewal 1
070-3658985
Vonkel
Assendelftstraat 19
070-4278084

KRUISWOORDPUZZEL

1		2	3	4	5			6	7	8	9	10		11
		12					13		14					
15	16		17			18		19		20			21	
22		23		24	25				26			27		
28			29		30			31			32			
33				34				35		36				
		37								38				
39	40				41	42		43	44				45	46
47					48			49			50			
51				52			53			54		55		
56			57			58				59	60		61	
		62			63				64			65		
66								67						

- Horizontaal:** 1 soort beer
6 ontzag 12 Europese hoofdstad 14 grote plaats
15 reeds 17 zangnoot
18 ijzig 20 klein kind
21 in opdracht 22 knaagdier
24 narede 27 pausennaam
28 voorteken 30 oude lengtemaat 31 onderofficier
32 af en toe 33 land in Afrika
35 moskeetoren
37 strafwerktuig 38 wier
39 werelddeel 43 tel
47 hardop 48 deel v.d. bijbel
49 meervoud 50 deel v.h. gezicht 51 metaal 52 ruwweg
- 55 klapje 56 spil
57 rondhout 58 tongstreling
59 voorzetsel 61 ter inzage
62 knaagdier 64 loods
66 enigma 67 projectiel.
- Verticaal:** 1 om welke reden 2 de oudste 3 offerte
4 loopvogel 5 water in Friesland 7 boom
8 onbuigzaam 9 kostuum
10 en dergelijke
11 bemoediging
13 geneesmiddel
16 schaapkameel 18 gewicht
19 lui 21 honingbij 23 veld
- 25 teer 26 vrouwelijk dier
27 knijpbril 29 windrichting
32 ontvangkamer 34 steen
36 Ned. voetbalclub
39 offertafel 40 knaagdier
41 heks 42 koraaleiland
43 harde val 44 bijbelse figuur 45 oude munt
46 poolbewoner
52 ijzervlechtwerk
53 nogmaals
54 hijstoestel 57 wiel
60 namaak
62 hectare 63 selenium
64 boksterm
65 voorzetsel.

SUDOKU

	4							1
	5			1				
	1	8	3		6		7	9
	2						1	
6		3				2		5
	8						3	
8	6		7		1	3	4	
				5			6	
7							5	

OPLOSSINGEN VAN VORIGE WEEK

9	5	2	6	8	7	4	3	1
3	7	6	4	9	1	8	5	2
1	4	8	3	5	2	6	7	9
2	1	9	5	4	6	7	8	3
8	3	5	1	7	9	2	6	4
4	6	7	8	2	3	1	9	5
7	2	3	9	1	8	5	4	6
5	9	1	7	6	4	3	2	8
6	8	4	2	3	5	9	1	7

J	A	N	U	A	R	I		A	N	E	M	O	O	N
A		M	U	D			N	O	L		E	E	M	U
G	T		R	E	N	D	E	M	E	N	T		K	T
U	I	T		M	E	I	N	E	E	D		D	O	T
A	P	I	N		R	E		L	S		B	O	E	I
R		C	A	N	O	N		O	T	T	E	R		G
			G	O					O	V				
D		G	E	N	R	E		B	E	T	E	R		A
A	B	E	L		U	N		L	T		L	A	V	A
A	A	K		E	S	T		L	A	N	D		L	U
R	K		A	S	T	R	O	N	A	U	T		F	L
O		M	A	L		E	T	C		P	O	L		E
M	A	S	S	A	G	E		O	V	E	R	L	E	G

ABONNEMENT

Een abonnement kost € 125,- per jaar,
daarvoor krijgt u de krant op papier en digitaal voor smartphone, tablet of pc.

Een nieuwe jaarabonnee krijgt de krant 8 weken gratis en ontvangt een restaurantcheque van € 35,- of een waardebon van € 100,- te besteden bij kunstuitleen Heden. Wilt u eerst nader kennismaken, neem dan een proefabonnement van € 10,- voor 10 weken. Vul onderstaande antwoordstrook in en stuur deze naar: Den Haag Centraal, Antwoordnummer 24665, 2490 WB Den Haag. Postzegel niet nodig.

Of ga naar www.denhaagcentraal.net/abonnementen

☐ Ja, ik neem een jaarabonnement op Den Haag Centraal en betaal slechts € 125,- voor 14 maanden en ontvang tevens de cadeauchequ. * ☐ Kunst ☐ Diner

☐ Ja, ik neem een proefabonnement van € 10 voor 10 nummers.*

☐ Dhr ☐ Mevr

Voorletter(s) en achternaam: _____

Telefoon: _____

E-mailadres: _____

Adres: _____

Huisnummer: _____

Postcode: _____

Plaats: _____

IBAN/Bankrekeningnr: _____

Handtekening: _____

Heeft u alles goed ingevuld? Alleen dan kunnen wij uw aanvraag verwerken.

*Aanbod is uitsluitend geldig bij automatische incasso.

COLOFON

Den Haag Centraal B.V.

Juffrouw Idastraat 11 | 2513 BE Den Haag | 070-3644040 | www.denhaagcentraal.net

Hoofredacteur
Herman Rosenberg

Chef redactie
Annerieke Simeone

Eindredactie
Herman Jansen
Jasper Gramsma

Vormgeving
Anneke de Zwaan
Hans Fresen

Stadsredactie
Kim Andriessen (crossmedia)
Mieke van Dixhoorn
Rob Edens
Judith Eykelenboom
Saskia Herberghs
Vera de Jonckheere
Marc Konijn
Maja Landweer
Casper Postmaa
Jeroen van Raalte
Dick van Rietschoten
Jelle van der Meulen
Marloe van der Schrier
Danny Verbaan
Tanja Verkaik
Marcel Verreck
Paul Waayers
Adrie van der Wel

Sportredactie
Tim Beck
Theo Bollerman (historie)
Klaas-Jan Droppert
Bert Tielemans

Cultuurredactie
Jan-Hendrik Bakker
Eline van der Haak
Frans van Hilten
Margreet Hofland

Bert Jansma
Eric Korsten
Thijs Kramer
Hendrik van Leeuwen
Olivier van Nooten
George Vermij

Rubrieken
Emilie Bolsius (medisch)
Daphne Wray-Browne (culinair)
Wendy Hendriksen (tuin)
Caroline Ludwig
Mario Molegraaf (literatuur)
Raymond de Mooij (juridisch)
Willem Post (internationaal)
Christl Visser (culinair)
Michiel de Vlieger (culinair)
Emmy van der Woude (onderwijs)

Columnisten
Mira Feticu
Aukje van Roessel

Illustraties
Liam van Dijk
Nicolas Journoud

Fotografie
Jurriaan Brobbel
Eveline van Egdome
Piet Gispem
Sam Sampat
Robert van Stuijvenberg
en fotopersbureaus WFA
en Hollandse Hoogte

Uitgever
René Wagemaker

Druk
Rodi Rotatiedruk, Diemen

Advertentieverkoop
Rogier Panis
panis@denhaagcentraal.net
mobiel: 06 24 62 65 01
Rob Jurriaans
jurriaans@denhaagcentraal.net
mobiel: 06 10 82 76 38

Familieberichten
Geboorte-, huwelijks-,
overlijdensberichten,
in memoriams of dankbetuigingen.
Informeer naar onze tarieven bij
de advertentieafdeling.

Correspondentie
• **Advertentie**
advertentie@denhaagcentraal.net
• **Redactie**
redactie@denhaagcentraal.net
• **Algemeen**
info@denhaagcentraal.net

Abonnementsprijzen
Twee jaar € 205,-
Jaar € 125,-
Halfjaar € 66,-
Kwartaal € 34,50
Digitaal abonnement
per jaar € 88,-

*Bij betaling met acceptgiro
worden € 2,50 administratie-
kosten in rekening gebracht.

@DENHAAGCENTRAAL

WWW.FACEBOOK.COM/DENHAAGCENTRAAL

WWW.INSTAGRAM.COM/DEN_HAAG_CENTRAAL

Privacy. In verband met het uitvoeren van een (abonnee)overeenkomst en/of het aanbieden van (online)diensten leggen wij (persoons)gegevens vast die noodzakelijk zijn voor de uitvoering van onze dienstverlening en het doen van aanbiedingen. In onze volledige privacyverklaring, die u op onze website aantreft, wordt omschreven hoe wij met uw (persoons)gegevens omgaan en welke mogelijkheden u heeft in geval van wijziging, doorhaling of het indienen van een klacht. Den Haag Centraal 2012 B.V.